

POZVÁNÍ NA CESTU

Katechetická příloha

Pomůcka pro učitele Nedělní školy a náboženství

2003-2005

2. díl

ze 4 dílů 2. ročníku dvouletého cyklu

DAVID ZNOVU KRÁLEM
2S 18,1-17; 19,1-9

21.11.2004
24. po Trojici

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 55,23 — Na Hospodina slož svoji starost, postará se o tebe a nedopustí, aby se kdy spravedlivý zhroutil.

LITURGICKÉ ČTENÍ

2S 18,1-5

PÍSNĚ

Neskládejte v mocných naději (S 215); Já chtěl bych, Bože můj (EZ 500); Před tvou tváří, Pane (S 276); Voláme z hlubokosti (EZ 492 v.1-3.15-18); Jednou budem dál (S 120); Na pastvách zelených (S 198); Odpusť (BTS 43, S 233); Ježíši, Pane můj (BTS 39).

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ

A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **zpráva o Davidově kralování** je nesmlouvavě otevřená. Biblické dějepravy většinou Davida hodnotí jako zbožného krále, který vzal vážně Nátanovo prorocké slovo o potupě Davidova domu. David však po svém pokání nebere zřetel na Nátanovo varování. Přihlíží a nezasahuje proti intrikám, které se mezitím na královském dvoře doslova zabydlely (kap.13-14). David se i před svou smrtí chová jako ten, kdo se dobře vyzná v technologii moci, radí Šalomounovi, které osoby má nechat zabít, aby si upevnil svou pozici a měl od nich pokoj (1Kr 2,5-6.8-9). Stín tohoto „pokoje“ padá na Šalomounovo kralování a nelze ho nevidět nebo omlouvat Hospodinovou přízní či plánem.

– **Absolón, Abšalóm** nebyl synem Betsabé, nýbrž princezny Maachy. Narodil se v Chebronu, který byl původním sídlem krále Davida. Chebronští žárlili na prvenství Jeruzaléma. Absolónovo jméno „Otec pokoje“ souznívá s Šalomounovým – pokojný. Jsou to však rivalové. Absolónův životopis je vypsán v 2S 13,1n. Dodnes je pro zidovstvo symbolem zrádce.

– **stát v bráně** – zastávat funkci

rozhodčího ve sporech, vynášet soudy.

– **Absolónovo uviznutí na stromě**

bychom neměli chápat jako jeho nešikovnost nebo důsledek jeho parádivosti. Biblický text nás upozorňuje, že se jedná o posvátný strom. Posvátné pohanské stromy a svatyně nabízely azyl pro ty, kdo byli uvnitř. Tak se projevuje Absolónova náchyllost k pohanskému kultu (nejmladším můžeme tento „náboženský postoj“ vyložit tak, že se Absolón jednoznačně vzdává, ale Joáb ho přesto zabíjí). Absolónovu „pohanskou orientaci“ dosvědčuje i vztyčení „památníku Absolónova“ (18,18), nazvaného zjemněle „Abšalómova ruka“ – jednalo se o falický symbol běžný v kultech plodnosti. Podobných památníků znal starověký svět nespočet. Způsob pohřbu naznačuje, že Absolón má být považován za nábožensky nečistého – za proklatce.

– **Joábova taktika** – je zřejmá – zabít co nejrychleji vůdce nepřátel, aby se zbytečně neprodlužoval bratrovražedný boj. Rychlé usmrcení Absolóna znamená pro jeho vojsko zřetelnou porážku a konec boje. Tuto taktiku však staví do odlišného světla zásadní Davidovo slovo – ušetřte Absolóna (18,5 viz též 18,12). Respekt ke králi a jeho příkazu má platit víc než dobře promyš-

lená taktika. Joáb svou svévolí porušil azyl, který pro Absolóna svým slovem zjednal sám David.

– Davidův nářek nemusí být pokládán za dobře vymyšlené divadélko pro diváky, protože David respektuje Absolónovo zvolení králem. V tomto ohledu má Absolón určitou imunitu – tak jako ji měl i Saul. Vojevůdce Joáb je jiného ražení – nabádá Davida k přiměřenému způsobu truchlení nad definitivně ztraceným synem. Generál je přesvědčen, že není třeba déle pokračovat v truchlení, protože přespříliš teatrální oplakávání syna zpochybňuje vojenskou strategii generála a vojska, a navíc neodpovídá ani vlastnímu Davidovu přání být a zůstat králem. David se této taktice podřídí, své touze též, a přestane truchlit.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– příběh o Absolónovi není v rovném vyprávěním o neposlušném vlasatci, který doplatil na své pěstěné vlasy. Absolón spíše doplatil na věrnost cizím bohům. Doufal, že ho ochrání, proto zůstává ve stromě – „visí mezi nebem a zemí“ – očekává ochranu. Neměli bychom příběh zjednodušit tím, že o Davidovi řekneme, že Pán Bůh si ho vyvolil za krále, a Absolóna už předem zavrhl jako uchvatitele. Davidovo jednání vůbec nenaznačuje, že by si byl jist, že je Bohem vyvolen k dalšímu panování. David touto jistotou nežil. David přijímá zlořečenství (16,5nn). Byl si vědom, že si zaslouží zavržení a že na jeho místo může nastoupit někdo jiný. Proto pláč nad Absolónem nemusí být hned chápán jako „divadélko“ pro veřejnost ani jako pouhý povinný náboženský obřad. Jde o smutek nad definitivně ztraceným synem. Lítost je velice křehká záležitost a neměla by být na veřejnosti předkládána jako zbožné-náboženský výkon. Kdyby se David vzdal svého úřadu, pak by i jeho nářek nemohl být chápán jako exhibice nebo obřad, kterým si myje ruce nad smrtí Absolóna. Hřích zabití syna má společenský rozměr, není to jen záleži-

stost velitele Joába, postihuje i Davida, protože on chce být králem – to si má uvědomit.

3. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU:

Obrázek lze použít po vyprávění. Děti pak mají volbou jedné cesty vystihnout smysl příběhu. Předpokládá to ovšem, že se při svém výkladu budete snažit vyhnout slovům, která mají na výběr.

Obrázek lze také použít v úvodu: Co předpokládají děti? Jakou cestou David půjde? Jakou by ony vybraly a proč? Příběh jim potom vyprávíte jako biblické řešení.

4. POMŮCKY:

Obrázek politika, který se umí nebo uměl prosadit za každou cenu; obrázek knížete Václava hledajícího azyl před Boleslavem; obrázek azylového domu; obrázek lidí prchajících před nepřáteli – v utečeneckých táborech.

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Otázka pro **mladší a střední** věk:

Byli jste někdy na pohřbu – proč tam lidé pláčí, co je dojmá?

Soustředte se na motiv lítosti – upřímné lítosti. Pláče někdo proto, že to jen předstírá? Proč to dělá?

Znáte nějakou hru, kdy si “zachráníte život”, když něco uděláte? (čupnete si, vrátíte se na svou polovinu hřiště, kam soupeř nesmí atd.) Motivace chce naznačit, že Absolón se spoléhal na ochranu starověkého božstva – na posvátnou ochranu. V lidové zbožnosti – křížek je ochrana proti zlým silám, svěcená voda a kruh namalovaný křížem prý ochrání před zlými silami – tak je tomu v legendách, pohádkách. Bible neschvaluje Joábův čin, naznačuje však neúčinnost takových posvátných úkonů.

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) osnova pro **mladší** školní věk:

- I. Absolón pronásledován, David nakazuje šetrné zacházení s Absolónem

II. Absolón hledá azyl, ale Joáb ho zabíjí	II. Davidovo vojsko vítězí nad Absolónovým
III. David pláče	III. Absolón hledá azyl v posvátném okrsku
IV. Joáb Davida napomíná	IV. Absolón zabit
	V. David pláče
b) osnova pro střední a starší školní věk:	VI. Joáb napomíná Davida
I. David nakazuje šetrné zacházení s Absolónem	

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ:

Někdy se to tak semele, že lidé najednou stojí proti sobě jako nepřátelé. A někdy jsou to přitom lidé, kteří si donedávna byli blízcí: stojí proti sobě třeba sourozenci nebo rodiče a děti – brzy zjistí, jak snadné je někoho rozesmutnit nebo zranit a jak těžko se rozbité vztahy dávají dohromady. Někdy stojí proti sobě sousední národy nebo sousedé z téhož národa. Často je šířá nenávist a strach a o to víc si připomínají křivdy, které zažili od těch druhých, a nechtějí ani slyšet o tom, co provedli oni sami. A někdy se to nakonec semele tak, že se do sebe pustí. Čím víc lidí se do sporu zatáhne, tím horší to bývá. Začne-li se zabíjet, na obou stranách přibývá smutných a nešťastných. To lidé moc dobře vědí, a přesto se do sebe pouští zase znovu. To se pak ubližuje a ničí a nedbá se na žádná pravidla, která jindy platí a chrání náš společný život.

II. DAVID PROTI ABŠALÓMOVI

Král David by měl svému synu Abšalómovi co vyčítat, a nebylo by toho málo. Ani on sám však nemá čisté svědomí. Ale není to jen jejich rodinný spor: oba byli prohlášeni za krále, týká se to tedy celého Božího lidu. Abšalóm vytáhl proti Davidovi do boje a vyhnal ho z Jeruzaléma. Co má teď David udělat? Měl by se vzdát? Anebo má bojovat? A když vyhraje, co dál? Pomstít se? Trestat? Nebo odpustit?

Lid má dva krále a David si možná není jist, jestli s ním Hospodin ještě počítá. Jak to bude dál?

Schyluje se k bitvě a nebude to pěkná podívaná: proti sobě stojí otec (bývalý král) a syn (kterému se povedl převrat a je králem teď). David a Abšalóm. Každý z nich má na své straně spoustu vojáků a ti teď půjdou proti sobě. Boží lid je rozdělen na dvě znesvářené části. David sám do boje nepůjde. Chtěl jít, ale jeho lidé mu to rozmluvili, bude jim prý platnější, když zůstane tady. „Tak aspoň s ohledem na mne jedněte šetrně s mým synem Abšaló-

mem,“ nařídil jim a oni vytáhli do bitevního pole.

Toho dne napočítali v Izraeli mnoho padlých, byla to hrozná, bratrovražedná bitva. Jenže co přijde po ní? Když se jednou dostanou zbraně ke slovu, hned tak nezmlknou, a zmocní-li se lidí pomstychtivá nenávist, není k zastavení. Jeden ze zkušených Davidových vojevůdců, Jóab, věděl, že aby tenhle boj brzy skončil, museli by protivníkům zabít velitele – to by byl rychlý a jasný konec a nepřátelé by byli poraženi. Najednou se taková příležitost naskytl.

III. ABŠALÓMŮV KONEC

Jakýsi bojovník přiběhl se zprávou, že našel Abšalóma: je támhle u posvátného stromu. “Proč jsi ho nezabil?” zeptal se Jóab, „odměna by tě neminula.“ Bojovník však nesouhlasil: „Abšalóm je přece královský syn! Na vlastní uši jsem slyšel, co říkal David: Jednete s Abšalómem šetrně, už kvůli mně.“

Pak je tu ten posvátný strom. My žádné posvátné stromy nemáme, ale tehdy je některé národy považovaly na místo, kde člověk najde útočiště v nebezpečí: asi jako kdybyste v boji začali mávat bílým praporem, že se vzdáváte. Abšalóm možná víru motal dohromady s pověrami a se zvyklostmi pohanských národů, však už stihl dát postavit i svůj vlastní pomník (taky takový posvátný sloup to asi měl být). Snad tady od toho stromu čekal zázračnou pomoc a ukrýval se tam pod ochranu nějakých kouzel a čar.

Jóab to všechno vyslechl a zvážil, ale pak jen zavrčel: „Nebudu se s tebou zdržovat.“ Nechal tam bojovníka stát a šel a Abšalóma zabil. Abšalóma sotva mohl ochránit posvátný strom, měl ho však chránit Davidův příkaz. Jenže Davidovy příkazy vojevůdce Jóab poslouchal jen někdy.

Ještě jeden problém tu byl: Kdo to králi řekne a jak? Jeden ochotný posel se nabídl, mladík, který už předtím Davidovi prokázal cenné služby. Jóab však raději poslal jakéhosi cizince: kdo ví, jak bude vypadat králův hněv a jak skončí posel špatných zpráv...

IV. DAVIDŮV NÁŘEK

Kdo čekal, že si David oddechne a bude slavit vítězství, přepočítal se. Žádné oslavy se nekonaly, naopak: David se zhrozil, co se stalo. Šel do ústraní, někam, kde by byl sám, a tam hlasitě nařikal, vždyť ztratil syna („kěz bych byl umřel místo tebe, Abšalóme, synu můj!“). Brzy se rozkřiklo, že král truchlí a zoufá si, a všeho lidu se zmocnil smutek: Kdepak oslavy vítězství, všichni se vkrádali

do města, jako by se styděli, že s tou bitvou měli vůbec něco společného. Takhle se ale vracivají domů poražení: všichni společně prohráli; tak končí občanská válka a skončila tak i tato bitva.

Znovu však zasáhl vojevůdce Jóab: Královi bojovníci se nemají zač stydět, stydět by se prý měl David – za to, co teď dělá. „Běduješ, králi, a naříkáš po bitvě, ve které tví vojáci nasadili svůj život pro tebe a pro záchranu tvé rodiny. Co to s tebou je? Vždyť ty snad miluješ ty, kdo tě nenávidí, a nenávidíš ty, kdo tě mají rádi! Zdá se mi, že kdyby dnes zůstal naživu Abšalom a my všichni byli po smrti, byl bys spokojenější.“ Ta slova Davida asi zarazila, ale něco na nich bylo. Poslechl proto Jóabovu radu (možná skoro rozkaz): „Vstaň a běž a jednej se svými služebníky vlídněji!“ Jóab ještě připojil výhrůzku: Neuděláš-li to, končíme u tebe, zůstaneš sám a bude ti hůř, než jsi kdy zažil.

Král David se tedy posadil v bráně a lid k němu přicházel. Ti, kdo byli v boji na jeho straně, ale i ti druzí: nebylo snadné se smířit, ale pokoušeli se o to. Úplně jednotný však Boží lid rozhodně nebyl. Ale aspoň měli zase jen jednoho krále, a co víc: krále, který – i když měl mnoho chyb – byl věrný Hospodinu.

MODLITBA

Pane Bože, proč se tak snadno stane, že se lidé postaví proti sobě jaké nepřátelé? Ty nás učíš lásce: abychom uměli odpouštět a začínat s druhými znovu, po dobrém. Vždyť žijeme z tvé milosti a tu máme přátel i druhým. Prosíme, pomáhej nám, ať to dovedeme trochu líp. Ať nad námi nevyhrává hněv a už vůbec ne nenávisť. Prosíme taky za všechny lidi, kteří žijí uprostřed nenávisť, bojů a válek. Prosíme za ty, komu se po někom stýská a kdo jsou smutní. Pomáhej nám, Pane. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Může nás před nebezpečím ochránit amulet?
- Co je azyl, azylový dům?
- Znáte nějakého českého knížete nebo krále, který nevyužil svého vítězství nad nepřáteli k jejich likvidaci a potupě? (Soběslav kontra Lothar bitva u Chlumce 1126, Jiří z Poděbrad u Vilémova r.1458 nezlikvidoval uherského krále Matyáše.)
- Znáte nějaké magické předměty, které člověka naprosto bezpečně ochrání? Nebo je to pověra? Nebo se to děje jen ve filmových pohádkách?
- Pamatujete si na jinou situaci, kdy král David hlasitě projevoval svou lítost?
- Znáte nějakou písničku, v níž se prosí za odpuštění? (Odpusť S 233) Je lehké takovou píseň zpívat, anebo nezáleží na slovech, která zpíváme, a stačí, že se nám líbí melodie?

12 DAVID ZNOVU KRÁLEM

- Byli jste někdy na nějakém shromáždění nebo na pohřbu, kde jste pocítovali lítost a plakali jste?
- Stane se vám někdy, že pláčete u televizního filmu, že cítíte slzy v očích?
- Apoštol Pavel řekl, že máme plakat s plačícími a radovat se s radujícími – je to vlastnost slabochů, že se přizpůsobí náladě druhých? O čem to apoštol mluví? Nebo „správnej“ chlap, správné děvče nikdy nepláče?

ŠALOMOUNOVA MOUDROST A SLÁVA 28.11.2004

1Kr 2,1-4; 3,1-28; 10,1-29 1. adventní

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 72,1-2 — Šalomounův. Bože, předej své soudy králi a svou spravedlnost královskému synu, aby obhajoval tvůj lid spravedlivě a tvé ponížené podle práva.

LITURGICKÉ ČTENÍ

1Kr 2,1-4

PÍSNĚ

Neskládejte v mocných naději (S 215); Ozvi se, Pane můj (EZ 440); Srdcem celým tebe, Pane (Ez 138); Není lepší na tom světě (BTS 8, S 213); Vše dobré, co máme (BTS 19); Nám pomoz, Pane milý (BTS 36, S 201); Modlitba krále Šalomouna (S 189); Balada velkopáteční (S 297).

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **Šalomoun**, syn a následník Davidův (v polovině 10.stol. před Kr.). Biblické podání ho spojuje s mudroslovnou tradicí a s výukou moudrosti. Nevíme přesně, kdy a v jak velkém rozsahu se uskutečňovala pravidelná výuka mudrosloví. V době předexilní prorok Jeremiáš zná funkci učitele moudrosti (Jr 18,18). Biblická tradice připisuje Šalomounovi mnoho spisů, ač on sám autorem není (Příslaví, Kazatel, Píseň písní, několik žalmů v Bibli a také díla nekanonická). Šalomoun proměnil davidovské království v naprostou jedynoládu. Zvláštní je také to, že během jeho vlády nebylo slyšet prorocké slovo. Stavbou chrámu, ač text mu přiznává, že ji podnikl v souladu s Boží vůlí (2S 7,11; 1Kr 6,11-13), dovršil svou centralizaci moci politické i náboženské. K chrámu připojil svůj palác (1Kr 7,1-12) – trůn i oltář byly takto spojeny v jednom moudrém člověku. Vytvořil tak typ vlády, který byl dříve soudcovskou tradicí odmítán. Jde o model, který byl potom běžně nazýván jako císařopapistický, proti němuž se většina Izraelců brzy vzbouřila.

– **knihy královské jako dějinně**

sebekritický spis – ve vyprávěních o Šalomounovi i jeho následovcích, ať v Judsku či v Izraeli, nečteme vyprávění „historie“. Osnovnou otázkou je problém selhání královské instituce a spoléhání na ni, jak to ve vši nahotě odhalila ztráta samostatnosti a babylonské zajetí. Zde byly také královské knihy redigovány. Jde v nich především o to vystopovat v přístupu panovníků a mocensko-náboženské elity Izraele kořeny selhání.

Na tom, co nám sděluje královská kniha o Šalomounovi (1Kr 3-11), je nápadný zvláštní strnulý, obřadně neosobní způsob podání. Ani stopa po lidské blízkosti a pohnutí z vyprávění o Davidovi a Saulovi. Tento způsob zprávy o Šalomounovi je pravděpodobně pravým zrcadlem jeho království. Tato nová forma království, oproti Davidovu jistě bližší absolutismu, potřebuje nápadně demonstrovat a reprezentovat moc a lesk. Šalomoun jako první má svůj královský dvůr, jímž se chce podobat orientálním králům, s velkým harémem, s velkým množstvím služebníctva, s reprezentativními budovami a nesmírným bohatstvím. Politicky dokázal Šalomoun udržovat Davidovu říši. Ve vnitřní politice učinil opatření,

kteří mu sice nepřinesli mnoho užitku, pro budoucnost se však projeví osudově: vojenskou službu, která byla pro izraelské kmeny v čas ohrožení povinná, rozšíří v dobách míru na službu robotnou. Tím překročil kompetence krále v Izraeli.

– **dodržuj jeho nařízení a příkázání** (1Kr 2,3) viz Dt 17,14-20. Tato slova se jako refrén opakují na klíčových místech Šalomounova příběhu (3,4; 6,12; 9,4n a zvl. 11,11). Měřítkem Šalomounova panování nejsou tedy jeho úspěchy, moudrost, bohatství, vybudování chrámu a upevnění postavení Izraele, ale jeho respekt či neposlušnost k Božím nařízením pro krále.

– **vidění v Gibeónu** – místo je vzdálené 12 km severozápadně od starého Jeruzaléma a býval tu posvátný kámen. Izrael sem chodil obětovat před postavením chrámu. V pozdější době bylo obětování na těchto návrších odmítáno jako nelegitimní (Dt 12,2-6; 2Kr 23,5nn).

Hospodinovo zjevení ve snu není ve SZ výjimkou (Izák Gn 26,24; Jákob Gn 28,12 aj.) Obsah vidění má svůj význam pro charakteristiku Šalomouna a jeho vlády, jejímž rysem má být moudrost. Uměním vycházet a vcházet se zde zřejmě rozumí každodenní vladařské povinnosti, v širším smyslu však může jít i o celkový způsob života (srv. Ježíšova slova J 10,9). Obojí ovšem souvisí s vcházením a vycházením ze svatyně (Mojžíš Ex 34,34n; Dt 31,2). Mezi přední královské povinnosti patřilo souzení lidu, rozhodování ve všech oblastech života. K tomu je nutné vnímavé, doslova slyšící srdce, schopné slyšet Boží hlas. Moudré a vnímavé srdce neznamená ještě samozřejmou ochranu před pokušením uhnout z Božích cest a nedodržet Boží příkázání.

– **dvě ženy u krále** (3,16) – ke králi jako poslední instanci přišly dvě ženy, do jejichž sporu nemohla vnést světlo žádná svědecká výpověď, a o to je celý případ komplikovanější. Na takovém případě se vskutku může ukázat, sto-

ji-li za Šalomounovým soudcovstvím Bůh.

– **slovo proroka**, oproti době krále Davida, za vlády Šalomounovy zcela umlká. Při Šalomounově korunovaci se ještě objevuje prorok Nátan (1,10n.22nn.34.38.44n), ale za celé dlouhé panování slovo proroka nezazní. Jen jednou, úplně na konci, promluví prorok Achiáš k Jeroboámovi, který tehdy byl ještě Šalomounovým dozorcem nad robotami, a ohlásí mu rozdělení říše. Je nápadné, že se žádné prorocké slovo neozve přímo Šalomounovi. Za to se několikrát vypravuje o bezprostřední rozmluvě mezi Bohem a Šalomounem (1.Kr 3.kap. a 8.kap.). Lze tomu rozumět tak, že by na izraelský trůn usedl muž, s nímž Bůh mluvil přímo a vyzbrojil si ho tak mimořádnou mocí a moudrostí, nebo tu máme model orientálního království, v němž má král, jako Boží syn, přímý přístup k Božím slovu? Druhá možnost se nedá vyloučit. Rozhodně se dá říct, že se tato doba největšího bohatství a možná i kulturního rozkvětu stala Izraeli údobím rozevirajícím nůžky sociálních rozporů.

– **Samuelovo varování se naplňuje** (1S 8,11-18). Královský dvůr se rozrůstá. Izrael je znevolňován nucenými pracemi (4,6). Šalomoun nerespektuje způsob rozdělení země, jak jej známe z doby soudců (dědictví Hospodinovo). Rozděluje Izrael na 12 správních celků. Kmen Juda je zvýhodněn, protože nemusí odvádět naturální dávky na vydržování královského dvora (1Kr 4). Z moudrého panovníka se stává marnotratný syn – rozmělní dar moudrosti na chytrost a vypočítavost (stavba oltářů cizím bohům). Proto rozpad království je pozdější tradicí pochopen jako Boží soud (kap.11).

2. ÚSKALÍ PŘÍBĚHU:

– **Šalomounův příběh** tvoří v 1Kr jeden celek (kap. 2-11). Vyprávíme-li jej rozděleně – vlastně na třikrát – může jeho nejvlastnější poloha zaniknout a z Šalomouna se stane vzor úspěšné-

ho vladaře, jehož panování upevnilo státní suverenitu a umožnilo život v přepychu. Proto je třeba vždy znovu zdůraznit, že Bible hodnotí z jiného pohledu, než běžně hodnotíme klady a zápory vrchností a vládců. Jak to s Šalomounem „dopadlo“, je zřetelně vyjádřeno v 1Kr 11, 11.

– nepřečeňovat Šalomounovu prosbu o vnímavé srdce. Šalomoun nebyl „sám od sebe“ tak moudrý, aby si žádal vnímavé srdce – spíše v tomto bodě respektoval odkaz otce Davida.

– **Šalomounovo řešení sporu**
– není dílem mistrného psychologa či šikovného detektiva (Hercule Poirot), ale dílem Boží spravedlnosti. Tato spravedlnost má být vyzdvížena. Není proto dobré příběh příliš dramatizovat.

3. METODICKÉ POKYNY:

Zpracování úkolů z obrázku předpokládá, že děti již příběh znají. Je tedy určen na závěr po výkladu. Levou polovinu ovšem můžete využít už na začátku nebo v průběhu vyprávění. Šalomoun má možnost, aby si něco přál. Co by mu děti z navržených možností radily? Přidaly by ještě něco jiného. Jednotlivé návrhy si také můžete přepsat na kartičky, z kterých budou děti vybírat, popřípadě mohou sestavit i jejich pořadí. Pokud se děti vrací do shromáždění, mohou kartičky ukázat dospělým a vyzvat je, aby si vybrali. Výběr potom může vyústit do společné modlitby.

4. POMŮCKY:

Blahoslav Pípal, Moudrost knihy Přísloví, Praha 1992, Kalich; udělejte si anketu nejdůležitějších lidských ctností; obrázek-socha spravedlnosti; ukázky moudrých výroků; obrázky o vykonávání soudů v dějinách: Kniha o Bibli, Albatros, s.186n.

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Otázka pro **mladší a střední** školní věk:

Už jste po někom něco dědili (kolo, knihu...)? Doporučil vám také bývalý majitel, jak se zděděnou věcí zacházet?

Otázka pro **starší** školní věk:

K různým hračkám bývají připojeny návody, jak je sestavit, jak je hrát. Osvědčily se vám podobné návody? Umíte podle nich postupovat? Znáte přísloví „Dobrá rada nad zlato“? Už jste se někdy o tom přesvědčili?

Motivace odkazuje k praktické funkčnosti moudrosti. Biblická tradice většinou nenabízí abstraktní spekulace kosmického rozměru. Horizontem moudrosti jsou běžné sociální vztahy – dítě má tento problém překryt vztahem učitel-žák. Je lépe problém moudrého rozhodnutí vysvětlit na využití věcném návodu atp.

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) osnova pro **mladší** školní věk:

- I. David předává vládu synu Šalomounovi
- II. Šalomoun žádá moudrost od Hospodina
- III. Královo bohatství a učinnost
- IV. Návštěva královny ze Sáby

b) poznámky a osnova pro **starší** školní věk:

V bibli je spravedlnost pochopena jako správný vztah k Bohu a k lidem (cadík). Jde o širší pojetí než právně chápaná spravedlnost, ale i v biblicky chápané spravedlnosti je místo pro právo, dokonce Hospodin je garantem práva, a sám také chce soudit podle práva (Ž 98). Můžete dětem naznačit, že pravá matka přiznává právo na život svému dítěti i za cenu, že sama tak o něj přijde, a dítě i všechna rodová a společenská zaslíbení – budou přičteny jiné ženě.

- I. David odkazuje respekt k Božím nařízením
- II. Šalomoun prosí o moudrost
- III. Bůh vyslýchá a obdarovává i dalšími hodnotami
- IV. Spravedlivý rozsudek nesnadného sporu
- V. Šalomounova proslulost a bohatství
- VI. Šalomounův úpadek (1Kr 11)

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ

Kdybyste měli tu možnost a mohli si třikrát něco přát, co by to bylo? Mysleli byste přitom na budoucnost? A mysleli byste jen na sebe, nebo i na druhé? Sice pohádkovou možnost tří přání nemíváme, ale trochu to přece jen známe: Na čem vám úplně nejvíc záleží? Co je pro vás nejdůležitější? A chcete si o tom rozhodovat sami, nebo do toho může mluvit ještě někdo jiný? Kdo?

II. KONEC DAVIDOVY VLÁDY

David toho zažil hodně, dobrého i zlého. Blíží se konec jeho panování. Co bude dál, kdo převezme královskou odpovědnost? Zájemců, kteří se snaží dostat na trůn, je jen z Davidovy rodiny několik a Boží lid vůbec není jednotný (to jsme viděli posledně).

Když se přiblížil čas Davidovy smrti, zavolal si král svého syna Šalomouna, protože chtěl královské povinnosti a práva předat právě jemu. Poradil mu, co by měl dělat, varoval ho před některými lidmi, ale hlavně mu položil na srdce, co je pro krále nejdůležitější – má-li být dobrým králem Božího lidu: Buď rozhodný a mužný a dbej na to, co ti svěřil Hospodin. Choď po jeho cestách a dodržuj jeho nařízení a příkázání, jeho práva a svědectví, jak jsou zapsána v zákoně Hospodinově.

Šalomoun se zachoval podle jeho slov. Později se o něm vyprávělo, že patří mezi dobré a moudré krále. Pokud takový skutečně byl, začalo to tenkrát tou Davidovou radou: “Dodržuj Hospodinova nařízení a příkázání, práva a svědectví, jak jsou zapsána v zákoně Hospodinově.”

III. ŠALOMOUN ŽÁDÁ OD BOHA MOUDROST

Šalomoun dal v Jeruzalémě stavět Hospodinův chrám. Ale než ho postavili, chodili lidé obětovat na různá návrší. Jednou šel i Šalomoun na jedno takové návrší a přinesl tam Hospodinu obrovskou oběť. V noci pak měl Šalomoun zvláštní sen. Přišel k němu sám Bůh a nabídl mu: „Přej si, co chceš, a já ti to dám.“

Co si honem přát? A co by člověk nejvíc potřeboval, kdyby byl král? Šalomoun nakonec odpověděl: „Hospodine, ty jsi prokazoval veliké milosrdenství mému otci Davidovi a on jednal podle tvého Slova, upřímně a spravedlivě. Prokazuješ své milosrdenství i mně, jenže já jsem moc mladý a nevím, jak vládnout tak početnému lidu. Dej mi tedy prosím vnímavé srdce, abych rozeznal dobro od zla.“ Bohu se líbilo, že Šalomoun žádal zrovna o toto, vždyť by

nebylo divu, kdyby si řekl o veliké bohatství nebo o dlouhatánský život anebo kdyby chtěl, aby pomřeli všichni jeho nepřátelé. „Je dobře, že jsi žádal o rozumnost při soudním jednání,“ řekl Šalomounovi. „Dám ti, oč sis řekl, a navrch přidám i bohatství a slávu. A budeš-li žít podle mých nařízení a přikázání jako David, dám ti i dlouhý život.“

V tom se Šalomoun probudil a uvědomil si, že to byl sen. Vrátil se tedy do Jeruzaléma, přinesl tam Bohu oběti a služebníkům vystrojil hody.

IV. ŠALOMOUNŮV SOUD

Šalomoun žádal rozumnost při soudním jednání, aby rozeznal dobré od zlého. Jak taková moudrost od Boha vypadá? To se ukázalo, když k němu jednou přišly dvě ženy, které se hádaly o dítě. Obě měly mimina, jedna z nich to své však v noci zalehla. Jenže která?

„Pane,“ žalovala jedna z nich, „my dvě bydlíme spolu v jednom domě a nikdo jiný už tam není. Mně se narodil syn, jí za tři dny také. Jenže ten její umřel. Ona však v noci děti vyměnila, sebrala mého syna a svého mi podstrčila. Ráno jsem na to přišla, když jsem si ho pořádně prohlédla.“ Druhá žena se bránila: „Živý syn je můj, tvůj je ten mrtvý!“ První trvala na svém: „Vezmi si mrtvého, živý je můj!“

Král poručil: „Podejte mi meč!“ Když ho přinesli, Šalomoun nařídil: „Teď to dítě rozsekněte a každá ať si vezme jednu půlku.“ Tu řekla zděšená matka toho dítěte: „To ho raději dejte jí, jen ho nezabíjejte!“ Druhá (jejíž syn byl mrtvý) však souhlasila: „Jen ho rozetněte, ať není ani její ani můj.“ Když to král uslyšel, řekl: „Dejte to dítě té, co řekla ‚nezabíjejte ho‘, to je jeho pravá matka.“

Lidé si o tom rozsudku brzy vyprávěli a Šalomoun měl pověst moudrého člověka. A Šalomoun skutečně moudrý byl: vždyť měl vnímavé srdce a být moudrý znamená umět rozeznat dobré od zlého a slyšet přitom Boží vůli.

V. ŠALOMOUNOVA SLÁVA A PÁD

Šalomounův věhlas se šířil do daleka. Zemi se dařilo, lid nestrádal hladem ani válkami, Šalomoun dal stavět vznešený chrám a honosný královský palác. Jednou se k němu vypravila královna ze Sáby: přijela s okázalým doprovodem a přivezla hromadu vzácných darů. Byla zvědava na Šalomounovu pověstnou moudrost a na spoustu věcí se chtěla zeptat. Žasla nad nádherou, kterou spatřila: „Překonal jsi moudrostí a blahobytem pověst, která

se ke mně donesla. Jak šťastní musejí být všichni, kdo u tebe slouží! Ať je požehnan Hospodin, tvůj Bůh, který tě ustanovil králem.“

Šalomounovo bohatství bylo skutečně závratné. Všechno nádobí, ze kterého pil, bylo ze zlata, protože stříbro v jeho očích nemělo žádnou cenu. Vlastnil loďstvo, které mu vozilo zlato, stříbro, slonovinu, opice a pávy, měl stovky vozů a tisíce jezdeckých koní a všichni návštěvníci a poslové mu přivázeli další a další vzácné dary.

Šalomoun byl slavný a lidé z okolních zemí si jej vážili. Uměl toho využívat, když s nimi obchodoval, ale i jindy. Během doby, po kterou kraloval, si Šalomoun oblíbil princezny a spoustu dalších žen z cizích zemí. Mnoho si jich přivedl do svého paláce a nic nedbal na to, že si s sebou přinesly i své náboženství: dokonce začal jejich bohům a modlám stavět svatyně a oltáře. Hospodin se na Šalomouna rozhněval a výslovně mu zakázal posluhovat cizím božstvům a modlám, Šalomoun si to však dál dělal po svém. Ta tam byla moudrost od Boha: zůstala z ní šikovnost, chytrost, prozíravost, ale to hlavní už scházelo: Boží slovo ztratilo pro Šalomouna veškerou vážnost.

Byl bohatý, žil dlouho, ale království, které sjednotil a vedl, mělo před sebou už jen nemnoho dnů: Šalomounova nevěra zanedlouho způsobí pád.

MODLITBA

Pane Bože, někdy je těžké se rozhodnout, co je pro nás v životě nejdůležitější a po čem vlastně nejvíc toužíme. Prosíme nauč i nás, ať umíme rozeznávat, co je dobré a co je zlé. A když se s někým dostaneme do sporu, ať se řídíme tvým Slovem: protože ty přinášíš do našich srdcí pravou moudrost, pravou milost a lásku. Kéž na tebe nezapomeneme, když strádáme; kéž na tebe nezapomeneme, když se nám vede dobře. Dávej nám moudrost, ať chodíme po tvých cestách. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Může u nás ten, kdo vládne, také soudit lidi?
- Co všechno lze od starších generací dědit? Co dědíme ve sboru? Jsou to jen dobré věci, nebo nám rodiče a prarodiče předávali také věci nedobré?
- Co předal Šalomounovi David? Co odkázal potomkům Šalomoun? Jenom chrám, nebo i něco jiného?
- Můžeme zdědit smysl pro spravedlnost, nebo si ho musíme vypěstovat?
- Víte, proč je spravedlnost zobrazována jako žena s váhami v ruce a se zavázanýma očima?

- Moudrý jak Šalomoun – o kom se to říká?
- Znáte nějaké přísloví, moudré výroky spisovatelů nebo myslitelů? Zapisujete si je? Stačí, abychom se řídili jen podle přísloví?
- Přečtete si text písně Balada velkopáteční (S 297). Jaká moudrost v ní zaznívá?
- Může dát dobrou radu i člověk, který chybuje?
- Je nějaký rozdíl mezi moudrostí a chytrostí?
- Jaké obdarování byste si nejvíc přáli?

STAVBA A POSVĚCENÍ CHRÁMU 5.12.2004

1Kr 6,1-14; 8,1-61

2. adventní

VSTUPNÍ VERŠ

Iz 56,7b – 8a — Můj dům se bude nazývat domem modlitby pro všechny národy, je výrok panovníka Hospodina.

LITURGICKÉ ČTENÍ

1Kr 6,1-3.11-14

PÍSNĚ

Neskládejte v mocných naději (S 215); Bůh je zástita má (S 23); Tebe, Bože, chválíme (EZ 161, BTS 7); Aj, jak jsou milí (EZ 398); Žalm 150 (S 65, NP 122, EZ 150); Radostná (S 300, NP 70); Chvalte Pána (BTS 31); Bdí při nás (S 126).

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **chrám** – některé částky pozdějších kmenů Izraele, snad od konce 13. stol. před Kr., začaly pronikat do Kenaánu, do země s početnými kultovními místy. Izraelci je nebořili, nýbrž je přejali a zasvětili Hospodinu. Pokojný vstup potvrzují i archeologické nálezy, pozdější vypravěči načrtli poněkud dramatictější vstup. Jejich popis má význam zejména vyznavačský. Nejde o bezprostřední reportáže válečných reportérů, ale o pozdější vyznání.

Původní kananejské svatyně stály obvykle na pahorcích a vyvýšeninách. Jejich součástí kromě oltáře byly ještě posvátné kamenné sloupy, v nichž mělo božstvo přebývat (Gn 28,18), a vyhrazené místo pro pořádání hostin, které následovaly po obětním obřadu (1S 9,22). Tak jako v jiných městech i v Jeruzalémě stála svatyně. Byla zasvěcena místnímu božstvu, měla své kněžstvo i svou liturgii. Podání podle Gn 14,18 by nasvědčovalo tomu, že místní božstvo se nazývalo El-Eljón, tj. Nejvyšší; tento výraz se často objevuje v žalmech (srv. Ž 18,14; 21,8; 47,3; 57,3; 78,56 atd.). Když se města zmocnil David, zasvětil jeruzalémskou svatyni svému Bohu, kterým byl Jahve-Eljón. V 2S 7 se dochovalo svědectví

o Davidově úmyslu postavit chrám. David chce nahradit stan, přístřešek pro truhlu smlouvy, budovou, která by byla toho poslání hodna (podle BS-A s.75). Chrám vystavěl Davidův syn.

Popis chrámu obsahuje řadu stavebních údajů. Ne všechny jsou dnes srozumitelné. Kolem Izraele bylo jistě dost podobných staveb, ale teologickou koncepcí se chrám v Jeruzalémě přece jen odlišoval: Chrámu nedominovala socha božstva, ale svatostánek, utajený lidským očím, v němž byla uložena truhla s příkázáními. Tak **schrána** (8,6n) – Boží trůn – je v centru a lid se shromažďuje na nádvořích. Uspořádání je vyjádřeno výpovědí: „Hospodin bude uprostřed svého lidu“, a přesto od lidu odloučen, neuchopitelný a srchovaný.

Ideově zdůvodnění chrámu nalzeme v tradici, která takové stavbě přála: 1Kr 6,11-13; 9,1-9. V Izraeli bylo ovšem stále přítomné vědomí, že o vztah k Bohu a jeho ryzost je potřeba stále bojovat. Propadnout pokušení, že chrám a jeho bohoslužebný provoz (byť i správně vedený) mohou tento zápas nahradit, bude mít tragické důsledky: centrum náboženského života se stane děsivým mementem neposlušnosti Božího lidu.

– **úloha krále v kultu** – Šalomoun

má v celém vyprávění ústřední místo (8,22nn). Chrámová bohoslužba tedy počítá s tím, že **král zosobňuje lid před Bohem** (viz BS-A s.77). Tato kumulace funkcí (vladařské a náboženské) ovšem s sebou nese nebezpečí, že král se stane rozhodující autoritou ve věcech víry. I proto dávají bibliční vypravěči od dob Šalomounových nástupců tak výrazné místo prorokům – kritickým oponentům oficiální nábožensko-vladařské linie.

– **Šalomounova modlitba** – (8,23-53) je vlastně liturgickým předpisem (agendou), který má zbožnost Izraele orientovat na chrám (viz 29b-30). Východiskem této orientace ovšem zůstává **smlouva** (23b). Bůh nevyslychá modlitby svého lidu kvůli tomu, že jsou proneseny „správnými slovy na správném místě a správným směrem“; naopak, lidská důvěra, že Bůh modlitby vyslychá, se opírá o Boží věrnost, ke které se svrchovaný a neuchopitelný Bůh sám zavázal.

Celé Šalomounovo vystoupení má zřetelnou stavbu. Po úvodním slovu a požehnání následuje kázání, v něm je zdůrazněna Hospodinova věrnost, poněvadž bylo naplněno zaslíbení dané Davidovi – chrám je postaven. V modlitbě předchází vyznání, že Boha nelze vázat na jakékoli místo, neboť ho nemůže pojmout ani celý nebeský prostor. Následují konkrétní případy – rozsouzení pře, vojenská porážka, dlouhotrvající sucha, pomoc v boji a krajní nouze **zajetí** – tedy situace, které na sebe může lid přivodit nevěrností a odpadnutím od Hospodina. Pro všechny tyto velmi reálné případy prosí král o Boží odpuštění. Prosí také o smilování a nápravu stavu, bude-li lid upřímně litovat a k Hospodinu se opět navrátí. Motivace modlitby se od začátku do konce soustřeďuje na **prosbu o trvalou Boží blízkost**, vázanou na poslušnost při kázání. Závěrem vyslovuje Šalomoun přání, aby lid setrval v poslušnosti vůči Hospodinu.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– jednostranný důraz na výstavnost chrámu může vzbudit dojem, že církev (sbor) nutně potřebuje jakési reprezentativní centrum, které zanechá v lidech hluboký dojem. Je proto třeba zdůraznit **poslušnost Božího zákona** a také Boží svrchovanost a nezmanipulovatelnost.

– Šalomounova stavitelská činnost se neomezila jen na Boží dům. Středem jeho díla je jistě chrám, ale stejně honosným způsobem vystavěl i královský palác. Prorok Ezechiel (43,8) příkře odmítá dřívější praxi, že králové kladli práh svého domu vedle prahu Hospodinova.

– popis staveb a chrámu a královského paláce obsahuje řadu čísel. Některá mají spíš charakter symbolický než technický. Chrám byl stavěn sedm let a je známo, že sedmička je „nebeské“ číslo, označující plnost a dokonalost. Pro stavbu paláce je udán počet třináct let. Třináctka je považována za číslo symbolizující vzpouru člověka a jeho velikašství. Redakce biblických svědectví tu obsazuje zřejmý kritický postoj k Šalomounově stavitelskému rozmachu.

3. METODICKÉ POKYNY:

Chrám můžete s dětmi omalovat, vystříhat a slepotat už během vyprávění nebo až po něm. Pokud máte ve sborové kronice zprávy o stavbě vašeho kostela, ukažte je při tom dětem. Na závěr se ptejte, co by mělo být napsáno na střeše, a děti si to tam dopíší. Přitom také můžete mluvit o nápisech, které máte v kostele a o tom, zda stačí, když je to napsáno na stěně.

Starší výtvarně zručné děti mohou také na způsob pracovního listu udělat papírový model vašeho kostela.

4. POMŮCKY:

Obrázek chrámu (např. BD s.73-74); obrázky kostelů, modliteben; slavnostní shromáždění ve vlastním sboru; srovnajte biblická požehnání ve Starém a Novém zákoně; Kniha o Bibli, Alba-tros, s.186nn.

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Otázka pro **mladší** školní věk:

Viděli jste nějaký krásný kostel? Musí být kostel vždycky nejkrásnější, nejvýstavnější, nejzajímavější? Do které budovy lidé nejraději chodí? Proč byly kostely a modlitebny vystaveny? Těší se lidé do krásných budov, jsou přitažlivé?

Otázka pro **starší** školní věk:

Popisuje někde Ježíš krásu chrámu? Slyšeli jste o tom, že zaslibuje svou přítomnost kdekoli, kde se sejdou dva nebo tři v jeho jménu? Myslíte si, že může být přítomen v prastaré katedrále, v toleranční modlitebně, v nouzově připravené místnosti, ve vězení, v nemocnici na pokoji u lůžka nemocného, v nemocniční kapli – je pro něj některé místo nedostupné? Čím tedy podmiňuje svou přítomnost? Něčím podobným jako starozákonní Hospodin.

O Boží přítomnosti se hovoří buď velmi lehce – ve frázích, ze zvyku, pomocí dogmat, nebo je to obtížné, protože Boha nikdy nikdo neviděl

a přesto působí, a my si to připomínáme v rozmanitých společenstvích a rozmanitých prostorách – to je horizont motivace. Vaše vyprávění nemusí být dlouhé – spíše si zazpívejte několik písniček o Kristově přítomnosti (Aj, Pán kraluje – EZ 353; Zůstaň s námi, Pane, když se stmívá S 401 aj.)

6. OSNOVA VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámka a osnova pro **mladší** školní věk:

- I. Pán Bůh dovoluje Šalomounovi postavit chrám
- II. Stavba budovy
- III. Slavnostní shromáždění
- IV. Šalomounova modlitba
- V. Hospodin chce bydlet uprostřed věrného lidu

b) osnova pro **starší** školní věk:

- I. Šalomoun buduje chrám
- II. Boží varování a zaslíbení
- III. Slavnost posvěcení chrámu
- IV. Králova modlitba a požehnání lidu
- V. Boží odpověď králi (9,3-9)

VYPRÁVĚNÍ

I. ŠALOMOUN BUDUJE CHRÁM

Král Šalomoun vládl moudře. Jeho moudrost byla známá mezi národy. Měl slávu po celé zemi i nepředstavitelné bohatství. Přicházeli za ním lidé z různých zemí, aby jeho moudrosti naslouchali. Šalomoun byl skutečně moudrý. Proto také věděl, že sama moudrost není všechno. Jeho moudrost přece není jeho. Nemá ji sám ze sebe. Dostal ji od Pána Boha.

Šalomoun toužil postavit Hospodinu chrám. Jeho otec David nemohl. Ale Šalomoun může. Izrael žije klidně v zemi, kterou dostal od Pána Boha. Nehrozí boje s nepřáteli. Bohatství je všude kolem dost. Jen Hospodinova truhla s deskami desatera je pořád ještě v přenosném stánku. Ale Hospodinův lid už přece necestuje, už nepotřebuje truhlu přenášet z místa na místo. Už jsou usazeni v zemi, kterou jim Hospodin dal. Všichni mají kde bydlet. Jen Hospodin nemá dům, kam by za ním Izraelci přicházeli.

Šalomoun nechal postavit v Jeruzalémě překrásný chrám. Byl celý z vzácného kamene a krásného, pevného cedrového dřeva, které Šalomoun nechal dopravit přes moře až z libanonských hor.

Na velikém prostranství bylo nádvoří, ohrazené zdí. Uprostřed nádvoří stála svatyně. Uvnitř byla rozdělená oponou, která oddělovala svatyni svatých. V ní měla mít své místo truhla smlouvy, znamení Boží přítomnosti. Stěny chrámu byly obloženy zlatem, všude byly nádherné zlaté ozdoby. I všechno náčiní, které se v chrámu používalo, bylo ze zlata. Šalomoun dal Hospodinovu chrámu to nejlepší, co v zemi bylo.

II. BOŽÍ VAROVÁNÍ A ZASLÍBENÍ

Když byla stavba ještě v plném proudu, promluvil Hospodin k Šalomounovi. Jako by ho chtěl trochu přibrzdit v tom budovatelském zápalu. Připomenout, o co skutečně jde: „Šalomoune, zastav se na chvíli! Buduješ mi příbytek, to je dobré. Budete sem za mnou přicházet. Ale nezapomeň, to samo nestačí. Chrám bude prázdný a vaše chození za mnou k ničemu, když se nebudete řídit mým Slovem, když nebudete naslouchat mým příkázáním, když podle nich nebudete žít. Ale když budete žít podle mých příkázání, budu bydlet mezi vámi a svůj lid, Izraele, neopustím. Budu s vámi, Šalomoune, když vy budete žít podle mého Slova.“

III. SLAVNOST POSVĚCENÍ CHRÁMU

Šalomoun chrám dostavěl. Trvalo to sedm let. Když byl chrám hotov, svolal Šalomoun do Jeruzaléma všechny lidi z celého Izraele. Přišli představitelé všech dvanácti pokolení. Když byli všichni shromážděni, vnesli kněží truhlu Hospodinovy smlouvy do svatyně svatých. Truhla smlouvy měla konečně důstojné místo, jak si to Šalomoun přál. Byla to slavná chvíle, veliká slavnost, lidé se radovali. Na nádvoří chrámu byly obětovány oběti, bylo jich tolik, že by to ani nikdo nespočítal. A ve chvíli, kdy kněží vycházeli ze svatyně, naplnil chrám oblak mlhy. Bylo to znamení Boží slávy. Všichni pochopili: Hospodin je s námi!

IV. ŠALOMOUNOVA MODLITBA

Šalomoun se postavil před lid a celému shromáždění požehnal. A pak se modlil. Věděl, že samotný chrám, ať je jakkoli krásný, nezaručí Izraeli Boží přítomnost. Chrám, ve kterém se lidé upřímně a s otevřeným srdcem neobracejí k Hospodinu, je jen hromada kamene a dřeva a zlata.

Šalomoun se postavil před oltář, rozprostřel dlaně k nebi a modlil se. Děkoval Pánu Bohu za to, že je svému lidu věrný. A vyznával: „Vím, že Hospodina nemůžeme přimět, aby se zavřel do nějakého domu. Hospodinu ani celá země ani celá nebesa

nestačí! Jakpak bychom si ho mohli přivlastnit a přinutit, aby byl s námi? A tak prosím. Prosím, Hospodine, shlédni milostivě na tento dům. Prosím, Hospodine, vyslychej modlitby, které tady budou znít. Vyslychej modlitby těch, kdo se proviní proti svému bližnímu, a odpouštěj hříchy těch, kdo tě budou prosit o milost! Odpouštěj Izraeli, když tě bude prosit o smilování! Pomoz napravit, co si sami pokazíme, smiluj se nad námi, když tě o to budeme prosit!“

Šalomoun byl moudrý král a jeho moudrost byla od Hospodina. Postavil krásný chrám. Ale věděl, že bez upřímných modliteb lidí a bez jejich touhy po Boží blízkosti a po odpuštění ztratí chrám svůj smysl. Proto se před lidem modlil. Byla to dlouhá modlitba a lid viděl, na čem opravdu záleží.

V. ŠALOMOUN ŽEHNÁ IZRAELI

Nakonec se král Šalomoun obrátil k lidem a požehnal jim: „Kéž je Hospodin s námi, jako byl s našimi otci, ať nás neopouští a neodvrhne! Ať nakloní naše srdce k sobě!“

Šalomoun a celý lid slavili, slavnost byla veliká a dlouhá. Až osmého dne se lidé rozešli do svých domovů. Šli radostně a s dobrou myslí. Jejich srdce byla plná vděčnosti. Tolik dobrého pro nás už Hospodin učinil!

VI. HOSPODIN VARUJE ŠALOMOUNA

Šalomoun udělal všechno, po čem toužil. Postavil chrám, aby měl Hospodin konečně důstojný příbytek v Izraeli.

A tu se Hospodin ukázal Šalomounovi ještě jednou. Jako by stáli vedle sebe, tak slyší Šalomoun Hospodinův hlas: „Vyslyšel jsem tvou prosbu, Šalomoune. Budu s vámi, přijímám tvůj chrám. A ty sám, Šalomoune, žij podle mých přikázání. Pak bude tvoje království pevné. Ale jestli se ode mne odvrátíte, jestli půjdete vlastními cestami a na moje přikázání zapomenete, jestli se budete klanět raději cizím bohům, pak vás zavrhnou a tvého domu se zřeknu. Budete pro smích okolním národům. Budou si říkat – co se stalo s Izraelem, že ho Bůh opustil? Opustili Boha, který je vysvobodil a chytili se jiných bohů.“

Šalomoun slyšel. Hospodin potvrdil to, o čem prosil. A Šalomoun věděl: Půjdeme-li za Hospodinem, bude on s námi.

MODLITBA

Pane, děkujeme, že nám slibuješ svou věrnost. Ukazuj nám, jak se máme držet tvých přikázání. Dej nám zdravý rozum a moudré srdce, aby-

chom uměli rozeznávat dobré od zlého. Dej nám, prosíme, sílu jít za tebou, drž nás za ruku, abychom neodbočili z tvé cesty. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Znáte Pražský hrad? Patří k němu i chrám?
- Víte, který český panovník podporoval stavitelství? Následovala po jeho vládě také krize?
- Kdo dnes zastupuje (nebo nezastupuje) český národ před Bohem? Je nutné, abychom měli nějakého patrona? Není to v bibli jinak?
- Zastupuje někdo náš sbor před Bohem? Co je to všeobecné kněžství?
- Proč stavěli a staví lidé chrámy, kostely a modlitebny?
- Znáte rozdíl mezi bohoslužbou chrámovou a synagogální (Lk 4,16-21)?
- V čem se liší naše bohoslužby od bohoslužby chrámové? (větší nebo menší posvátnosti – jinými možnostmi účastnit se na bohoslužebném životě?) – jaké budovy jsou pro dnešní lidi důležité?
- Když byste měli opravit vlastní dům nebo kostel, čemu byste dali přednost?
- Máte ve sboru modlitebnu, nebo kostel? Myslíte, že tam, kde mají kostel, mohou mít lidé také „lepší“ bohoslužby?
- Může být Boží lid bez chrámu?
- Víte, kde všude se scházeli evangelíci v těžkých dobách?
- Víte, že kácení cedrů z libanonského pohoří přivodilo už ve starověku ekologickou katastrofu?
- Co je nejdůležitější při evangelických bohoslužbách? (nebo je více důležitých skutečností?)
- Co při katolických, ortodoxních, židovských, muslimských?
- Co je důležité při modlitbě? – vzdávání chvály, díky, prosba o odpuštění vin, jiné prosby...?
- Za co se nejvíc modlíme?
- Slyšeli jste někdy říkat nějakého zbožného člověka, že stěny jejich chrámu jsou promodlené? Co tím chtěl říci? (že je to nějaký posvátnější prostor než ostatní, že je tam Bůh přítomen, že tam je příhodné místo na modlení, že tam můžete mlčet a už se vlastně modlíte?)

KRÁLOVSTVÍ SE ROZDĚLUJE 12.12.2004

1Kr 11,1-13; 12,1-24 3. adventní

VSTUPNÍ VERŠ

Přísluví 15,1 — Vlídna odpověď odvrací rozhořčení, kdežto slovo, které ubližuje, popouzí k hněvu.

LITURGICKÉ ČTENÍ

1Kr 11,11-13

PÍSNĚ

Neskládejte v mocných naději (S 215); Uхни se stranou (S 349); Přijď již, Duchu svatý, přijď k nám (EZ 371,1-3); Není lepší na tom světě (BTS 8, S 213); Kdo mě z pout mých (S 147); Kdo na kolenou klečí (S 148).

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

- **Seznam modlářských kultů** (11,5-10) – podobné seznamy najdeme jen u těch nejzpronevěřilejších králů, např. Menaše (2Kr 21,3nn). O mnoho let později se náboženský reformátor Joziáš při očistě víry Izraele zaměřil proti modlám postaveným jeho předchůdcem Menašem a Šalomounem (2Kr 23,13). Celkové vyústění Šalomounovy vlády vidí tedy biblický vypravěč jako základ budoucích krizí Božího lidu.

- **Hospodinovo varování** – Šalomoun se již nechová jako moudrý, nýbrž jako svévolník. Nedbá na varování Hospodinovo, které zde není zvěstováno prorokem, nýbrž Šalomoun ho slyší bezprostředně, tak jako tomu bylo u moudrých, u učitelů moudrosti běžné.

- **Šekem**, kraličtí Sicheu – důležité sídlíště a pak město. Abraham u Sicheu postavil Hospodinu oltář (Gn 12,6), město připadlo levitům, tzv. útočištné město (Joz 21,21), zde se Izrael zavázal k plnění smlouvy (Joz 8,30), a Jozue zde dává napomenutí Izraeli (Joz 24,1.25). Do Sicheu povolává Roboám zástupce Izraele, aby ho provolali za krále, dochází však k odtržení 10 kmenů. Jeroboám činí Sicheu hlavním městem, později se jím stává Samari (viz BS-N, s.878)

- **„Jestliže se dnes tomuto lidu projevíš jako služebník“** (12,7). Starci radí Roboámovi, aby se zachoval jako pravý Izraelský král. Pomazaný (Mesiáš) král má mít ohled na ty, kteří jsou na konci jeho zástupu a nedostává se jim již sil. Jeho cesta vzhůru nesmí být posilována útliskem slabých a poddaných. On má být tím, který je posiluje, povzbuzuje a vynáší vzhůru. On má být prvním služebníkem všech.

- **„Můj otec vás obtížil jhem. Já k vašemu jhu ještě přidám“** (12,14). Roboámovo rozhodnutí je v naprostém rozporu s moudrostí, o kterou na počátku své vlády žádal jeho otec Šalomoun. Moudrostí v rozlišování mezi dobrem (tím, co vede k životu a co životu prospívá) a mezi zlem (tím, co život potlačuje a ničí). To, jak se na konci své vlády projevil Šalomoun a co chtěl Roboám ještě utužit, ukazuje opět cestu ze svobody do otroctví. Vysvobození z otroctví, které se vyvedením z domu otroctví Izraelcům dostalo, je promarněno. Opět pouto otrocké služby, nyní však od vlastního krále. Roboám jedná jako farao. Zatvrdí se, odmítá žádost lidu a pouto ještě přitvrdí. Nebere vážně varování. Představa dobrého krále podle Dt 17 a Ž 72 je mu zcela cizí. **Ukamenování Adoráma**, dozorce nad nucenými pracemi (12,18n), ukazuje,

že vymáhání nucené práce králem a královským dozorcem, považoval Izrael za "přestoupení smlouvy Hospodinovy", náboženský přestupek.

– **prorocké poslání** – Semaiáš vyřizuje shromážděným bojovníkům, že Hospodin si nepřeje občanskou válku. Přípravené bojovníky nezazadí nepoměr sil 2:10 (Juda a Benjamin proti zbývajícím deseti kmenům). Zastaví je až prorokovo slovo – rozpad Izraele je rozhodnutí Hospodinovo.

– **varování, které slyšel též Šalomoun** (1K 11,11) z úst Hospodinových, se nyní naplňuje: království se rozpadá. Rozpad království není důsledkem absence osobností či politologicko-strategické chyby, které by se o trochu šikovnější vladař jistě vyvaroval. Rozpad je trestem za to, že ani Šalomounovi nástupci neberou ohled na smlouvu Hospodinovu. Izraelští králové jednají stejně svévolně jako pohanští králové, jejichž slovo se stává aktuálně platným zákonem a zákon Hospodinův je odsunut stranou.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– nebezpečí, že Šalomounovo selhání zůžeme pouze na jeho vztah k ženám. Jeho pád se rýsuje již ve vztahu k majetku a k vojenské moci (10,26-29). Dosud Šalomoun užíval bohatství ke prospěchu poddaného lidu (10,5), jak bylo povinností izraelského krále (srv. Jr 22,13-19). Nyní mu jde především o to, aby rozmnožil své bohatství (své poddané sevře tvrdým jhem – 12,4) mj. také k tomu, aby se lépe vyzbrojil proti případnému nepříteli. Dokud byl králem pokoje (Šalomoun – šalom = pokoj, plnost života), knížetem plného života, neměl žádně nepřátele. Nebylo tedy nutné, aby posiloval svoji vojenskou sílu. Pozdější komentátor by podotkl, že Šalomoun jednal především proti Mojžíšovu zákonu (10,28.29 srovnej s Dt 17,16), přestával spoléhat na Hospodina. Proto se přiřkláněl k jiným bohům, kteří mohli posílit jeho královské a mocenské sebevědomí.

3. METODICKÉ POKYNY:

Úkol z obrázku mohou děti opět dělat buď v úvodu k vyprávění nebo po něm. Pokud ho budou zpracovávat v úvodu, můžete se potom ptát, co by podle nich který rádce na obrázku radil. Příběh potom vyprávíte jako rozřešení otázek. Pokud děti úkol zpracovávají na závěr, mohou navíc možnosti, které objeví, spojit linkou s tou postavou, která je zastávala. Výsledek vám ukáže, zda jste příběh vyprávěli srozumitelně. Pokud chcete nedělní školu propojit s bohoslužbami, vyrobte zvětšenou tabulku z obrázku. Děti ji přinesou do bohoslužeb a vyzvou dospělé, aby hledali, co rozděluje a co spojuje.

4. POMŮCKY:

Obrázek státní hranice (státní znak), sbírka zákonů, ústava České republiky; obrázek sošek starověkých bohů a bohyň (viz BS-N), obrázek Dalajlámy či buddhistického mnicha; obrázek proroka, Z.Šorm, Flanelograf II. – úloha č. 49.

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Vymohli jste si na někom násilím, aby vám půjčil svou oblíbenou knížku nebo hračku? Zůstali jste kamarády? Bojíte se ho, aby vám to neoplatil?

Zeptejte se dětí, zda jezdí na návštěvy ke svým příbuzným a zda si společně hrají se svými bratrance a sestřenicemi. Připomeňte jim, že Izrael tvořilo 12 kmenů – duchovně spřízněných a měly držet pohromadě.

Motivace naznačují, že dětský svět i svět dospělých má některé styčné body, kde selháváme podobným způsobem. Nejen dospělý člověk, ale i dítě ví velmi dobře, že si něco vymohlo násilně a neprávem nebo že mělo být solidární a nebylo. Nejde o zdůrazňování pokrevní příbuznosti – jde o poměrně častý případ prožívání solidarity nebo selhání dítěte, aniž by se dítě mohlo vymlouvat, že přece s cizími se nemusí bavit. Sociální souřadnice dítěte jsou v určitém věku a v určitých, zejména početných,

rodinách určeny příbuzenskými vztahy. Proto je možné tímto příkladem motivovat, i když v pozdějším věku se převážnou část svého života pohybuje mimo oblast příbuzenských vztahů.

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší** školní věk: – při vyprávění se soustřeďte pouze na kap. 12.

– jméno krále Jeroboáma nemusíte této věkové kategorii zmiňovat, mluvte o něm jako o mluvčím Izraele, o Roboámovi zase jako o Šalomounovu synu – děti jméno Roboám a Jeroboám zaměňují. Není zapotřebí zmiňovat Jeroboámovův útěk do Egypta a pak znovu jeho návrat, začněte smrtí Šalomounovou a svoláním Izraele do Sichemu.

- I. Po Šalomounově smrti celý Izrael volí v Šekemu nového krále a prosí o zmírnění služeb a daní
- II. Syn Šalomounův vyslechne radu starších i mladších rádců

- III. Syn Šalomounův přikáže zvýšit služby a daně
- IV. Zástupci Izraele odmítají tvrdého krále
- V. Království se rozpadá na dvě a prorok králi zakazuje rozpoutání války

b) osnova pro **starší** školní věk: – vyprávějte podle Bible:

- I. Šalomoun nerespektuje Hospodinovu smlouvu
- II. Hospodin oznamuje soud – rozpad království
- III. Šalomoun umírá a celý Izrael volí v Šekemu krále
- IV. Jeroboám mluvčí Izraele
- V. Roboám vyslechne radu starších i mladších rádců
- VI. Zástupci Izraele odmítají nemoudrého krále
- VII. Království se rozpadá na dvě a prorok králi zakazuje rozpoutání války

VYPRÁVĚNÍ

I. ŠALOMOUN POMALU ZAPOMNĚL, CO PÁNU BOHU SLÍBIL

Šalomounovo bohatství se stále rozrůstalo. Postavil si nádherný palác, jeho bohatě ozdobený trůn byl celý obložený ryzím zlatem. Pil a jedl ze zlatých nádob. Pořád za ním přijížděli lidé i z jiných zemí, aby slyšeli jeho moudré řeči. A přinášeli s sebou dary. Zlato, stříbro, koně, zbraně, na co si jen vzpomeneme. Král měl stříbra jako kamení a vzácných cedrů jako planých fiků. Říká se, že kdo má hodně, chce ještě víc. A také se říká, „ten neví, kdy má přestat.“ Něco takového se stalo se Šalomounem.

Ještě horší bylo, že si Šalomoun oblíbil mnoho žen. Nechal si do svého paláce přivádět krásné a vznešené ženy z mnoha cizích národů. Právě z těch národů, o kterých Hospodin řekl: „Nebudete si je brát a ony si nebudou brát vás! Nakloní vaše srdce ke svým bohům!“ Ale stárnoucí Šalomoun ty ženy velmi miloval. Přilnul k nim, měl je za své manželky, staral se o ně, trávil s nimi mnoho času.

Tak se naplnilo, před čím Hospodin varoval. Ženy odvedly Šalomounovo srdce ke svým bohům. Šalomoun s nimi zapomněl, co Hospodinu slíbil. Zapomněl na svoji modlitbu v chrámu. Dokonce těm cizím bohům svých žen stavěl chrámy a oltáře. Zapomněl, že Hospodin je jediný, před kým se člověk může sklánět.

II. HOSPODIN SE ROZHŇĚVAL

Pán Bůh se dokáže také hněvat. Může se stát, že je mu odporné to, co člověk dělá. Hospodin viděl, jak jeho Šalomoun, kdysi tak moudrý, teď jako starý muž se zesměšňuje před prázdnými modlami. Rozzlobil se na Šalomouna a přísně mu zakázal chodit za jinými bohy. Ale Šalomoun jako by neslyšel. Bylo mu to jedno.

Hospodin k němu tedy opět promluvil. A teď už to byl tvrdý rozsudek. „Neposlechl jsi mě. Přestal jsi mi být věrný. Proto se království po tvé smrti rozpadne. Jen kvůli tvému otci Davidovi se to nestane za tvého života. Jeden malý kousek z tvého království nechám tvému synu Rechabeámovi.“

III. NEPOKOJE V KRÁLOVSTVÍ A ŠALOMOUNOVA SMRT

Šalomoun už vládl několik desetiletí. Po dlouhé době klidu se začali objevovat nepřátelé. A také mezi vlastním lidem se začala rozmáhat nespokojenost.

A tu se stalo, že Boží prorok vyhledal jednoho ze Šalomounových služebníků, který se jmenoval Jarobeám, a řekl mu: „Toto praví Hospodin: Šalomounovo království se rozpadne a ty se staneš králem nad deseti pokoleními.“ Šalomoun se o tom dozvěděl a dostal strach. A co dělá člověk, když má strach? Obvykle útočí. Šalomoun chtěl Jarobeáma zabít. Zbavit se ho, jako by tím mohl zrušit prorokovo slovo. Jarobeám se dozvěděl, že král usiluje o jeho život, a utekl do Egypta. Ukrýval se tam až do Šalomounovy smrti.

Po čtyřiceti letech vlády Šalomoun zemřel.

IV. NOVÝ KRÁL RECHABEÁM

Po Šalomounově smrti se měl ujmout vlády jeho syn Rechabeám. Izraelci ho zavolali do Šekemu, aby ho tam ustanovili za krále. Jenže z Egypta se mezitím vrátil Jarobeám a ten se stal mluvčím izraelského lidu. Přišli k Rechabeámovi a žádali ho: „Tvůj otec nás trápil těžkou prací. Ulehči nám a my ti budeme sloužit.“

Rechabeám si vyžádal tři dny na rozmyšlenou. Lidé se rozešli. Rechabeám se potřeboval poradit. To bylo moudré, že nespolehal jen na vlastní rozum. Jenže ono také záleží na tom, s kým se radí. Za kým nejradyji jdeme, když si nevíme rady?

Rechabeám se nejprve radil se starými muži, kteří ještě pamatovali Šalomouna v jeho nejlepší době. Ti mu řekli: „Poslechni Jarobeáma. Když lidem ulevíš, když snížíš jejich povinnosti a budeš s nimi jednat laskavě, budou ti rádi sloužit.“ Rechabeámovi se však jejich rada nelíbila. Proč asi? Jako by ani nebyl synem

kdysi tak moudrého Šalomouna.

Zašel ještě za mladíky, s kterými vyrůstal. Ti radili pravý opak. „Buď na ně tvrdý. Ještě jim přidej. Jestli je tvůj otec trestal biči, ty je trestej důtkami. Tak budou mít z tebe strach a ty nad nimi budeš mít moc. To je přece nutné, jestli chceš být jejich králem.“

Třetí den se Izraelci zase shromáždili. Rechabeám řekl, co mu poradili mladíci. Rada starců mu ani nestála za úvahu. „Můj otec byl na vás přísný, já budu ještě přísnější. Můj otec vás trestal biči, já vás budu trestat důtkami.“ Mladík, který ještě nic nedokázal, si myslel, že získá respekt tvrdostí. Ale zmýlil se.

V. IZRAEL ODMÍTÁ SVĚVOLNÉHO KRÁLE

Když Izraelci uslyšeli Rechabeámovu odpověď, vzbouřili se. Tohle přece nemají zapotřebí. Co si o sobě myslí, kdo je, že s námi takhle jedná? A vůbec, proč bychom měli poslouchat krále z pokolení Juda? Jako bychom nemohli najít lepšího krále mezi svými pokoleními? A tak se deset pokolení odtrhlo od Jeruzaléma a odešlo. Rechabeámovi zbylo jen pokolení Juda a Benjamin.

Ještě jednou se Rechabeám pokusil přimět izraelské kmeny k poslušnosti. Ale jak pošetile si počínal! Vyslal za nimi Adoráma, muže, který dozíral na nucené práce! Ale Izraelci ho ukamenovali. A tak Rechabeám, který chtěl vypadat jako tvrdý a rozhodný vládce, musel naskočit do vozu a uprchnout do Jeruzaléma.

VI. KRÁLOVSTVÍ SE ROZPADÁ

Izraelci poslali pro Jarobeáma a ustanovili ho svým králem. Rechabeám mezitím sestavil vojsko a rozhodl se táhnout proti Jarobeámovi. Hrozila občanská válka. Lidé, kteří ještě nedávno patřili do jednoho království, pracovali spolu a žili spolu, náhle stáli proti sobě. To je vždycky velmi zlé.

Když přijde krize, pověří Hospodin svého posla, aby vnesl do lidských zmatků aspoň trochu světla. Tentokrát to byl Šemajáš. Hospodin mu přikázal: „Řekni králi a jeho bojovníkům, ať nebojují proti svým bratrům. Ať se vrátí každý domů. Nemá smysl bojovat. To, co se stalo, stalo se proto, že jsem to já, Hospodin chtěl. Teď už to nemůžete zvrátit ani žádným násilím.“ Rechabeám poslechl. Lidé odložili zbraně a vrátili se domů.

VII. CO SE STALO?

Z jednoho velikého, bohatého království jsou najednou dvě, která navíc stojí proti sobě. Jak k tomu došlo? Bezprostřední vinu na to má nepochybně nerozumný Rechabeám. Kořeny toho zla však

sahají do doby Šalomounovy, který nedbal na smlouvu, kterou s ním Hospodin uzavřel. Jednal podle toho, co se líbilo jemu a jeho ženám. Jeho srdce se odvrátilo od Hospodina. Království, kde na Hospodina nikdo nedbá, se rozpadá.

MODLITBA

Pane Bože, víme, že násilím nic nezmůžeme. A přece někdy, když se něčeho nebo o něco bojíme, máme chuť řešit věci rychle, bez ohledu na ostatní. Zbavuj nás strachu, odvracej naše oči od nás samých k tobě. Osvobozuj nás od spoléhání na vlastní moc, sílu, šikovnost. Děkujeme ti, že nás učíš laskavosti, která je mocnější než boj jednoho proti druhému. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Víte, že kromě chrámu Hospodinova nechal Šalomoun vystavět i chrám Molochovi? Bylo to dobré božstvo? Víte, že v poměrně mnoha náboženských společenstvích docházelo k obětování žen – vdov, mužů – bojovnic, chlapců i dívek? (obětovat = přijít o život)
- Znáte nějakou náboženskou sektu, o jejíchž členech se říká, že jsou bezohlední, tvrdí, zlomyslní, vlezlí, že člověka oškubou atd.
- Máme napomáhat v šíření jiných náboženství? Znáte nějaké jiné náboženství než křesťanství? (židovství, islám, buddhismus, hinduismus, šintoismus aj.) Slyšeli jste o tom, že se scházejí ke společným konferencím lidé z mnoha různých náboženství? Slyšeli jste, že v Praze se konalo „Fórum 2000“ a multináboženské shromáždění v katedrále sv. Víta?
- Nebyli izraelští proroci a kněží moc přísní na modlářské praktiky Izraele a sousedních náboženství? Nebo k tomu měli dobrý důvod? – znáte nějaké náboženství, které také vede k lásce a pomoci druhým? – víte, že Abrahamovi požehnal pohan Melchisedech a Abraham ne-protestoval?
- Víte, že kniha Jonáš vypráví o tom, že pohané dovedou lépe vyznat své viny než někteří zatvrzelí zbožní, kteří věří v Hospodina, a to tedy dnes znamená, že lépe než někteří křesťané a židé?
- Byli křesťané vždy vzorem snášenlivosti?
- Proč vznikly hranice mezi státy?
- Znáte heslo: v jednotě je síla? Co bylo základem jednoty Božího lidu? – chrám, král, Jeruzalém, společné území, jazyk, truhla smlouvy, Boží prikázání, Boží vyvolení, Hospodinova smlouva?
- Znáte legendu o Svatoplukových synech?
- Může se rozpadnout stát jen v důsledku nespokojenosti lidí se zvyšováním daní nebo jsou kořeny krizí – tak jako v Izraeli – hlouběji?
- Znáte z českých dějin období vnějšího rozkvětu (zakládání měst, kostelů, univerzity)? Bylo to období pokoje?
- Znáte někoho, kdo svým psaním, přednáškami, kázáním, divadelními hrami či filmem zabránil alespoň na čas nějaké společenské katastro-

15 KRÁLOVSTVÍ SE ROZDĚLUJE

fě? (antisemitským náladám, pronásledování společensky znevýhodněných, pronásledování nějaké menšiny aj.) Může takovým společenským katastrofám zabránit nějaký zákon, státní ústava, slavnostní vyhlášení lidských práv, práv dítěte, vyhlášení České konfese, přijetí Rudolfova majestátu, přijetí míru Kutnohorského z r. 1485, aj.)

- Víte, kdy se rozpadlo Československo na Českou a Slovenskou republiku ? (K 1. lednu 1993.) Má i dnes cenu slavit vznik samostatného Československa 28.října 1918?

IZRAEL A JUDA

19.12.2004

PROPADAJÍ MODLÁŘSTVÍ

1Kr 12,26-33; 14,21-31; 15,1-6

4. adventní

VSTUPNÍ VERŠ

Ž 36,2a + 4 — *Tak zní vzpurný výrok svévolníka: „Nemám v srdci místo pro strach z Boha.“ Slova jeho úst jsou ničemná a lstivá, přestal jednat rozumně a dobře.*

LITURGICKÉ ČTENÍ

1Kr 12,25-30

PÍSNĚ

*Neskládejte v mocných naději (S 215); To já, ó Pane můj (S 331); Na Si-
ónu se čest ti dává (EZ 65,1-3); Buď vůle tvá (S 21); Mocný Bože, při
Kristovu (BTS 46, EZ 419); Uhni se stranou (S 349); Otevřete brány
hradeb kamenných (S 239).*

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ
A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– Rozdělení království je Božím trestem zvěstovaným již Šalomounovi (11,11-13). Již za Šalomounova králování je Jeroboámovi zaslíbeno panování nad deseti kmeny (11,26-40). Domu Jeroboámovu je přislíbena stejná Boží přízeň jako domu Davidovu, pokud bude Jeroboám dbát na Hospodinova nařízení a příkázání (11,38-39). Jeroboám však přestane důvěřovat prorockému zaslíbení a raději než na slovo spoléhá na „viditelné“ znamení boží přítomnosti – staví **bůžky** v Betel a Dan. Proviňuje se jako Šalomoun (11,27) **proti prvému a druhému příkazu Desatera**. Podobně se provinil Izrael, když očekával magickou pomoc od truhly smlouvy. Tentokrát má „viditelné“ znamení Boží přítomnosti podobu, která odkazuje ke kultu plodnosti (viz Ex 32 – rej kolem zlatého telete). Býčka neztotožňovali s Hospodinem, ale s jeho trněm.

– Jeroboám se oprávněně obává **nábožensko-politického** vlivu z jihu, z Jeruzaléma. Královské svatyně v **Betel a Dan** mají zajistit náboženské a politické sjednocení kmenů. Severoizraelské království se tak stává politicky

i nábožensky samostatnou veličinou. Jeroboám není nábožensko-politický odpadlík od Izraele, ale důvěřuje slovu proroka o oprávněnosti svého panování nad deseti kmeny, a bude-li věrný, nad celým Izraelem. Ani Jeroboám však nakonec neplnil Boží nařízení a podobně jako Šalomoun prohospodařil svou šanci.

Abijám – syn judského krále Roboáma jde ve stopách svého otce (15,1-6). Jeho odpadnutí od Boží smlouvy je stavěno do protikladu k jednání krále Davida. Ten se stává měřítkem pro hodnocení všech následujících králů (15,3n).

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– epochu krále Šalomouna neoznačujte za dobu jednoznačně věrnosti Hospodinově smlouvě a dobu po rozpadu Izraele jako dobu totální nevěry. Modlářství a sociální nespravedlnost panovala již v „sjednocené říši“ za Šalomouna. Nesmíme dětem předkládat zidealizované postavy nebo epochy.

– neodsuzujte severoizraelského krále za výstavbu či znovuoobnovení náboženských center v Betel a Dan. Jeruzalémský chrám, kněžstvo, ani král se neuchránili modlářství. Chybou

bylo, že pokus o nápravu – zaslíbený Jeroboámovi prorokem (11,26-40) – selhal. Ani později se nenaplnil – to dokazuje zvěst proroka Amose. Bohoslužba jeruzalémského chrámu je kritizována, např. prorokem Izaiášem.

– **biblické odmítnutí uctívání model** nám připomíná, že my lidé si rádi zjednodušujeme sociální, mocenské, hospodářské, kulturní, rodinné i náboženské problémy. „Modla“ dává odpověď na nouzi své doby. Dává zkratovou odpověď na otázky, které visí ve vzduchu a člověk prahne po jejich zodpovězení. Každá doba si vytváří své modly, idoly, za nimiž se jde. Modlárství ruší smlouvu Hospodinovu. Je to zkrat v myšlení i jednání. Věrnost Hospodinově smlouvě je pozváním k svobodnému a bohatému životu, k radostnému životu bez iluzí a idolů.

Nesmíme proto mluvit o modlářích jako o hlupáčcích, kterými se my nikdy nemůžeme stát. Věrnost Hospodinově smlouvě je zapotřebí v každé generaci vždy znovu probouvat, aby se mohla projevit láska k Bohu i člověku. Zjednodušující a znelidšující „modlařině“ (předsudkům a iluzím, pověrám a zhoubnému vlivu zdegenerované a rafinovaně obelhávající reklamy) lze propadnout i v nenáboženském prostředí – člověk propadne náladám nenávisti (místo o utečencích a politicky pronásledovaných se pak mluví a píše jen jako o záplavě azylantů); někteří myslitelé doufají v obrodu společnosti skrze elitní společenství (popř. skrze šlechtictví, pěstované prý na vynikající úrovni po staletí); jiní zas doufají ve vládu pevné ruky (ta prý konečně nastolí pořádek a spravedlnost po tomto období „zesláblé demokracie“); aj. Starověké modly měly kromě náboženského vlivu také vliv společenský a politický. Podobně i smlouva Hospodinova měla rozměr náboženský, společenský i politický – proto bylo možné žít život víry uprostřed nějakého společenství a docenovat **lidství druhého (i cizince, hosta)** s láskou a milosrdenstvím, právem a spravedlností, tj. uprostřed

všedního dne. Tento život víry nebyl jen pro elitu.

3. METODICKÉ POKYNY:

Levou polovinu obrázku můžete využít k motivačnímu uvedení do příběhu. Ptejte se děti: Je na tom obrázku něco divného, nebo není? Co to je? Proč to je divné? Proč na svoje výrobky nebo aktivity dávají lidé boží jméno? Chtějí ho poslouchat, oslavit nebo spíš využít? Úkol z obrázku potom děti zpracují po vyprávění a mohou si přitom uvědomovat jeho aktuálnost.

4. POMŮCKY:

Symbol Desatera; obrázek „zlatého telete“; řekněte dětem během týdne, ať si na nedělní školu vezmou obrázek nějakého svého oblíbence a ať pak vyprávějí, jaký k němu mají vztah, proč je jejich oblíbencem.

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Otázka pro **mladší a střední** školní věk:

Hráli jste si někdy na kostel nebo na pana faráře? Dělalí jste to tak jako pan farář, nebo je to jedno, jak se to dělá? Mají být písničky stejně důležité pro pana faráře nebo jsou důležité pro ty, kteří v kostele nemají možnost hlasitě číst z bible nebo kázat?

Těžko lze s dětmi hovořit o nezobrazování Boha a o problému modlárství, abychom neskončili v zesměšňování druhých a v pocitu nadřazenosti a nezosklivili jim výtvarné umění – pro dítě předškolního a mladšího školního věku je naopak výtvarný projev jedním z nejpřiměřenějších způsobů vyjadřování, kterým se s radostí vyjadřuje k závažným otázkám jako je zvěst o odpuštění, pomoci atd. Spíše hovořte o rozmanitosti církví a náboženství a o rozmanitosti bohoslužebných pořádků. Připomeňte, že rozmanitost bohoslužebných pořádků je blahodárná, mimo jiné také naznačuje Boží velikost a naši vyjadřovací omezenost.

Otázka pro **starší** školní věk:

Co znamená, že někdo někoho zbožňuje? Dělá to někomu z nich dobře? Nebo to dělá dobře oběma? Nebo si člověk něco namlouvá a je pak později trpce zklamán? Jak se projevuje takové zbožňování druhého? (Jsem povolný, dělám všechno, co si ten druhý přeje, stále ho chválím, stále mu chci být nablízku, stále mu něco říkám, alespoň pětkrát denně mu řeknu něco, z čeho pozná, že ho obdivuji?)

*Modlářství se projevovalo v liturgické i sociální rovině. Každé náboženství má určité praktické důsledky – třeba nezájem o druhého a soustředěnost na sebe sama – ten druhý to velice výrazně po-
ciťuje atd.) V příběhu nejde o zákaz výtvarného umění – včetně sochařství – jde o nábožensko-sociální rovinu. Dějiny náboženství nás učí, že lidé zbožní – pokud sloužili modlám – byli nesnášenliví, závistiví, mstiví atd. – i křesťané. Bible se nevysmívá jiným náboženstvím, ale odmítá některé náboženské projevy, které jsou modlářské. Teďy muslimové, křesťané i buddhisté a hinduisté se mohou projevovat modlářsky – tento způsob myšlení a jednání bible neobdivuje, resp. odmítá.*

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) osnova pro **mladší a střední** školní věk:

- I. Rozdělené království – dvě hlavní města, severoizraelský král nedbá na prorokova slova
- II. Severoizraelský král (Jeroboám) má obavy o svou moc – staví modly v Betel a Dan
- III. Severoizraelský král nutí kněze ke službě modlám, knězi emigrují, král si ustanovuje své kněžstvo
- IV. I v jižním království (v Jeruzalémě za Roboáma) uctívají kromě Hospodina také jiné bohy

b) osnova pro **starší** školní věk:

- I. Rozdělení království je Božím trestem (11,26-40), dvě hlavní města
- II. Severoizraelský král Jeroboám nedbá na prorokova slova
- III. Jeroboám se bojí o svou moc
- IV. Jeroboám nedůvěřuje Božímu zaslíbení – staví modly v Betel a Dan
- V. Jeroboám nutí levity ke službě modlám, knězi emigrují, král si ustanovuje své kněžstvo
- VI. I v jižním království (v Jeruzalémě) uctívají kromě Hospodina také jiné bohy
- VII. Jeruzalémský chrám je vypleněn egyptským faraónem
- VIII. Roboámův syn Abijám je nevěrný Hospodinově smlouvě jako jeho otec

VYPRÁVĚNÍ

I. ROZDĚLENÍ ZEMĚ

Přibližně před dvanácti lety prožila naše země něco podobného jako Izrael po smrti Šalomouna. Co to bylo? Československo se rozdělilo na dva samostatné státy: Česko a Slovensko. Co myslíte, jak moc se to tehdy lidem líbilo? Někteří s tím horlivě souhlasili, jiní z toho byli naopak smutní. Zeptejte se tatínka nebo dědečka, jak to tehdy prožívali a jak se na to nyní dívají. Ale i když je nám líto zániku Československa, mělo to i kladné důsledky. Ve vztazích mezi Čechy a Slováky se leccos ujasnilo. A hlavně, i když rozchod sám o sobě je vždycky smutná věc, neznamená to, že je všemu konec. Důležité je, jak to mezi námi bude vypadat dál.

II. ROZDĚLENÝ IZRAEL

Podobně tomu bylo i v zemi izraelské po smrti krále Šalomouna. Jeho říše se rozdělila a vznikla dvě samostatná království. Dokázali byste je označit podle světových stran? Jak se obě části od té doby jmenovaly? Která byla jejich hlavní města? (Sever, Izrael, nejprve Šekem, pak Samaří; Jih, Judstvo, Jeruzalém.) Slyšeli jste, jak k rozdělení došlo. Bezprostřední příčinou byla pošetilá, nerozumná pýcha Šalomounova syna a nástupce Rechabeáma. Co se tehdy stalo? (Viz minulé vyprávění.)

K něčemu takovému však nedošlo ze dne na den. Každý rozchod má obvykle své kořeny už v minulosti. Tak tomu bylo i v Palestině. Jistě, Šalomoun měl velké jméno i u okolních národů. Ale myslíte si, že samotní Izraelci byli Šalomounem a jeho vládou kdovíjak nadšeni? Rozhodně ne všichni. Co mohlo mnoha lidem na jeho vládnutí vadit? (Zbožní lidé těžce snášeli jeho ohromný harém, jeho lásku k cizinkám i jeho ochotu stavět svatyně jejich bohům; na nádheru jeho dvora doplácel lid země, robotami byla postižena zejména severní pokolení..., Dt 17,14-20) A tak není divu, když se Rechabeám rozhodl tímto směrem pokračovat a když navíc oznámil, že ještě přitvrdí, že se lidé ze severních pokolení vzbouřili.

III. OBĚ KRÁLOVSTVÍ MAJÍ ŠANCI

Dobře, jsou tu tedy dvě království. Je to smutné, bude to z mnoha důvodů nevýhodné, ale ještě vůbec není vše ztraceno. Všechno teď záleží na tom, jak si na Jihu a na Severu povedou. Přinejmenším v Judstvu mají všechny předpoklady, aby se jejich země mohla dobře rozvíjet. V Jeruzalémě mají chrám, řádně ustanovené kněze i další lidi, kteří mají dbát na správnou bohoslužbu. A nakonec ani ti králové nejsou nějakí samozvanci, je to přece davidovská dynastie, a budou-li se držet Hospodinova zákona, bude jim Pán Bůh žehnat.

Bez Božího požehnání nejsou však ani ti na Severu. Tak to přece řekl Hospodinův prorok Jarobeámovi, už před tím, než se stal králem: „Budeš-li chodit po mých cestách, budu s tebou.“ O tento slib se mohli na Severu opírat a bylo by vše v pořádku. Jenže věci se vyvinuly docela jinak, na Jihu i na Severu.

IV. MODLOSLUŽBA NA SEVERU

Jarobeám si řekl: Už nejsme závislí na Judstvu, máme své království a já jsem řádně ustanoveným králem. Vybral si mne sám Hospodin. Ale chrám je v Jeruzalémě. A když tam budou lidé chodit

na bohoslužby, nebude je Jih příliš přitahovat? Nebude jim líto, že se Jeruzaléma tak rychle zřekli? Co když je napadne, že dřív to přece jenom bylo lepší? Snadno by je mohlo napadnout, že se mne zbaví a vrátí se k Rechabeámovi.

A tak učinil rozhodnutí: Přikázal, aby udělali dva zlaté trůny, které měly podobu býčků. Jeden umístil v jižní části země ve městě Bét-el, druhý v severním cípu království ve městě Dan. Obě místa měla bohatou náboženskou minulost. Pak dal v celé zemi vyhlásit: „Lide izraelský, už jste se dost nachodili do Jeruzaléma. Teď můžete plnit své náboženské povinnosti v Bét-el nebo v Dan. Na jednom i na druhém místě můžete sloužit Hospodinu, který nás vyvedl z Egypta.“ Lidé uposlechli. Pravda, takový Hospodinův trůn, jakým je v Jeruzalémě truhla smlouvy (schrána), sice nemá, ale trůn v podobě býčka také není špatný. A proč se namáhat přes hranice do jiné země, kde se na ně navíc teď dívají všelijak, když si mohou službu Bohu odbýt doma?

Jarobeám však udělal ještě další věc: Protože všichni řádně ustanovení služebníci chrámu zůstali v Jeruzalémě, povolal ke kněžské službě každého, kdo byl ochoten to dělat. Byly pro kněžskou službu nějaké podmínky? Kdo se vlastně v Božím lidu mohl stát knězem? Jarobeám nedbal na ustanovení Zákona, že tuto službu Hospodinu mají konat muži z pokolení Lévi, a svévolně tuto mezeru vyplnil i lidmi nehodnými.

A aby ještě více zdůraznil, že s jeruzalémským chrámem už nemají nic společného, změnil i náboženské svátky. Svým obsahem mohly být podobné tomu, co se slavilo i v Jeruzalémě, ale posunul je na jinou dobu. Tím se však vzdálil už nejen od svých judských bratří, nýbrž od Božího Zákona, kde je vše přesně stanoveno, a nakonec i od Hospodina samého. Pak tu bételskou bohoslužbu sám zahájil: vystoupil k oltáři a obětoval. Počíná si tak, jako by to byla jeho vlastní, královská svatyně. Tak zneužil náboženství k vlastním cílům, k posílení své královské moci. Jak lze zneužívat „Božích věcí“ k vlastnímu prospěchu?

V. MODLOSLUŽBA NA JIHU

V jižním království to však nebylo o mnoho lepší. Měli chrám, měli truhlu smlouvy, bohoslužby se konaly podle předpisu, do chrámu chodil i král, a přece ani oni Hospodinu věrni nezůstali. Proč by také měli, když jim ke konci své vlády už i sám Šalomoun dával tak špatný příklad! Za Rechabeáma se tento úpadek ještě prohloubil. Oživovaly se staré pohanské (kenaauské) tradice, lidé si nastavili plno všelijakých kapliček a posvátných sloupů, po celé zemi se šířila modloslužba.

A ještě jedna věc se Hospodinu určitě nelíbila. Po všechna ta léta trval mezi Severem a Jihem válečný stav. Ne že by proti sobě bez přestávky bojovali. Nepřátelství, podněcované zřejmě z jedné i z druhé strany, však trvalo. A nejednou došlo i na skutečný boj. Ti, kteří patřili k jednomu Božimu lidu, s nimiž Bůh uzavřel jednu smlouvu a kteří měli jedněmi ústy a jedním srdcem vzývat Hospodina, stáli proti sobě.

Není divu, že toho nepřátelé zvenčí hned využili. Už v pátém roce Rechabeámovy vlády vytáhl proti Judstvu farao, obsadil Jeruzalém a když se vracel do Egypta, vezl si jako kořist všechno bohatství, které Šalomoun nashromáždil, všechny poklady z chrámu i z královského paláce. Pobral i všechny zlaté štíty, které měli královští běžci. Jaká to byla hanba: nejen že místo nich museli vyrobit štíty bronzové, ale navíc je od té doby zamykali a královští vojáci si je směli půjčit, jen když král vcházel do chrámu.

VI. KRÁL JE NOVÝ, ALE VŠE ZŮSTÁVÁ PŘI STARÉM

Rechabeám vládl v Jeruzalémě sedmnáct roků. Když zemřel, ujal se vlády jeho syn Abijám. Jestli si snad někdo myslel, že to znamená změnu k lepšímu, byl zklamán. Nový král se dopouštěl stejných hříchů jako jeho otec. Nepochybně i Abijám chodil do chrámu, ale „jeho srdce nebylo celé při Hospodinu“. Jako král měl být příkladem věrnosti. On se však Božím zákonem neřídil. V jeho srdci bylo hodně místa i pro bohy a zvyky pohanské. Podle toho to v Judstvu vypadalo. A válka mezi Severem a Jihem pokračovala.

VII. BŮH DÁVÁ ŠANCI

Byla to smutná doba. Jak k tomu došlo? Bylo to zaviněno jen tou roztržkou? Kdyby zůstal celý Izrael pohromadě, vyvíjela by se situace jinak? V historii neexistuje „kdyby“. Zárukou dobrého vývoje společnosti však není ani tak vnější jednota, jako spíše věrnost Bohu a ochota jít po jeho cestě. V tom je naděje a šance i pro ty, kdo se od sebe oddělili. Také i dnes. Jen dejme pozor, abychom také nezačali sloužit modlám. I dnes se nám jich nabízí zprava zleva víc než dost. Které to jsou, jak je poznáme a jak se jim můžeme bránit? Mají současné modly vždycky náboženskou formu?

MODLITBA

Pane Bože, děkujeme ti za zemi, ve které můžeme žít. Děkujeme za lidi, které máme kolem sebe. Prosíme, dej nám včas rozpoznat všechno zlo, abychom se ho vyvarovali. A odpusť nám, čeho zlého jsme se dopustili, a dej, abychom v tom už nepokračovali. Prosíme za naše vztahy ke všem lidem a ke všem národům. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Znáte hlavní města jižního a severního království?
- Mohli bychom se obejít bez kostelů a chrámů?
- Co by se mělo na našich bohoslužbách změnit? Co se vám na nich nelíbí?
- Může farář při bohoslužbách dělat všechno po svém, nebo také dodržuje určitý bohoslužebný pořádek? Kdo má bohoslužebný pořádek ve sboru na starost?
- Už jste se někomu nebo něčemu poklonili?
- Máte nějaký životní vzor, bez něhož by se vám těžko žilo? Nemůže se stát uctívání svatých nebo významných osobností také modlářstvím?
- Je pro vás povzbuzující, když slyšíte o zajímavých, významných či odvážných lidech, nebo vás sráží pocit, že jim nesaháte ani po kolena?
- Vyřeší za vás váš vzor vaše problémy?
- Může něco či někdo nahradit vztah k Bohu, vztah k příteli či přítelkyni? Může pes nebo kůň nahradit kamaráda? Může se stát televize náhražkou – kdy a čeho? Co nám televize chce nahradit, v čem nám pomáhá, a co nám nahradit nemůže?
- Slyšeli jste, že lidé dnes podléhají moderním pověrám? Které to asi jsou?
- Slyšeli jste o tom, že modla je jako droga – nesmírně vábivá věc, která však člověka rozloží, učiní závislým na někom druhém, vypumpuje člověku mozek?

VSTUPNÍ VERŠ

Ž 72,11 – 12 *Žalmy 72:11 Všichni králové se mu budou klanět, všechny národy mu budou sloužit. Vysvobodí ubožáka, jenž volá o pomoc, poníženého, jenž nemá pomocníka.*

PÍSNĚ

Svitá nověj den (S 316) – *průvodní píseň je sice označena jako píseň pro sólový zpěv, můžete ji však zpočátku zpívat způsobem sólo sloka – společný refrén (zvl. s malými dětmi). Postupně se mohou děti připojovat i k slokám – zvláště když se k nim bude vázat vyprávěný příběh.*

Tomu, kdo pro žal hlavu věši (S 339); Dávno je to (EZD 651); Připravujte cestu (NP 80, S 239); Když na světě smutno bylo (BTS 75)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ
A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **prorok Izajáš** působil v Izraeli poměrně dlouhou dobu. Byl svědkem zániku severoizraelské říše (r.722), která byla dobyta Asyřany. Obyvatelé severní části Izraele (větší části – 10 kmenů) byli odvedeni do zajetí, z něhož se již nevrátili, na rozdíl od obyvatel judského království (dva kmeny, město Jeruzalém), kteří pak o sto padesát let později byli odvedeni do zajetí babylonského, z něhož byli propuštěni Kýrem.

– **mesiášské zaslíbení Iz 11** je písní o dosud nevidaných skutečnostech. Má se stát, co oko nevidalo: z mrtvého pařezu vyraší výhonek (v.1), který bude jedinečné kvality a síly (v. 1 a 2), bude prodchnut bázní Hospodinovou (v. 3), bude soudit mocí slova (v. 4c), spravedlnost a právo budou jeho výzbrojí a pomocí nuzným (v. 4 a 5), bude ustanoven nový řád mezi lidmi a přírodou (v. 6 – 9), národy již nebudou hrozbou (v. 10), rozptýlený Izrael se shromáždí, vyjde ze země, ve kterých je rozptýlen, jako vyšel Izrael z Egypta (v.11–16, „nový exodus“). Nejde tedy o návrat k starým pořádkům, ale o ustavení nové skutečnosti. S očekávaným Zachránцем dojde k transformaci dosavadních poměrů, člověk již nebude nad přírodou panovat, ale kojenec si bude hrát s hadem atd.

– **strom** – byl oblíbeným symbolem pro zobrazení významnosti, příp. i věčného trvání královského rodu či říše.

– **pařez** – je obrazem soudu nad davidovskou dynastií, vládou v Jeruzalémě. Od pařezu nejde čekat nový růst, ani oživení. Pařez sám je dobrý leda k tomu, aby byl vykopán ze země a mohla být zasazena jiná rostlina. K takovému konci to podle proroka Davidovci dopracovali.

– **spočine duch Hospodinův** – odkaz na Hospodinovy stvořitelské nové počátky (Ez 37, Gn 1,2; 2,7 Iz 61,1 Mt 3,16): skrze zaslíbeného bude Hospodin nově tvořit svůj lid.

– **bázeň** – hebrejščina nezná jiné slovo pro náboženství než bázeň. Jde o hluboký, až otfásající respekt k Boží jinakosti, vědomí nemanipulovatelnosti a přece podivuhodné životodárnosti Boží. Vira ani bázeň nejsou soustavou pouček a praktik, ale dějí se před tvář Boží, jsou darovanou „lidskou“ odpovědí. Touto bází bude prodchnut Mesiáš. I pro novozákonní svědky je bázeň tou pravou důvěrou, virou (Sk 10,3–5). Proto Ef 5,21 mluví o bází Kristově. Bude-li „výhonek“ prodchnut bází Hospodinovou, bude jeho vztah k Bohu (i k lidem) ryzí, pravdivý. Proto bude soudit bez povrchnosti a nadržování. (Iz 11,3b)

– **pobývání s dravou zvěří** – upomíná na poměry v rajske zahradě. Je to obraz pokoje, který je založen v důvěře a spravedlnosti. Bezpečně a dobře může být na zemi tam, kde vládne poznání Hospodina (viz 11,9b). Ukázkovým vzorkem pro všechny má být „země Izraelská“ (erec Jisrael). A zaslíbený vladař-výchonek právě takto bude tuto zemi (momentálně devastovanou kvůli zpronevěře Davidovců) spravovat. Na tento obraz navazuje i evangelista Marek (Mk 1,13b), který správně rozpoznává, že o nastolení rajskeho pokoje lze mluvit tehdy, když královský vyvolený syn odolá pokušením (čti Mk 1,10–13a).

– **žezlo úst** – nejde o symbol vojenské moci, ale o vyjádření moci slova, o potvrzení soudcovské úlohy Božího slova. Slyší-li člověk takové slovo, ví, že teď se musí rozhodnout. Slovo člověka „oživí“ (když se k němu přizná) nebo „zahubí“ (když ho zamítne). Při odmítnutí slova lidské srdce ztvrdne, jak faraónovi – nejde o zástavu srdce (nějaký menší infarkt), nýbrž o zatvrzelé myšlení. Člověk se stává obětí svých předsudků a schémat. Slovo soudu člověka vede, aby se rozhodl pro nebo proti Kristu.

– **bude bít zemi** – očekávaný král bude jednat podobně mocným způsobem jako Hospodin (Iz 10,33–34). Hospodin také nemá v rukou zbraň – jde o moc slova.

– **dechem svých rtů usmrtí svévolníka** – (Iz 11,4e) nejde o běžný způsob komunikace a jednání, protože se jedná o svévolníka, tj. člověka vysmívajícího se smlouvě Hospodinově. Zhroucení „politických“ a jiných „kreatur“ pod tlakem slova není věc neobvyklá. Nejde o popis mstivé akce nového krále, nýbrž o přiblížení reakce svévolníka, který se hroučí při vanutí ducha pravdy. Tento pohled odráží i legendy, které popisují zhroucení svévolníka jako následek odsouzenčovy výzvy: „Do roka a do dne, tě vyzývám na Boží soud!“ U Izajáše ovšem nejde o legendu, ale o vyznání: Svěvolníci

nejdou tak silní, aby své vůli mohli poručit a ona se nezhroutila.

– **poznání Hospodina** (v.9) – podle Iz 1,3 je hlavním prohřeškem Izraele neschopnost poznat Hospodina. Podobně Oz 2,22 zaslubuje, že lid pozná Hospodina, což je základ pro věrnou smlouvě, kterou Bůh svému lidu nabízí. Proto proroci mluví o novém srdci, nové smlouvě, novém Duchu (Jeremiáš 31, Ezechiel 36); tato místa upozorňují, že nejde ani tak o stále hlubší – natožpak jednou provždy zvládnuté – poznání Hospodina, nýbrž o otevřenost aktuální zvěsti a aktuální rozpoznání Boží vůle. Nemůžeme si nikdy myslet, že už Hospodina známe – to bychom uvízlí ve stagnaci, stali bychom se obětí náboženské sebejistoty, vykládali bychom biblickou látku falešně.

– **prorok není věstec**, aby určil přesně den a rok narození Mesiáše. Prorok zvěstuje – podle čeho rozpoznáme, že Mesiáš přišel a panuje – a k jakým změnám dojde. My tyto změny rozpoznáváme již v Ježíši Kristu. Židé příchod Zachránce teprve vyhlížejí. Ale působnost těchto změn rozpoznávají křesťané i židé již teď. Křesťanům jsou znamením přítomného Krista a jeho budoucí plně vlády nad tímto světem. Židům jsou znamením přicházejícího věku a vyhlíženého Zachránce. Křesťansko-židovská snášenlivost má své opodstatnění i při radikální rozdílnosti úhlu pohledu.

– **píseň o svornosti** v přírodě i mezi lidmi bychom neměli chápat jako prorokovu touhu po obnově původního rajske neporušeného stavu. Jde o „nové nebe a novou zemi“. Lidský příběh je nasměrován k této budoucnosti: „nečisté“ již nebude mít moc člověka rozložit a znečistit, proto smíření bude mít důsledky pro celé stvoření. Pohané také nebudou považováni za nečisté, neobřezané. Přijdou a budou se ptát po původu (po kořeni) tohoto krále. Všichni bez zábran budou ctít Hospodina a nebudou činit zlo. Dojde k „novému exodu“. Hospodin podruhé vztáhne ruku a pozůstatky lidu vyjdou ze zajetí.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– líčení proutku vyrostlého z pařezu nepopisuje přírodní zázrak mičurinovského kalibru (sovětský 'zázračný' pěstitel Mičurin z dob totality), ale jde o tvrdou kritiku davidovské dynastie, která vládla v Jeruzalémě. Strom v tehdejší symbolické řeči označoval životní sílu královského rodu. Prorok Izajáš ohlašuje radikální změnu. Neohlašuje obnovení „davidovské moci a slávy“. Změna musí být radikálnější, prorok nevelebí královské období. Proto nemluví o kmeni Davidovu, ale Jišajovu. Kritický tón zaznívá nejen na adresu judských panovníků, ale i těch, kteří v době asyrského ohrožení toužili po obnově mocné davidovské říše. Následujícími obrazy není míněn návrat k rajským poměrům, ale vytvoření nové skutečnosti.

– dejte si pozor, abyste sebekritické slovo prorockého soudu na adresu vyvoleného lidu neposunuli do polohy „nevěrný Izrael – věrná církev“. Izajášovská mesiášská zaslíbení představují „spojité nádoby“ soudu a zaslíbení. Tragedií církve bylo (a je: viz např. liturgický výběr Izaiášovských perikop), že si z nich vybírá (a na sebe vztahuje) zpravidla pouze druhou polovinu.

– ódy na krále se skládaly a zpívaly na jiných královských dvorech starověku, středověku i novověku. Prorok je ovšem představitelem té linie, která ví, že i král je podřízen Hospodinově smlouvě, popř. zákonu Hospodinovu (Dt 17 aj.). Pokud nerespektuje Hospodinovu smlouvu, je kritizován za absolutistické jednání, většinou vyplývající z náboženských praktik, které nebyly zakotveny ve smlouvě Hospodinově. Prorocký podtón této písně by nemělo zanedbat ani vánoční zvěstování. Izraelský král mohl chápat prorockou písničku o pařezu jako rouhání protiřecící všem zaslíbením daným davidovskému rodu.

– zaslíbení o příchodu Mesiáše nesmíme dětem předestřít jako věštbu nějakého jasnovidce, který by přesně předpověděl, že Zachránce se narodí

za císaře Augusta, bude se jmenovat Ježíš, narodí se v Betlémě a vyrůstá bude v Nazaretě. Prorok nevystavuje Zachránce legitimaci, podle níž bychom ho mohli identifikovat. Když novozákonní zvěst na prorocká zaslíbení navazuje, postupuje spíš naopak – „rozehrává“ souvislosti prorockých zaslíbení a do nich Ježíšův příběh zakresluje, popř. jeho sílu a jedinečnost pomocí nich interpretuje (viz výše odkaz na Mk 1,13).

– neměli bychom v dětech vzbudit představu, že víra se projevuje naivitou, která klidně vlezl za lvem do klece. Prorokova vize ukazuje k proměně, která přijde. Je zaslíbená, ale ještě není v plnosti přítomna. Již nyní však smíme být nositeli a šířiteli nového vztahu, např. k národům či k přírodě. Nemáme hledět na ostatní národy (Vietnamce, Romy, Ukrajince, aj.) s pohrdáním, a podobně vůči přírodě se nesmíme chovat jako majetníci a zneuživatelé.

3. METODICKÉ POKYNY:

Domalováním obrázků začněte. Až budou mít děti svoje představy zachránce hotové, můžete jim vyprávět, jak ho viděl prorok. Vyprávění vyústí do porovnávání našich představ s tou prorockou: V čem se liší? V čem se shodují? Je prorocká vize stejná jako naše přání? A nebude to s vánocemi podobně? Srovnání můžete zviditelnit: Připravte si jeden obrázek, u kterého odstříhnete zadání úkolu a na spodní pravý roh dopíšete „Izajáš 11“ a prorockou vizi nakreslíte do dalekohledu. Ten umístíte doprostřed nástěnky a okolo něho připevníte dotvořené obrázky dětí.

4. POMŮCKY:

Pařez či špalek, obr. ze zpěvníku Svítá (str. 416, 475); obrázek z knihy Ivana Steigera – Bible v kresbách, s.121, Praha 1990; obrázek cizince; obrázek krále Jiřího z Poděbrad (viz podněty k rozhovoru)

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Otázka pro **mladší a střední** školní věk:

Zazpívejte s dětmi píseň Hvězda. Zastavte se u dvojverší „snih na dlani tě bude hrát a mráz ten nespálí tě.“ Dokážou si představit něco takového jako „hřející snih“? Co skladatel tímto nezvyklým obrazem vyjádřil?

Nebo se zeptejte děti, zda už viděly v ZOO nebezpečná zvířata, divoké šelmy a zda se jich bojí (lva, tygra nebo hadů). Vyprávějte si o tom, že jednou to bude tak, že se lidé nebudou bát ani šelem, ani králů a cizích národů – a „králem bude dítě“. Šelmy budou krotké jak beránek a mocní budou jako docela obyčejní lidé.

Otázka pro **starší** školní věk:

Víte, co to je štěpování stromů? Co to znamená, když se štěpuje pláně? Lze štěpovat pařezy?

Případně si můžete pařez či špalek připravit a ptát se, co se s ním dát dělat, nač je užitečný – ale co od něj zcela jistě čekat nelze. Napětí prorocké zvěsti spočívá v onom „a přece“ (z tohoto beznadějného pařezu může něco nového vyrůst)

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší** školní věk:

Soustředte se spíše na rovinu za slíbení nových věcí, jak ji symbolizuje výhonek. Využijete-li motivaci s písní Hvězda, může z rozhovoru nad písní vyplynout, že píseň zpívá o naději i tam, kde nás nic nedokáže potěšit. Odtud můžete dobře navázat na písničku proroka Izajáše – zpíval ji v době, která byla bezútěšná kvůli asyrskému plundrování – a nevěnosti králů z rodu Davidova. Přesto nakonec zpívá „vlk s beránkem si bude hrát a králem bude dítě.“ Zaslíbeného panovníka můžeme nazývat „Král Výhonek“. Charakter jeho vlády můžeme popsat očima těch, jejichž situace se promění nejvíc – nuzných, pokorných, ukřivděných. Budou se z něj těšit obyvatelé jiných národů, zemí a náboženství.

- I. Snih na dlani tě bude hrát
- II. Z davidovského královského domu zbývá jen pařez, ale díky Hospodinu je možné čekat, že z něj něco vyroste
- III. Z vlády Krále – Výhonku budou mít největší radost nuzní, ukřivdění, lidé bez zastání
- IV. Na jeho panování se mohou těšit věřící i nevěřící
- V. Kdo zpívá písničku a těší se na Krále Výhonka, může žít nadějně a spravedlivě už nyní

b) poznámky a osnova pro **střední a starší** školní věk:

Soustředte se více i na kritickou rovinu prorocké písničky. Na závěr můžete připomenout, že křesťané vidí blízkost vlády Výhonku v příchodu Ježíšově. Pozor – neznamená to však, že už se není nač těšit – i my plnost slávy Kristova příchodu vyhlížíme. Osnova obsahuje více bodů – podejte je však pokud možno stručně.

- I. Motivace – co nám všechno říká pařez?
- II. Prorok se nebojí mluvit v těžké době velice kriticky o tradiční opoře Izraele – davidovských králich. Jsou podobní mrtvému pařezu, z něhož nemůže nic vyrůst
- III. Hospodin může darovat zcela nového a jiného panovníka – vyroste nečekaně jak výhonek z pařezu
- IV. Pro Krále Výhonka bude nejpřednější pokora a věrnost Hospodinu
- V. Z vlády Krále – Výhonku budou mít největší radost nuzní, ukřivdění, lidé bez zastání
- VI. Na jeho panování se mohou těšit věřící i nevěřící
- VII. Na jeho vládu se smíme těšit jako na naprosté obnovení celého zničeného stvoření, odstranění každého strachu a nepřátelství
- VIII. Jako křesťané slavíme blízkost vlády Výhonku v příchodu Kristově – a těšíme se na příchod její slávy
- IX. Kde se zpívá píseň o Výhonku, tam už teď vykvétá naděje

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ

Jak si představujete zachránce? Takového, na kterého lidé čekají, když je jim zle? Když je něco tíží, když se něčeho bojí? Co by měl takový zachránce udělat? (rozhovor nad obrázky dětí)

Ten člověk na obrázku, který vyhlíží něco velikého, je prorok Izajáš. Žil v době, kdy Izraeli nebylo moc dobře. A tak Izajáš sobě i lidem kolem zpíval písničku. Byla to písnička o naději – pro všechny, kdo jsou smutní, kdo se trápí, že je to u nich a na světě a mezi lidmi takové, jaké to je. Písnička o zachránci, který má přijít. No vlastně na první poslech to byla písnička o pařezu. Slyšeli jste někdy někoho zpívat o pařezu?

II. ZE SLAVNÉHO KRÁLOVSTVÍ ZŮSTAL PAŘEZ

Všichni Izraelci hrdě vzpomínali na slavné doby svých králů. Hlavně na Davida – to byl pane král. Jeho království klidně mohlo mít ve znaku veliký košatý strom. Takový, který je plný života, v koruně zpívají ptáci a do jeho stínu se člověk může schovat před prudkým sluncem i před deštěm. Jenomže pak přicházeli další králové. Lepší i horší. Podle toho, jak poslouchali Hospodina, tak taky kralovali a tak se dařilo lidem v jejich zemi. A jak si pamatujeme, poslouchat Hospodina neuměl vždycky ani král David. A s těmi dalšími to šlo od desíti k pěti. Nakonec se království rozdělilo, do té části na severu vtrhl cizí král a lid odvedl do zajetí. A maličké judské království, které zůstalo na jihu, už má taky namále. Na trůnu se střídají králové jeden za druhým, ale pomoc a záchrana se od nich čekat nedá.

A o tom taky Izajáš zpívá. Vzpomínáte na slavné království, na veliký košatý strom, a přitom sedíte na pařezu. To je všechno, co z těch slavných dob zůstalo. Pařez bez života. Co se dá čekat od pařezu? Nanejvýš obroste mechem. Na takové krále se spoléhat nedá.

III. VÝHONEK Z PAŘEZU

Ale ta Izajášova písnička není jenom protestsong o špatných králich. Beznadějně zpívání o tom, že dobře už bylo a už nikdy nebude. (Ukažte dětem obrázek pařezu s výhonkem, třeba ze Svítáku.) Co je na tom pařezu zvláštního? Z pařezu, do kterého nikdo nevrhne žádné naděje, vyrůstá nový výhonek. Izajáš zpívá lidem o Hospodinu, který může darovat nového a úplně jiného krále. Z pařezu vyroste výhonek, přijde nový král. I tam, kde už nikdo nic dobrého nečeká.

I vzejde proutek z pařezu Jišajova... – tak ta písnička začíná. Pamatujete si, kdo byl Jišaj? Davidův tatínek. Izajáš jako by tím říkal: nevzdychajte po slavném Davidově kralování, vzpomeňte si na to, když byl David ještě malý kluk, žil v Betlémě v domě svého otce Jišaje, pásł ovce a nikdo do něj nevkładal velké naděje. Tenkrát se učil poslouchat Pána Boha a nikoho jiného se nebál. Tak u toho začne i král, co přijde jako nový výhonek z pařezu, a zkusí to jinak.

IV. NOVÝ KRÁL BUDE VĚRNÝ HOSPODINU A SPRAVEDLIVÝ

Na tom králi, zpívá Izajáš, spočine Duch Hospodinův. Bude s ním pořád. A tak to bude král opravdu moudrý. Nebude jako králové před ním občas poslouchat Pána Boha a občas zase ne. Bude Hospodinu věrný, bude ho brát vážně ve všem, co bude dělat. A tak když bude třeba soudit, což králové tehdy dělali, nenechá se nikým oklamat ani podplatit. Bude to král doopravdy spravedlivý. Z toho budou mít největší radost ti, kteří se jinak spravedlnosti těžko domohou. Chudí a nuzní, na které nikdo nebere ohled. Ukřivdění, kteří marně čekají nějakou pomoc. Pokorní, kteří se sami nervou o to, co jim náleží. Ti, kteří nemají nikoho, kdo by se jich zastal. Ti všichni najdou spravedlnost a zastání u nového krále, tak jak ho nacházejí u Hospodina. Spravedlnost nebude muset tento král vymáhat zbraněmi. Bude stačit jeho slovo. Bude mluvit s moudrostí od Boha tak jasně a rozhodně, že se možná zastydí i ti, kdo si dělají, co chtějí a druhé utiskují.

V. VLK S BERÁNKEM SI BUDE HRÁT

Ta Izajášova písnička o novém králi je pro každého, kdo se trápí nad nějakým nepřátelstvím, je mu líto něčeho, co se pokazilo a zničilo. Pro každého, kdo má z někoho nebo z něčeho strach. Ty všechny chce ta písnička potěšit. Zpívá se v ní o vlku, který si bude hrát s beránkem. O levhartu, který nakonec kůzle nesežere. O krávě s medvědicí, které spolu budou přežvykovat. Můžete se tomu usmát a těšit se na toho nového krále. Jeho panování přinese smíření a pokoj. Všechen strach a nepřátelství budou pryč. Nikdo už nebude páchat zlo a šířit zkázu.

VII. KRÁL PRO VŠECHNY

A co je ještě důležité: na toho nového krále se nemusí těšit jenom Izrael, ale i všechny ostatní národy. Dokonce i ti, kterým Izraelci říkali „pronárod“ a trochu jimi pohrdali. Za panování tohoto krále ztratí význam i rozdíly a nepřátelství mezi národy. Všichni k němu

VI PROROCTVÍ O MESIÁŠI

budou moci přicházet, všichni u něho budou nacházet spravedlnost i zastání.

VIII. BLÍZKOST VLÁDY VÝHONKU V JEŽÍŠI KRISTU

Tuhle Izajášovu písničku si zpívali Izraelci v zajetí a když jim bylo těžko smutno a beznadějně. A my si ji můžeme zpívat taky. Třeba zrovna když se zdá, že je v tomhle světě pořádná paseka. Jeden pařez vedle druhého. O Vánocích si vyprávíme a zpíváme o tom, že to tak nemusí zůstat, že se do té paseky vložil Pán Bůh sám, když poslal na svět svého Syna. Leccos z toho, o čem Izajáš zpíval a co si představoval, se přiblížilo, když přišel Ježíš z rodu Davidova. On byl přece věrný Hospodinu a zastával se těch, kteří u nikoho zastání nemají. A taky k němu mohou přicházet lidé z různých národů. Tam, kde se zpívá píseň o králi Výhonku, tam už dnes vyrůstá naděje. Můžeme se radovat z Ježíšova příchodu a těšit se na to, až znova přijde ve slávě jako Král, o kterém zpíváme.

MODLITBA

Pane Ježíši Kriste, ať v nás naděje a radost z tvého příchodu klíčí, roste a sílí. Ať se o ní mohou dozvědět všichni, kdo jsou smutní, kdo se trápí, kdo mají strach a žijí v beznaději. Ať evangelium o narozeném Spasiteli zní až do posledních končin země. Amen.

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Slaví všichni lidé na světě Vánoce?
- Jsou dobří králové jen v pohádkách, nebo skutečně žili i někteří poměrně dobří? Kterých králů si vážili Izraelci? (David, Ezechiáš, Joziáš) Kterých králů si váží dnešní naši spoluobčané (máme si vážit Karla IV. jen proto, že se mu říká „otec vlasti“? Nebyl náhodou hodně konzervativní? Nebyl lepším králem Jiří z Poděbrad, který byl tolerantnější? (dvoukonfesní stát)
- O někom se říká, že je hluchý jak pařez, a neočekává se, že by někdy slyšel lépe. Nebo že je nezměnitelný, že už jiný nebude, že to s ním dopadne špatně – ale musí to tak vždycky skončit?
- Znáte legendu o králi Ječmínkovi? O blanických rytířích? Je biblická píseň o králi Výhonkovi podobnou (planou) útěchou nebo něčím víc? (můžete upozornit, že v křesťanském pohledu jen nečekáme, zda a jestli vůbec přijde – ale dosvědčujeme – v Ježíši již přišel, naděje nezůstala lichou).
- Zeptejte se děti, jestli chovají k někomu nebo k něčemu „úctu“ a jak se k takovému člověku či předmětu chovají. Je rozdíl mezi úctou k člověku, k nějaké věci a úctou k Bohu?
- Může být strach k něčemu dobrý? Nebo jste zažili strach jen jako něco nepříjemného, čeho je nejlépe se hned zbavit a zapomenout na to?

- Mají se dospělí také modlit modlitbičku z Broučků o tom, že se Boha bojíme a posloucháme a přitom se rádi máme?
- Je rozdíl mezi bázní před Hospodinem a strachem, např. ze zlého člověka?
- Máte strach z nějakého cizího národa nebo z cizinců?
- Z kterých zvířat máte strach? Má takový strach také kladnou stránku?
- O proměně, která zasáhne celé tvorstvo hovoří též Micheáš ve 4.kap. Porovnejte oba texty.
- Znáte nějakou píseň, která se podobá Izajášově? (Tomu, kdo pro žal hlavu věší – NP 98, S 339. Najděte souznívající obraty se záměrem zvěsti proroka Izajáše. Vyjadřují nové obrazy podobnou myšlenku?)

VSTUPNÍ VERŠ

Iz 9,2 — Hospodine, celým svým srdcem ti vzdávám chválu, o všech divuplných činech tvých chci vypravovat.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Mi 5,1-4a

PÍSNĚ

Svítá nověj den (S 316); Vyroste z kořenů proutek (S 42); Sláva, haleluja (S 54); Tomu, kdo pro žal hlavu věší (S 339); Ó Pane, smiluj se nad námi (EZ 67); Svě, Bože, soudy dávej králi (EZ 72,1-5); Vítr se ztiší (S 374); Vánoční (S 133); Ó křesťané všichni (EZ 294)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ

A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **příběh je svědectvím biblického univerzalizmu** – v postavách mudrců (dosl. mágů) se naplňuje prorocké očekávání, že i pohané najdou v mesiášské době cestu k Bohu a vzdají mu úctu. Přečtete si např. Iz 60,1-14 a srovnajte, kolik motivů i reálií v Matoušově vyprávění najdete. Tímto univerzalistickým rysem je završena i předchozí úloha (Iz 11,10), nyní ho ve svém vyprávění můžete podtrhnout. „Hvězdu, vycházející z Izraele, viděly národy v dalekých zemích a přicházely se Mesiáši poklonit.“ (Tinie de Vries, *Tim vše začíná*, str. 195). Doporučujeme proto ve výkladu soustředit se pouze na verše 1-12.

– **mudrci – mágové** – jsou ztělesněním pohanského pojetí moudrosti. Ve SZ je typem takového moudrého Bileám (Nu 22-24). V pohanském pojetí znamená moudrost co nejhlubší vhléd do zákonitostí světa, vesmíru, přírody – proto má moudrost mágů blízko k astrologii. Ten, kdo má vhléd do „mechanismu dění okolo“, nemůže ovšem dodat skutečnou naději – pouze poodhalit, jak to chodí. Ale právě takoví jsou uctíváni. Biblická moudrost naproti tomu vyrůstá z pokory, která nestaví na odhalení vesmírných či dějinných zákonitostí, ale na stále nové

otevřenosti Božím nárokům, radám, příkázáním a zaslíbením (viz příběh o Šalomounovi, užitečné je též přebíh si např. Př 1,20-33). Matoušův příběh je fascinující na jedné straně svou otevřeností vůči reprezentantům mimobiblického pohledu – nikterak se nad ně nepovyšuje. Zároveň ovšem ve chvíli, kdy poklekají před betlémským dítětem, klanějí se tomu, který ztělesňuje moudrost hospodinovskou.

– **kde je ten právě narozený král?** – mágové, vedeni konvenční moudrostí, přišli do Jeruzaléma a zjišťují, že se octli ve slepé uličce. Jejich otázka čtenáře upozorňuje, že tváří v tvář narozenému Ježíši nevystačí s konvenční moudrostí či náboženskou zkušeností – ale musí se vždy znova tázat. Odpověď nalezne nikoli u králů – ale ve zvěstí proroků. Že tato odpověď zazní zprostřed Herodova paláce, patří k ironii dějin spásy – i tak se Hospodin směje mocným, kteří chtějí mít všechno ve své režii (Ž 2)

– **Herodes** – dostal po zprávě o zjištění mudrců strach jako mnozí jiní diktátoři. V atmosféře strachu udržoval i Jeruzalém: když se znepokojí Herodes, znepokojí se i celý Jeruzalém (v. 3), když Herodes rozkáže, zaleknou se učení i prostí. Zároveň Herodes jedná jako obratný diplomat. Z mudrců si chtěl udělat

elegantním způsobem zvyčelenci, kteří by posloužili jeho plánům. Pravověrní židé neměli Heroda rádi, protože byl cizinec – Idumejec. Ze strachu řekli vše, co věděli, ačkoli znali jeho ukrutnost. Nadějná zvěst proroků (Mí 5,2nn) se tak stala informací, která má vládci posloužit v jeho nekalém plánu.

– **hvězda** – nově objevená hvězda znamenala v astrologickém pojetí zrození krále. Čtenář si však má vzpomenout na „hvězdu z Jákoba“ (Nu 24,17). Ta se – jako zaslíbení od Hospodina – ukázala mágovi Bileámovi – ta vede mudrce i čtenáře k rozpoznání, kdo je pravý král. Jako správná odezva Božího jednání „jde před nimi“ – rází jim cestu.

– **radost** – je jedním ze způsobů, jak reagují ti, které zasáhlo vánoční evangelium. Mudrci se ovšem neradují z toho, že vidí Ježíše, ale že opět vidí hvězdu (v.10) a našli dobrý směr. Ježíši pak vzdávají úctu, klaní se mu. Základní lidskou odpovědí na Boží zavelování nebo na setkání s Ježíšem není pouze radost, ale také úcta, bázeň, údiv.

– **pokleknutí** – není jen formální zdvořilost, mudrci „padli na zem“. Vzdávají královskému dítěti (Iz 11,6nn) počtu jako tomu, v němž rozpoznávají Boží přítomnost. Vypravěč ovšem nechce, abychom si představovali dítě se svatozáří – jde o paradox – v bezmocném dítěti, které bude zanedlouho Josef zachraňovat před Herodovým hněvem – je nablízku Boží sláva a moudrost a záchrana. Tento „bláznovský“ **rys víry** vidíme již u Abrahama, soudců a proroků, ale mluví o něm např. i žalmista: „Ústy nemluvnat a kojenců jsi vybudoval mocný val.“ (Ž 8,3)

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– nebojte se odvahy, s jakou Matouš uvádí na scénu evangelia reprezentanty pohanské moudrosti. Kdykoli křesťané zapomněli na tento univerzalistický rys víry, stali se propagátory tvrdé ideologie a ztratili zář evangelia. Odmlítali pak přiznat váhu těm lidem, kteří sice jméno Hospodinovo neznali, ale svou vlastní moudrostí a touhou po poznání Mesiáše

předešli vzdělané náboženské funkcionáře a pracovníky. (Tehdy to byli kněží a zákoníci, později se k nim přidali křesťanští kněží a zákoníci.)

– **moudrost** těchto mudrců bychom neměli spojovat jen s hvězdářskou a **astrologickou** učeností. V horoskopech, jak sice připomíná i hlubinná psychologie, je uloženo kolektivní vědomí lidstva, ale nakládání s tímto kolektivním vědomím je svévolné a nebezpečné. Vytváří se tak v člověku představa, že určitá životní období jsou neodvolatelně poznamenána štěstím nebo neštěstím, že lidé narození v určitém znamení mají nutně určité dané charakterové vlastnosti. Tento fatalismus (víra v předurčenost lidského osudu) vede častokrát k omlouvání zjevných provinění proti lidskosti. S tímto fatalismem bojovali již proroci (Jr 10,1n). Na astrologii se můžeme dívat jako na rezervoár zkušeností pro psychologa. Pro rozhodování víry nemá fatalismus váhu a význam. Mudrci se na své cestě potřebují setkat s prorockou zvěstí (prostředkovanou „písmáky“ na Herodově dvoře). Ta je teprve správně nasměruje (v.9).

– někteří astronomové se snaží zkombinovat novozákonní „historické“ údaje s průběhem hvězdných drah a „vypočít“ tak přesné datum Ježíšova narození. Je potřeba upozornit děti, že to nejde. Jednak proto, že jednotliví evangelisté nepiší nějaký harmonogram událostí kolem narození Ježíše Krista, jednak proto, že jim o přesné datum narození prostě vůbec nejde. Vědci, kteří evangelia berou jako informace k vypočtení data Ježíšova narození, si počínají značně nevědecky, používají evangelia k něčemu jinému, než bylo napsáno. Nejpřesnějšími souřadnicemi hvězdy z příběhu je Nu 24,17. Tady je potřeba pátrat, chceme-li se o poselství příběhu dozvědět co nejvíce.

– lidové podání, které mluví o „třech králich“, nemá v textu přímou oporu. Odvozuje se pravděpodobně od počtu darů (v. 12). Sami si můžete zvolit, jestli budete vyprávět o velké výpravě mudrců, nebo o zástupcích, kteří „hučí moře pronárodů“ (Iz 60,5) reprezentují.

3. METODICKÉ POKYNY:

Na začátku můžete dětem obrázek ukázat a ptát se jich, kam podle nich kdo dojde. Vyprávění potom mohou sledovat se zájmem, zda hádali správně. Když po vyprávění najdou a barevnými tužkami vyznačí příslušné cesty, můžete o obrázku dál mluvit: Proč jsou ty cesty tak klikaté? Je tu nějaká přímá cesta? Kdo věděl, kde je cíl? Došel tam ten, kdo ho znal? Jak to, že tam nedošli ti, kdo cíl znali, ale ti, kdo původně mířili úplně jinam? Stačí Bibli dobře znát?

4. POMŮCKY:

Obrázky darů, které přinesli mudrci.

Další pracovní listy naleznete v: Zdeněk Šorm, Pracovní listy Evangelia č. V/1 nebo Pracovní listy Skutky: Putování za hvězdou (2 listy na jednom mají děti hledat v labyrintu cestu za hvězdou, na druhém pak domalovat tři mudrce u cíle, ke kterému je hvězda přivedla)

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Otázka pro **mladší a střední** školní věk:

Už jste se koukali na hvězdy? Proč na ně lidé koukají?

Nechejte děti vyjmenovat různé příhody spojené s prohlížením noční oblohy. Během vyprávění můžete upozornit, které z nashromážděných motivů odrážejí postoj mágů, které mají blíže k biblické hvězdě.

Otázka pro **starší** školní věk:

Kdo je dnes všeobecně uznáván za moudrého člověka? (učitelé, profesori, vědci, spisovatelé, politici, lékaři aj.)

Nechejte děti, ať samy vytypují různé postavy, a potom s nimi hovořte o tom, zda jsou to lidé sebejistí, kteří mají ve všem jasno, nebo spíše hledající a otevření. Mluví někdo z nich o tom,

že k životu je potřeba ještě něčeho víc, než co on sám zná?

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší** školní věk:

*Můžete vyprávět také podle Tinie de Vries, *Ťím vše začíná*, str 196-197. *Vypravěčka se dobře soustředí na základní motiv, oslavu narozeného mesiášského dítěte představiteli dalekých pohanských národů.**

- I. Motivace – rozhovor o hvězdách
- II. Mudrci v daleké zemi pozorují hvězdy a narazili na novou hvězdu
- III. Výprava do neznámé země za hvězdou
- IV. Jeruzalémský královský palác není ještě cílem cesty
- V. Herodesova nejistota a oznámení o městě Betlémě
- VI. Pocta narozenému králi

b) poznámky a osnova pro **střední a starší** školní věk:

Soustředte se též na vyprávění o mudrcích. Motivační rozhovor vám pomůže rozevřít obzor k necírkevním lidem, odtamtud můžete pak „přivést na scénu mudrce“. V případě, že děti budou příběh znát, přidejte další biblické souvislosti – hvězda (Nu 24), přicházející „sláva národů“ (Iz 60) a j.

- I. Motivace – rozhovor o vážených nekřesťanech
- II. Matouš chce vyjádřit, že Ježíš přišel jako slíbený král pro všechny, a proto uvádí na scénu mágy od východu
- III. Příchod mágů do Jeruzaléma a jejich otázky
- IV. Herodesovo zneklidnění a odpověď zákoníků
- V. Hvězda potvrzuje směr, ukázaný prorockou zvěstí
- VI. Pocta a dary narozenému mesiáši

VYPRÁVĚNÍ

TŘI KRÁLOVÉ?

Určitě znáte vyprávění o tom, jak se Ježíšovi v jeslích přišli poklonit tři králové. V žádném betlému nemohou chybět. Hned si jich všimnete. Královské koruny, zdobené pláště. A patří k nim ještě velbloudi nebo koně. Práce na takových krásných figurkách musela těšit každého tvůrce betléma, malíře nebo řezbáře. Před Ježíšem Kristem se v pokoře sklánějí i králové a vladaři. Obraz betléma je poselstvím: Boží Syn je mocnější než nejmocnější lidé. (Ta jeho moc je však jiná a zatím skrytá.)

Určitě znáte to vyprávění o třech králich. Jenže dnes otevřeme Bibli, nalistujeme evangelium podle Matouše (2.kapitolu) a podíváme se do něj důkladně. A čeká nás překvapení – je to vůbec ten známý příběh? Hned v prvním verši zjistíme: nebyli tři a nebyli králové! O kom je zde tedy řeč?

MUDRCI ČI MÁGOVÉ

Bible říká, že to byli mudrci či mágové. Vědci, učenci, badatelé. Také vyznavači nějakého východního náboženství a jeho znalci či snad kněží. Docela jistě vzdělaní, učené muži. A docela jistě lidé, kteří nepatřili k Božímu lidu. Byli pohané. Jak se stalo, že zrovna tihle lidé vyhledali Ježíše?

VIDĚLI HVĚZDU

Jak se to stalo, úplně přesně nevíme. Najednou se objevili v Jeruzalémě a vyptávali se: „Kde je ten nově narozený král Židů? Viděli jsme jeho hvězdu a přišli jsme se mu poklonit.“ Viděli hvězdu a asi ne obyčejnou. Tihle lidé se pozorováním hvězd zabývali. Na hvězdy, na celý vesmír byli odborníky. Ale najednou viděli hvězdu, které nerozuměli. Najednou jim jedna hvězda zvláště zazářila. Nějak vyčnívala, možná se nedala spočítat, nedala se zařadit do obrazu vesmíru, který znali. Nevíme, jestli byla nápadná, veliká, nebo čím je vlastně zaujala. Také nevíme, jak přišli na to, že má tahle hvězda něco společného s nově narozeným králem Židů. Víme jen, že (kupodivu!) opustili své pracovny, své domovy, svá známá místa, a vydali se na cestu, kterou jim hvězda ukazovala. A tak přišli (kupodivu!) do země izraelské, která nebyla ani velká ani nijak významná.

NEPOKOJ V JERUZALÉMĚ

Příchod neznámých pohanských učenců vyvolal v Jeruzalémě

rozruch. Mluvili o nezvyklých věcech, nad kterými se tady nepřemýšlelo, všimli si úkazů na obloze, kterým nikdo nevěnoval pozornost, a hlavně kladli divné otázky – ptali se na nového krále, který tu prý někde je. Jenže nikdo o tom nic nevěděl a ani nic takového nečekal.

Nejvíce se znepokojil král Herodes. Už dříve něco zaslechl o králi spravedlnosti a pokoje, který se náhle objeví a zvítězí nad těmi, kdo vládnou lži, strachem a bezprávím. Což byl Herodův případ. Herodes dosud řečem o tom králi nevěnoval moc pozornosti. Považoval je za výmysly, zbožná přání několika snílků. Teď se však přece jen zarazil. Že by hvězda spatřená pohanskými učenci souvisela s tímto Božím Králem, zvaným též Pomazaný (neboli hebrejsky Mesiáš a řecky Kristus)? Toho se Herodes bál. Potřeboval se dozvědět víc. Zavolal proto židovské učence znalé Písem a proroctví a vyptával se: „Povězte, co víte o příchodu Mesiáše? Jak se má ten Kristus objevit? Kde se narodí?“

VELKÁ VĚC NA MALÉM MÍSTĚ

Znalci Písm (vlastně Starého zákona) probírali všechno, co izraelsí proroci pověděli o králi spravedlnosti a pokoje. Až našli slovo z proroka Micheáše: „A ty Betléme v zemi judské, zdaleka nejsi nejmenší mezi knížaty judskými, neboť z tebe vyjde vévoda, který bude pastýřem mého lidu, Izraele.“ – Rozumíte tomu? Jim to bylo docela jasné. Betlém je maličké město v judské krajině, nedaleko od Jeruzaléma – a přece jeho jméno se bude připomínat nad mnohá jiná, větší města. Vždyť odtud bude pocházet ten, který povede svůj lid („vévoda“). Ten, který bude lid chránit a o něj pečovat jako pastýř o své stádo. Chránit jej Slovem pravdy a pečovat o něj Slovem milosti. Znalci Písm pravili: „Tenhle vévoda a pastýř, o kterém mluví prorok, to je ten král spravedlnosti a pokoje, Mesiáš neboli Kristus. Bude z Betléma! V Betlémě se narodí – jako kdysi král David. Bude z Davidova rodu, může se mu dokonce říkat Davidův Syn.“ A jiní ještě dodali: „O tom králi a o hvězdě se mluví dokonce už v knihách Mojžišových!“

HERODES – ŠELMA A POKRYTEC

Znalci Písm dál listovali prorockými knihami a dohadovali se, jak tomu všemu správně rozumět. Ale Herodes vzal slovo z proroka Micheáše vážně. Rozhodl se, že Mesiáše dá zabít dříve než vyroste, chopí se moci a Heroda svrhne. Teď jde o to, říkal si Herodes, Mesiáše nenápadně vypátrat a rychle odstranit, než přitáhne zájem lidí a než si získá podporu. Nechal si tedy zavolat ty pohanské

učence a lstivě se vyptával: „Kdy to asi tak bylo, co jste poprvé spatřili tu hvězdu? Před měsícem? Před půl rokem? Podle znalců svatých Písem by se měl Mesiáš narodit v Betlémě. Jeďte tedy do Betléma, najdete ho a pak mi dejte vědět, kde je. Chtěl bych se mu také jít poklonit.“ Učenci vzali slova proroctví vážně. I když je možná trochu překvapilo, že tak významná věc jako narození krále spravedlnosti a pokoje se odehrává v malém městě v malé zemi. Herodovu zákeřnost neodhalili.

SETKÁNÍ S JEŽÍŠEM

Mudrci šli podle návodu proroka – a znovu spatřili hvězdu! Zardovali se, že se prorocké slovo shoduje s jejich pozorováním. Zardovali se, že se mohou ve svém životě setkat s Mesiášem. Nevadilo jim, že přicházejí do obyčejného domu, kde leží malé dítě jménem Ježíš. Uvěřili, že Pán Bůh sám tady začíná své dílo záchrany člověka. Uvěřili, že Bůh Izraele je i jejich Bohem. Že Boží moc je skrytá přítomná v dítěti, které v Betlémě našli. Že se věčný Bůh projevuje na tom dítěti – v jeho životě, na jeho cestě. Aby lidé mohli Boha poznat. Aby se i oni, pohané, s ním mohli setkat. Kvůli nim přišel, kvůli nim je tady.

S radostí a s úžasem padli na zem, klaněli se tomu dítěti – a jako svému králi, jako svému pánu mu odevzdali dary. Zlato, kadidlo a myrhu. O zlatě určitě víte, že je drahé a vždycky bylo. Možná vás překvapí, že zrovna tak vzácné a ceněné bylo i kadidlo. Ač se to podle názvu nezdá, kadidlo je tuze voňavé. Jako smůla, jako pryskyřice. Kadidlo a myrha se užívaly v chrámu, v tom izraelském i v těch chrámech východních. Možná, že mudrci měli v Betlémě malou bohoslužbu. Bohoslužbu vděčnosti, víry a naděje.

Herodovi nic neřekli. Bylo Božím řízením, že se do své země vrátili jinou cestou.

MODLITBA

Pane Bože, je to tvoje úžasné dílo, že se u Ježíšových jeslí setkávají lidé zblízka i z dálky, ti, kdo se narodili a vyrostli v lidu Božím, i ti, kdo teprve přicházejí, že se tu setkávají neučení i učení, jako třeba pastýři a mudrci. Bože, pomoz nám svým Duchem, ať i naše církev je takovým místem setkání, jakým byl Betlém. Pane Ježíši Kriste, buď uprostřed nás. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Promlouvají i k nám dnes hvězdy? Co všechno může dnes lidem ukázat cestu do Betléma?
- Co nakonec ukázalo mudrcům cestu do Betléma?

V II KLANĚNÍ MUDRCŮ

- Víte, proč se říká, že byli tři? Je to napsáno v biblickém příběhu samotném?
- Proč dnes lidé cestují do Betléma?
- Už jste slyšeli, že někdo odmítl názor nějakého člověka s tím, že „je nevěřící“ (není křesťan atd.)? Můžeme odmítat postoje a názory jiných, jen proto, že se nehlásí jako křesťané?
- Nejsou někteří myslitelé, spisovatelé a novináři také na cestě ke Kristu? Můžeme si vážit jejich práce? Můžeme si vážit práce těch, kdo se neprohlašují za křesťany?
- Byl některý diktátor tak mocný a schopný, že natrvalo prosadil všechny své plány?
- Vzpomenete si, v kterých biblických příbězích se objevuje scéna s klaněním? Myslíte, že nějak s dnešním příběhem souvisejí? (např. Josef a jeho bratři, královna ze Sáby a Šalomoun aj.)

PROROK ELIJÁŠ

2.1.2005

1Kr 16,29-34; 17,1-24 2. po narození Páně

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 134, 1a — Dobrořečte Hospodinu, všichni Hospodinovi služebníci, kteří stojíte v Hospodinově domě.

LITURGICKÉ ČTENÍ

1Kr 16,29-33

PÍSNĚ

Svitá nověj den (S 316); Posila na cestu (S 135); Dej odvahu včas slyšet (EZD 673), Kěž prvních svědků duch se vzbudí (EZ 423,1.4-5); Prozpěvujme všichni k chvále (EZ 242); To já, ó Pane můj (S 331); Srdce čisté (S 349); Přimluvný zpěv (BTS 44).

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **Achabova vláda** (16,29-34) je charakterizována jako budovatelství (16,32 – můžete nechat starší děti, aby našly v textu slovesa, která se k tomu vztahují). V očích biblického vypravěče však veškeré toto úsilí vede k zavádění pohanského bálovského modlářství. Tento způsob modlářství zaručoval v očích panovníka nově rozkvétající země lépe její jistotu, bohatství i nekontrolovanou absolutistickou moc.

– **Jezábel, dcera Et-Baalova** – (dosl. IZEBEL – Ne-spočinulá, Ne-obyvatelka) – už z jejího jména je slyšet: ta nepřišla, aby našla domov v zemi, darované Hospodinem, ale aby z ní učinila „domov“ Baalovi.

– **Baal** – Pán, dosl. Vlastník. To-muto Vlastníkovi chce Jezábel podřídit zaslíbenou zemi.

– **sucho**: má ukázat na svrchovanost Hospodinovu a bezmocnost Baalovu. Baalovské modlářství počítalo s Baalem jako ručitelem pravidelného střídání doby deště a doby sucha. To je teď zrušeno – a bude obnoveno až na Boží **slovo**.

– **Eliáš Tišbejský** – po Jezábel už druhý „přistěhovalc“ v tomto příběhu. Ale jeho jméno vypovídá o naprosto od-

lišném programu: ELI-JAHU: Bůh Můj je Hospodin. Eliáš bude Achabovým protihráčem. Jeho jedinou zbraní je slovo. Achab kraluje (16,29) – a Eliáš mluví (17,1). Eliáš je označen jako „muž Boží“, což bylo tradiční označení pro divotvorce, zároveň z vyprávění opakovaně vyplývá, že jeho divy mají služebnou povahu – stvrzují (podobně jako divy a znamení Ježíšovy), že ohlašované slovo Hospodinovo je nosné a spolehlivé (17,24)

– **perioda u potoka Keritu** – Potok Kerit znamená Oddělení (dosl. Odseknutí). Prorok se musí oddělit a vskrytu žít z Hospodinových darů. Nemá se okázale předvádět veřejnosti. (Nestoupne si v Samaří na náměstí – aby dělal Hospodinu „reklamní kampaň“, lákal věřící na Boží dobrou vodu.)

Potok Kerit je za Jordánem, na východě – tam, odkud vešel lid do zaslíbené země (můžete si ho s dětmi najít – na nástěnné „německé“ mapě a připomenout si, co se ještě dělo na této straně Jordánu). Prorokovo „cestování“ naznačuje, že se chystá nový počátek. Název potoka „souzní“ i se smlouvou – smlouva se uzavírala tak, že se dosl. „rozsekávala“. Tento skrytý úsek Eliášova života má zvýraznit Boží věrnost lidu navzdor tomu, že král Achab svou

„politikou“ smlouvu s Hospodinem totálně porušil. Na tuto Boží věrnost upomíná i způsob péče o Eliáše: krkavci, ptáci zajímající se jinak jen o mršiny, proroka obdarovávají pravidelně chlebem a masem – stejně jako Hospodin živil Izraele na poušti. Stejným směrem vede pak i vyprávění o podivuhodné péči skrze vdovu (17,14) – zmínka o mouce a oleji upomíná na koláče z many – Nu 11,8. Záchrana syna pak dosvědčuje Boha Izraele jako skutečného dárce života.

– **vdova ze Sarepty Sidónské**

– Boží příkaz, směřující další Eliášovo putování na území Sidónu m.j. ukazuje, že Boží rozhodnutí nemiří proti Sidóňanům (vyznavačům Baala), ale proti uctívání Baala jako zdroje a záruky života. Právě ti nejubožejší ze Sidónských (vdova zmírající hladem) jako první mají poznat nadějnost a životodárnost Boží věrnosti.

– **mocné činy Eliášovy** – vysvobození z hladu a vysvobození ze smrti – ukazují, že ne pohanský Baal, ale Hospodin je dárce a ručitelem lidského života. Zatím co Baalova moc je vyhlášením doby sucha zjevně „odstavena“, Hospodin se projevuje jako Bůh svrchovaný, milosrdný a skutečně životodárný.

Eliášovy mocné činy dotvrzují pravost (pravdivost, spolehlivost, skutečnou – i když ne na první pohled zřejmou – důvěryhodnost) slova Hospodinova, které Eliáš káže (17,16). Proto na závěr obou mocných činů slyšíme odpověď vdovy: Nyní jsem poznala, že jsi muž Boží a že slovo Hospodinovo v tvých ústech je pravdivé (17,24). Spolehnout na Hospodinovo slovo, zaslíbující uprostřed tvrdých podmínek nečekanou cestu dál – to je víra.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– nedělejte z Achaba „chudáka pod pantoflem“, ovlivněného zlou Jezábel. On vyvíjí aktivitu, uzavírá nábožensky a zahraničně-politicky výhodný sňatek a zavádí modlářství. Jakkoli je v pozdějších průbězích Jezábel aktivní, do Iz-

raele ji přivedl Achab, který si ji už bral jako „dceru Baalovu“ (viz 16,31 – jméno krále a sidónského božstva na tomto místě splývají).

– nesoustřeďte pozornost především na „záračnou“ rovinu příběhu. Bůh není v tomto vyprávění (ani kdekoli jinde), jen ten, kdo je „silnější“ božstvo než Baal či Achab. Mocné činy nechtějí ohromit „záračností“. Nejsou tajnou zbraní na první pohled bezmocného proroka Eliáše. Stvrzují pravdivost prorockého slova a víry, která z prorockého kázání vyrostla. Bez tohoto rámce nemají mocné činy hlubší zvěstnou hodnotu.

– nepřepojujte příliš rychle „biblické sucho“ s hladomory současnosti. Přejdete-li v rozhovoru s dětmi k tomuto problému, upozorníte je, že sucho je vlastně důsledkem lidské (Achabovy) svévole a pýchy, ne rozhodnutí rozmánilé Boží všemohoucnosti, – a že mnohé současné srovnatelné katastrofy, sucha a hladomory, mají podobné důvody (nedomyšlená industrializace nebo specializace v zemědělství ve třetím světě, přenášení socialistických modelů, koruptivní k přírodě aj.).

3. METODICKÉ POKYNY:

Obrázek má pomoci tomu, aby děti přemýšlely nad aktuálností biblického vyprávění. Úkol z obrázku budou tedy děti zpracovávat až po vašem vyprávění. Možnosti, které vymyslí a nakreslí, si potom společně ukažte a mluvejte o nich: Proč je napadly právě tyto? Jsou všechny jenom kritické a kárající? Je to tak, že Eliáš jenom kritizuje? Mohl by dnes někomu ohlásit také sucho? Proč?

4. POMŮCKY:

Nástěnná mapa Biblischen Lander; obrázek země postižené suchem; Flanelograf II.

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Otázka pro mladší školní věk:

Zeptejte se dětí, zda-li rády něco

staví, budují, zařizují, organizují. Nechají si při tom do toho moc mluvit, nebo to raději dělají po svém? Je vždycky taková věc prospěšná, dobrá, bez chyby?

Otázka pro starší **školní** věk:

V kterých obdobích našich dějin se pěstovalo „budovatelství“? Byly to doby, které přinesly svobodu, naději, spravedlnost – nebo naopak?

Navržená motivace v obou případech umožňuje představit Achaba jako „krále Budovatele“ (viz klíč. pojmy) a zároveň upozorní na dvojznačnost lidského budovatelství. Eliáš je potom tím, kdo rub achabovského budovatelství odhaluje, svým svědectvím ukazuje jeho limity a svými činy odkazuje na jiný zdroj života a naděje.

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší** školní věk:

Vyprávění soustřeďte na napětí mezi Achabem, svévolně a modlářsky zakládajícím a realizujícím svou vládu, a Božím svědkem Eliášem. V druhé půli představte Eliáše jako toho, který nejen boří, ale též zakládá – u vdovy vzbuzuje nové očekávání.

- I. Motivace
- II. Achab organizuje své královské budování po svém – bez Boha
- III. Eliáš říká, že taková vláda nic dobrého nepřinese (sucho)
- IV. Eliáš pomáhá chudé vdově žít v době sucha
- V. Vdova uvěřila Eliášovu kázání

b) poznámky a osnova pro **střední a starší** školní věk:

Motivace vám pomůže představit Achaba jako vladaře, který usiluje uskutečnit svůj projekt a spoléhá přitom na baalismus. Takto spolu s ním můžete představit i Jezábel. Jejich náboženským a mocenským projektům se Eliáš staví na odpor. Nástup sucha má ukázat bezmoc Baala (ve vztahu k Achabovi až v zesměšňující podobě). Oba divy u vdovy pak stvrzují pravdivost slova tohoto osamělého Božího svědka.

- I. Motivace
- II. Achab a Jezábel tvrdě prosazují bálovské modlářství
- III. Eliáš ohlašuje sucho
- IV. Eliáš na poušti
- V. Eliáš ohlašuje Boží péči hladovějící vdově
- VI. Eliáš ohlašuje Boží záchranu pro umírajícího syna
- VII. Eliáš vzbuzuje víru

VYPRÁVĚNÍ

I. IZRAELSKÝ KRÁL ACHAB

V severním izraelském království se stal králem Achab. Na králích (na vládách) mnoho záleží, jak se bude lidem v jejich zemi žít. Zda budou mít lidé pocit bezpečí a svobody, zda budou obchodníci poctiví a úředníci spravedliví, zda se zkrátka bude dobře žít. Jak to může král zařít? Jak má vládnout?

Mojžíš zanechal Božimu lidu odkaz, že nejlépe se jim bude žít, když budou spoléhat na Hospodina a poslouchat jeho (Boží) slovo. A král dělá nejlépe, když víru v Hospodina podporuje a sám se jeho zákonem řídí. Jenže Achabovi se do toho nechtělo.

II. CO ACHAB CHTĚL

Proč se do toho Mojžíšova odkazu Achabovi nechtělo? Nevíme přesně. Možná se mu nechtělo zabývat se Božím zákonem, možná

na něj pozapomněl, možná ho prostě zlákal něco jiného. Achaba něco zlákal – že by krásná sidónská princezna? Anebo sidónské božstvo, rozmarný a štědrý bůh Baal? Těžko říci, co víc a co dříve. Lákavé bylo obojí. Vzít si princeznu se hodí vždycky. Mít za tchána bohatého a mocného krále je určitě výhoda. Ale lákavý byl i bůh Baal. Ten sliboval hojnost potomstva a úrody, sliboval majetek, sílu i moc těm, kdo mu postaví oltáře, chrámy, sochy, posvátné sloupy, těm, kdo mu budou obětovat a uctívat ho. Vypadalo to velmi lákavě – moc toho vlastně Baal od člověka nechtěl, ve srovnání s Hospodinem, který ve svém zákoně žádá milovat bližního, nelhat, nepodvádět, necizoložit a spoustu dalších věcí. Zkrátka, u Baala záleželo na nějaké té oběti a úctě, kdežto Hospodinu záleželo na tom, jak člověk žije.

Achab se nechal zlákat baalovským náboženstvím (a princeznou k tomu). Začal Hospodinovu zem předělávat na zem Baalovu. A co Boží lid? Bude ještě patřit Hospodinu?

III. CO ACHABOVI UNIKLO

Achab měl před sebou lákavou vidinu toho, co může získat – baalovské výhody, prospěch, bohatství a princeznu. Co Achabovi nedošlo – že to celé je podvod. Achabovi nedošlo, že zradí, a tím ztratí Hospodina, svůj lid a nakonec i sám sebe. Že tou změnou se oni sami (lid i král) změní. Budou patřit někomu jinému. Achabovi uniklo, že jméno „Baal“ znamená „vlastník“, „majitel“ – že se ho Baal zmocní, připoutá si ho k sobě, učiní ho na sobě závislým. Achab netušil, že Baal mu nesplní, co slibuje. Ani k tomu nemá žádnou moc. Není bůh – jen prázdná bublina nafouknutá obratnými, výřečnými baalovskými kněžími. Achabovi také uniklo, že jméno té sidónské princezny „Jezábel“ znamená „Ne-obyvatelka“ – že ona nikdy nebude chtít být opravdu jeho ženou, nebude jí záležet na Izraeli, ani na Achabovi samotném, nikdy u nich nebude doma. Zůstane ze své vůle cizinkou a vši mocí se bude snažit proměnit Izrael v cizinu.

IV. HOSPODIN POVOLÁVÁ PROROKA

Achab se s velikou energií pustil do díla. Přivedl si do svého paláce v Samaří sidónskou princeznu, postavil Baalovi chrám, oltář i posvátný kůl, klaněl se mu, přinášel mu oběti a všude rozhlašoval, jak se všichni budou mít báječně. Nejdřív všechno vypadalo slibně a mnozí se nechali strhnout a napodobovali krále. Země se začala proměňovat. A vzdalovat se Hospodinu.

Tu se najednou objevil v Samaří jeden přistěhovalec. Přišel

z Gileádu, tady na severu mu nic nepatřilo, nebyl tu doma. Nic neměl, jen bosé nohy a plášť z velbloudí srsti přepásaný provazem. Ale jméno měl – Elijáš Tišbejský. A jméno Elijáš znamená „můj Bůh je Hospodin“. Jméno Elijáš připomíná Boha, na kterého už v Samari a v celém severním Izraeli skoro zapomněli.

Elijáš přišel za Achabem a povídá: „Jakože živ je Hospodin, Bůh Izraele, odteďka nezaprší. Déšť přijde, až on bude zase chtít. A kdy to bude, to ti povím já.“ Achab na toho člověka koukal vyjeveně a nebral ho moc vážně: „Co mi tady povídá o Hospodinu, na toho už přece dneska nikdo nevěří! Déšť nám opatří Baal, obilí poroste, tráva na pastvinách vyrazí, hrozny se nalejí vinnou šťávou, všeho bude dost.“ Achab nad tím mávl rukou – a vzpomněl si na Elijáše až po čase, až když udeřila horka a sucha, jaká nikdo nepamatoval. Achab běhal k baalovským sloupům a za baalovskými kněžími, ale nezapršelo. Achab se rozzlobil: „Může za to Elijáš! Kde je?“ Jenže Elijáš nebyl k nalezení.

V. HOSPODIN VEDE POUŠTÍ

Hospodin totiž poslal Elijáše za řeku Jordán, do neúrodné kameňité krajiny. Tam se Elijáš usadil v pustině u potoka Keritu. Nic neměl a nikdo tam nebyl. Elijáš byl skrytý, schovaný před Achabovým hněvem. Co však bude jíst? Tu přilétli havrani a přinesli mu chléb a maso. A večer zas. A ráno druhého dne opět. A Elijáš jedl chléb a maso a z potoka pil a vzpomínal, jak Hospodin vedl svůj lid, Izrael, ze země otroctví do země zaslíbené. Jak putovali pouští a nikde nic nebylo. Ale každé ráno nacházeli kolem tábo-ra manu, Bohem seslaný pokrm. A vítr od moře přivál křepelky, a tak měli maso. Na cestě pouští, tam Hospodin uzavřel smlouvu se svým lidem. Elijáš si jasně vybavoval slova, která Mojžíš vyřizoval jako vzkaz od Hospodina: „Viděli jste, co jsem učinil Egyptu. Nesl jsem vás na orlích křídlech a přivedl vás k sobě. Nyní tedy, budete-li mě skutečně poslouchat a dodržovat mou smlouvu, budete mi zvláštním vlastnictvím jako žádný jiný lid.“ (Ex 19,4-5) Elijáš se sám sebe ptal: „Jak mohli zapomenout na Hospodina, Boha živého a vysvobozujícího? Jak mohou poklonkovat před podvodníkem Baalem?“

VI. HOSPODIN ŽEHNÁ SIDÓNSKÉ VDOVĚ

Sucho trvalo už dlouho, pole nerodila, pastvin ubývalo, voda z potoků a řek mizela a jednoho dne vyschl i potok Kerit. Hospodin poslal Elijáše do sidónské krajiny, do města Sarepta. Když Elijáš přišel k bráně toho města, viděl tam jednu ženu sbírat dříví. Zavo-

lal na ni: „Naber mi prosím trochu vody do svého džbánu a dej mi prosím kousek chleba.“ Ta žena odpověděla: „Jsem jen chudá vdova a v tuto dobu tu panuje bída. Mám jen ždibec mouky v hrnci a maličko oleje v láhvi. Zrovna jsem se chystala, že z toho upeču poslední jídlo pro sebe a svého syna. Naše poslední jídlo, rozumíš? Potom jistě zemřeme.“ Elijáš jí řekl: „Neboj se. Nejdřív vezmi z toho mála trošku a udělej mi malý chléb. Potom připrav jídlo pro sebe a svého syna. Hospodin ti totiž vzkazuje: Mouka v hrnci neubude a olej v láhvi nedojde až do toho dne, kdy Hospodin dá zemi déšť.“ Ona tomu slovu uvěřila a udělala, jak jí Elijáš řekl. Pak ze ždibce mouky a trochy oleje pekla každý den znovu malý chléb, který nasýtil Elijáše, jejího syna i ji samotnou. Tak Hospodin pečoval o svého proroka i o chudou sidónskou vdovu, zatímco král Božího lidu sveden vidinou bohatství vyměnil Hospodina za sidónské božstvo a princeznu.

VII. HOSPODIN JE PÁNEM

Stalo se však, že syn té sidónské vdovy onemocněl. Už téměř přestával dýchat. Jeho matka byla nešťastná a dávala tu nemoc za vinu Elijášovi: „Ty jsi Hospodinův prorok a tímhle nás chceš vytrestat za to, že my Hospodina nectíme! Proč jsi sem vůbec přišel?“ Elijáš jí požádal: „Dej mi svého syna!“ Vzal jí ho z její náruče, odnesl do svého pokojíka, položil ho na svou postel a modlil se: „Hospodine, můj Bože, cožpak té vdově, u které jsem hostem, způsobíš zlo a přivodíš jejímu synovi smrt?“ A pak se skláněl a opakoval prosbu: „Hospodine, můj Bože, ať se prosím vrátí do tohoto dítěte život!“ Hospodin Elijášův hlas vyslyšel, do dítěte vrátil život a dítě ožilo. Elijáš dítě vzal, odnesl ho jeho matce a řekl: „Hleď, tvůj syn je živ.“ Vdova Elijášovi řekla: „Nyní jsem poznala, že jsi muž Boží a že slovo Hospodinovo v tvých ústech je pravdivé.“

Jen prorok a jedna chudá vdova ze Sarepty byli u toho, když se Hospodin ukázal jako Pán a dárce života. Proč se tak Hospodin neukázal Achabovi a Jezábel? Nevíme. Snad proto, že ti, kdo se honí za baalovskými sliby, Hospodinovy skutky stejně nevidí.

MODLITBA

Hospodine, Bože náš, ty neslibuješ snadné bohatství, ale dáváš posilu na cestu životem. Ty neslibuješ bezpracnou pohodu, ale dáváš pokoj těm, kdo se mají rádi a nesou navzájem svá břemena. Pane, ochraňuj nás, provázej nás, připomínej se nám, abychom se neztratili, abychom tě za něco laciného nevyměnili, abychom se tě drželi, víru zachovali a své bližní milovali. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Od čeho si lidé dneska slibují snadný život?
- Co lidi vede k tomu, že zapominají na Boha?
- Kdo dnes zajišťuje vdovám a osiřelým dětem dostatek prostředků k životu?
- Znáte ve svém okolí někoho, kdo je odkázán na pravidelnou pomoc? Pomáhají mu i křesťané?
- Potřebují mocní lidé slyšet kritický hlas? Kdo takto mluví – uprostřed církve, uprostřed obce, uprostřed státu?
- Které krále si z dějepisu pamatujete jako „budovatele“? Bylo za jejich vlády všechno v pořádku? Našli se kritikové jejich způsobu vlády (např. Karel IV. x Jan Milič z Kroměříže)
- Znáte důvody dlouhodobých suchých období a hladomorů na některých kontinentech?

ELIJÁŠŮV ZÁPAS NA KARMELU 9.1.2005

1Kr 18,1-46 1. po Zjevení Páně

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 115, 12-13 — Hospodin na nás pamatuje, on nám žehná: žehná domu Izraele, žehná domu Áronovu, žehná těm, kteří se bojí Hospodina, jak malým, tak velkým.

LITURGICKÉ ČTENÍ

1Kr 18,17-21

PÍSNĚ

Svitá nověj den (S 316); Píseň novou Pánu zpívejte (EZ 96); Hospodine, ne nám, dej čest (EZ 115); Dobře staví, kdo zná a ví (EZ 192); S písní k němu přistoupíme (BTS 2); Přímluva (S 21); Čest dej (S 37);

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **třetího roku** – není časový údaj historický, ale „teologický“ – třetího (dne, roku) se v Bibli vždycky ukáže (zjevív) pravý stav věcí, Boží záměr, „jak to vlastně všechno je“. (viz Gn 22,4; Oz 6,2; 1.K 15,4). V tomto příběhu „se ukáže“, kdo je dárce vody, tedy života.

– **Boží svrchovaná suverenita** – stojí v protikladu k baalovským modlům. Boží jednání a rozhodnutí nepodmiňuje ani lidská náboženská dovednost, ani přírodní děje. Svrchovanost Hospodinova se děje skrze slovo. Proto větší význam než náboženští profesionálové všeho druhu má prorok – ten který byl slovem osloven a povolán – ten, který se neřídí zaběhaným náboženským provozem, ale vždy znova naslouchá a poslouchá (17,3a; 18,1-2a).

– **Obadjáš** – Služebník Hospodinův. Údaj ve v. 3 bál se Hospodina nechce říci, že by z Boha měl větší strach než z Achaba, ale že ho respektuje jako skutečnou autoritu (viz Sk 5,29). Proto také vyjadřuje svou úctu Elijášovi (v. 7). Zatímco Elijáše opatrovali potravou krkavci a vdova v Sareptě Sidónské, v samotném Izraeli 100 zbývajících proroků ukrýval a opatroval potravou Obad-jahů – Služebník Hospodinův.

– **obavy Obadjášovy** (zabije mne – v.9.14) i osočení Elijáše Achabem (v.17) odhalují totalitní rysy po dlouhé roky vzkvétajícího království. Příčinu krize a hlubokého úpadku nevidí panovník v sobě a baalismu, který s sebou nese i své politické důsledky: spravedlnost a právo jsou pošlapány, ale chce ji odhalit v nekompromisním Elijášovi. Jako nekritizovatelný despotu hledá a nalézá viníka v tom, který způsob jeho vlády nazývá pravým jménem.

– **Baal** byl uctíván jako dárce plodnosti polí, domácích zvířat i žen. **Baalismus** slíboval prosperitu, hojnost aniž by bylo nutné brát ohled na chudé či jinak znevýhodněné členy společnosti. Proto se mu dobře dařilo v Achabově despotii, nezjitřoval svědomí. Achabovo království nějaký čas vzkvétalo a mohlo se zdát, že na bezpráví lze vybudovat prosperující společnost. Pouhé sucho však usvědčuje baalismus z neúčinnosti. Eliáš napadá baalismus právě v jeho nejsilnější strážce (úroda, plodnost) – suchem.

– **Karmelská modloslužba** – nese všechny rysy baalovského ceremoniálu, který je zároveň podroben nevybíravé, demaskující a ironické prorocké kritice. Eliášovy komentáře odhalující prázdnotu baalovství v sobě nesou

na orientální poměry až „ateistický“ patos (podobnou prorockou analýzu modlářství najdeme např. v Ž 115 a Iz 44,6-23). Celá ironizující a prázdnotu pohanství odhalující řeč je ovšem vposledu namířena k shromáždění Izraele – Izrael byl vyvolen, aby „uprostřed národů“ sloužil Hospodinu, který je ve všem (včetně způsobu uctívání) tak jiný a zvláštní.

– **Karmelská bohoslužba** má několik etap. Eliáš nejprve opravuje oltář, aby na něm šlo řádně (tj. podle ustanovení tóry) sloužit Hospodinu. Potom nechá vylévat vodu jako trojí výzvu k pokání shromážděného lidu (viz 1 Sa 7,6). Jeho modlitba v čas oběti pak vyjadřuje, že očista víry není věci náboženského obřadu, ale Božím darem. Že celé očekávání Eliášovy víry nevyznívá nadarmo, potvrzuje znamení „oheň z nebe“: ani ten však není věci neslychanou – děje se vlastně totéž jako když obětoval Aron (Lv 9,24) nebo Gedeon (Sd 6,21). Celý příběh chce tedy vyjádřit, že Bůh se staví za Eliášovo prorocké úsilí o očistu víry. Tomu pak odpovídá i reakce shromážděného Izraele: obnovené vyznání víry „jen Hospodin je Bůh“ (srv. Dt 5,7; 6,4)

– **oheň z nebe** – nejde o zázračné samovznícení způsobené Hospodinem, ale o znamení, že Hospodin Eliášovu obět přijímá. (srvn Lv 9,24; Sd 6,21). Jde o zjevení slávy – závažnosti Hospodinovy.

– **biblická ironie a pohanská vážnost** – baalovští kněží berou celý rituál smrtelně vážně, Baalův příchod je pro ně otázkou života nebo smrti. Eliáš jejich smrtelně vážnou bohoslužbu zesměšňuje. V jeho postoji nezní nesnášenlivá povýšenost nad pohanstvím, jde o smích, který osvobozuje z tíže modlářství. Tato poloha není ovšem hned srozumitelná – shromážděný Izrael Eliášovu humoru nijak neaplauduje, už proto, že Eliáš zesměšňuje i jejich modlářskou vázanost. Moderní ilustraci může být připomínka, jak málo smyslu pro humor a zesměšnění sebe sama mají např. totalitní režimy – nebo

církev, která si zakládá víc na sobě než na tom, který jí ukládá její poslání.

– **pobití Baalových proroků** (v. 40) – není výrazem pomstychtivosti. Baalovi proroci jsou ve „finále“ odhaleni jako ti, kteří uprostřed Izraele svádějí z cesty k životu ke službě cizím bohům. Jako trest pro takového svádějího proroka byla stanovena smrt (Dt 13,2-6). Je důležité si přitom uvědomit, že pro Baalovy proroky bylo „smrtonosné“ již samo zjištění, že jejich božstvo nefunguje podle jejich představ.

– **dar deště** (vv. 41-46) – zaslibený déšť (18,1), symbolizující v tomto příběhu jednoznačně životodárnou Boží blízkost, nepřichází nesměle, po kapkách, ale jako náhlý přival deště (Ez 34,26; Oz 6,3; Ž 68,10; Jb 37,6; Ž 29,3). Scéna vyzdvihuje Boží svrchovanost – i náhlost poznání, že „jen Hospodin je Bůh!“ (18,39)

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– bohoslužba na Karmelu **není** jakýsi **náboženský souboj**. I když v sobě nese rysy zápasu s otevřeným koncem, nechce příběh ohromit nečekáným a zázračným vyústěním. Daleko spíše obsahuje zvěst soudu nad modlářstvím Izraele a pýchou krále Achaba. Izrael se nerozhoduje k víře v Hospodina tím, že by se přidal na stranu vítěze náboženských závodů o co nejrychlejší zapálení oběti, ale je Eliášovým svědectvím a Boží odpovědí osloven a očištěn (18,37).

– **vyznavačská poloha karmelského zápasu**: příběh nechce „dokázat“ Boží **existenci**. Záměrem události je ukázat směšnost, nezakotvenost, povrchnost a lživost života založeného na vztahu k modle – a šanci, kterou pro lidský život otvírá Hospodin. Bůh neprokazuje, že „je“, ale odpovídá na Eliášovu prosbu a očekávání. Očišťuje víru Izraele (viz Eliášova modlitba – 18,36) a projevuje se jako ten, kdo ze své milosti dává šanci k životu.

– nezapomeňme zdůraznit, že modlářský vztah k životu a rozhodujícím hodnotám není výsadou starověku, ale

nalézá si velice **moderní formy**, které mnoho lidí bere vážně stejně smrtelně, jako Baalovi kněží svou baalo-službu. Modlou – idolem se stávají sportovci, představitelé popové kultury, politické ideje aj.

– příběh není svědectvím o náboženské „nedialogičnosti“ SZ či náboženského šovinismu Izraele. Eliáš zápasí o duchovní ryzost Izraele. Na poměry uvnitř lidu smlouvy jsou kladena měřítka tóry – zákona svobody. Kde se těmto vodítkům Izrael zpronevěruje, schází do otroctví a navíc zatemňuje svědectví o Hospodinu – Bohu svobody a spravedlnosti – uprostřed ostatních národů. SZ zná a vypráví příběhy o příslušnících pohanských národů, kteří svým rozhodnutím zahanbují příslušníky lidu víry.

3. METODICKÉ POKYNY:

Obrázek asi použijete až po vyprávění, protože v něm děti mají hledat smysl příběhu. Pokud se s dětmi vracíte do shromáždění, můžete si vystříhnout velké plameny z barevných papírů a děti nebo vy sami na ně napište jednotlivá písmena podle obrázku. Každé dítě ponese jeden nebo dva plameny a vyzvou dospělé, aby se z nich pokusili sestavit nějakou větu a dají jim hádat, zda přijdou na to, co si v nedělní škole vyprávěly.

4. POMŮCKY:

Obrázek obětistě, obětování, oltáře; obraz kajícího člověka; Flanelograf II

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Fandíte nějakému sportovci, týmu, zpěvákovi, skupině? Co o nich všechno víte? Dokážete přijmout, když vaši oblíbenou hvězdu někdo kritizuje – nebo když není úspěšná?

Navržená motivace je zaměřena spíše na „fanoušky“ jakožto potencionální oběti „modlářství“. Stačí, když si děti uvědomí, co všechno s nimi nekritické fanouškovství může také udělat. Z toho víra vysvobozuje.

Už jste slyšeli, že se o někom říká

„to je idol“? Kde se bere – vypracuje se sám, nebo mu na svět pomáhají jiní? Jak se říká těm, kdo idol uctívají? Znáte něčí fanoušky? Můžete s nimi o jejich idolu rozprávět rozumně, snesou jeho kritiku – nebo se hned začnou hádat?

Znáte nějaké náboženství, které činí člověka vůči druhým bezohledným a nespravedlivým? Čemu (komu) všemu dávají lidé přednost před Bohem?

Motivace pro starší vám umožní více rozkrýt, jak idoly – modly vznikají – a v čem je vztah k nim zhoubný.

6. OSNOVY VYPŘÁVĚNÍ:

a) poznámky a osnova pro **mladší** školní věk:

- I. Motivace
- II. Eliášova výzva Baalovým kněžím
- III. Osamocený Eliáš vyzývá Izrael
- IV. Baalovi kněží neúspěšně vyzývají Baala
- V. Eliáš opravuje oltář a prosí Hospodina
- VI. Boží odpověď a vyznání lidu
- VII. Darovaná vláha

b) poznámky a osnova pro **starší** školní věk:

Motivace o idolech a nekritickém fanouškovství vám pomůže připomenout zhoubnost modlářství. V samotném příběhu se ovšem vzývání baalovského idolu projevuje nesrovnatelně zhoubněji – jsou pobiti téměř všichni Hospodinovi proroci. Na scénu takto agresivního modlářství je poslán Eliáš. Potkává se s Obadjášem (zkuste ho alespoň do vyprávění pro nejstarší zařadit, dosvědčuje, že neodpadl celý Izrael). Izrael v čele s Achabem pak má rozpoznat, kdo je skutečně Bůh života.

- I. Motivace – kde se berou idoly a co s námi dělají
- II. Eliáš je poslán do Izraele a potkává se s Obadjášem
- III. Achab osocuje Eliáše, Eliáš vyzývá ke shromáždění Izraele
- IV. Baalovi kněží neúspěšně vyzývají Baala
- VI. Eliáš opravuje oltář, vylévá vodu

na znamení pokání a prosí Hospodina, aby oslavil a posvětil své jméno

VIII. Elijáš ohlašuje, že se vrací Boží životodárná blízkost

VII. Boží odpověď a vyznání lidu

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ

Dnes žijeme v blahobytu a máme dostatek jídla a pití. Důvěřujeme Pánu Bohu, že se o nás postará. Už jste někdy zažili nedostatek? Třeba když prasklo potrubí a museli jste šetřit vodou? To si na jednou dokážeme představit, jak je to důležité, aby bylo dost vody. Uvědomíme si, jak moc chceme mít dostatek. Lidé kvůli blahobytu a dostatku všeho poslouchají i ničemné lidi a nechávají se svést na špatnou cestu. Tak tomu bylo i za vlády izraelského krále Achaba.

II. OD KOHO SI ACHAB SLIBOVAL BLAHOBYT

Král Achab vládl v Izraeli velmi úspěšně. Vybudoval si krásný palác, zakládal a opevňoval města, rozšiřoval svou říši, byl úspěšný vojevůdce. Nechoval se však správně. Za ženu si vybral ženu z jiného národa, ženu jiné víry. Ta ho odváděla od poslušnosti Hospodina. Jmenovala se Jezábel a místo Hospodina uctívala Baala. Představovala si, že on má ve své ruce jejich zemi, přináší dobré počasí a hojnost všeho dobrého. Uctívali ho, aby se měli dobře.

Mysleli si, že když je Baal na jejich straně, mohou si dovolit dělat, co chtějí. Proto dali zabít všechny proroky, kteří se nechtěli klanět Baalovi a prorokovali, že Baal je jen němá socha a že hojnost všeho dobrého nedává Baal, nýbrž sám Hospodin.

III. ELIJÁŠ POSLÁN DO IZRALE

Nastalo však sucho. (Jak k tomu došlo? Kdo to hned na začátku oznámil?) Po několik let nepršelo. Nejprve byl nedostatek trávy pro zvířata, potom měli hlad i lidé. Nakonec byl nedostatek i v králově městě. Kam se tak rychle poděl blahobyt, který jim měl přinést Baal? Byla to těžká doba pro všechny lidi. I pro krále s královnou, kteří věřili, že Baal jim pomůže. Sám král se vydal se správcem království Obadjášem na cesty, aby zjistili, jestli je v Izraeli nějaký pramen, který ještě nevyschl. Král doufal, že když se vydá on sám, Baal povede jeho kroky, aby pramen našel. Každý šel jiným směrem.

Tu Obadjáš potkal proroka Elijáše. Ten se nyní na Boží příkaz vrací ze Sidónu do izraelské země, aby se setkal s králem Ach-

bem. Nastal čas, kdy Hospodin dá zemi déšť. Elijáš dal Obadjášovi za úkol, aby vyřídil Achabovi, že se setkají. Eliáš však nepřichází jen proto, aby ohlásil, že konečně přijde déšť. Bůh Elijáše pověřil, aby lidem pověděl, že Hospodin neopouští svůj lid ani v době sucha, zatímco Baal nepřináší lidu nic dobrého. Lid potřeboval slyšet pravdu. Ale jak proroka přijme Achab?

IV. ACHAB OBVIŇUJE ELIJÁŠE, ŽE ZAVINIL SUCHO

Achab byl schopný a mocný král. Všechno pro to udělal, aby se měli dobře. Ale když přišlo sucho, nevěděl si najednou rady. Jak je to možné, že Baal nepřináší déšť, proč se nemají dobře? Achab hledal viníka, který za to může. Vinu shazoval na ty, kteří se nechtějí klanět Baalovi. A nejvíce za to může Elijáš, který stále mluví o Hospodinu a samotného krále obviňuje, že neposlouchá Boha a že svým zlým chováním způsobil tuto pohromu. Je to zvláštní, že když je zle, skuteční viníci hledají viníky v druhých. Málokdo je schopen si přiznat, že za něco může sám. A král ještě méně. Raději zabije toho, kdo říká pravdu, než aby přiznal vlastní vinu. Elijáš jde vstříc velikému nebezpečí.

Když Achab uviděl Elijáše, řekl mu: „To ty za všechno můžeš, to ty jsi způsobil to všechno zlo, které na naši zem přišlo.“ Elijáš odpověděl: „Ne já, ale vy všichni, kteří opouštíte Hospodina a chodíte za Baaly. Ať se tedy ukáže, kdo je Bůh a kdo ne! Svolej všechny na horu Karmel, tam se to rozhodne. Ať to všichni vidí!“ Achab to učinil.

V. ZÁPAS O BOŽÍ POŽEHNÁNÍ

Když přišli na horu Karmel, Elijáš předstoupil před lid a řekl: „Jak dlouho budete kulhat na obě strany? Je-li Hospodin Bohem, následujte ho; jestli Baal, jděte za ním.“ Lid nevěděl, na jakou stranu se má dát. Mlčel. S Elijášem by se vydali do nebezpečí, s Achabem by opustili svého Boha. Elijáš tedy řekl: „Ať přivedou dva býky. Jednoho pro Hospodina, druhého pro Baala. Ten Bůh, který přijme oběť a sešle oheň, ten je pravý Bůh.“ Lid s tím souhlasil. Na kamenný podstavec narovnali dříví a na něj rozporcovali velkého býka. Na první pohled to bude zápas mezi dvěma lidmi, králem Achabem a prorokem Elijášem. Jde však o mnohem víc. Bude to zápas mezi Hospodinem a Baalem, kdo z nich je pravý Bůh, který z nich skutečně pomáhá lidu v nouzi, od koho pochází všechno dobré.

Achab měl mnoho výhod – byl přece král, na jeho straně stáli jeho četní Baalovi proroci i většina lidu. Měli možnost volat

ke svému bohu jako první. Navíc se zápas odehrál na hoře, která byla zasvěcená Baalovi. To všechno hrálo proti Elijášovi. Přesto se Baalovým prorokům nepodařilo to, oč usilovali. Baal jejich obět nepřijal. Nevyšel jim vstříc, ani když ho prosili, volali a křičeli. Vůbec se neozval. Baal byl bezmocný. Achab ten zápas prohrál. A prohráli i Baalovi proroci, kteří tvrdili, že Baal je mocný pán nad zemí.

VI. ELIJÁŠ ZVE LID NA SVOU STRANU

Teď přišel na řadu Elijáš. Vyzval lid, aby k němu přistoupili. Aby už nevěřili Baalovi, aby se už nenechali zlákat k uctívání model, aby byli stateční a věrní. Lid k němu přistoupil. Elijáš opravil poškozený oltář Hospodinův, narovnal na něj dříví a navrch položil kusy z rozsekaného býka. Potom pokorně prosil Boha, aby se přiznal k jeho oběti. Ať všichni poznají, kdo je pravý Bůh. A Hospodin mu odpověděl. Skutečně oheň zapálil, obět přijal a Elijášovi tak dal znamení, že on skutečně slyší a svému lidu pomáhá. Všechen lid tak poznal, že Hospodin je pravým Bohem a že se sklání k člověku, který ho prosí. Široko daleko se ozývalo volání: „Jen Hospodin je Bůh! Jen Hospodin je Bůh!“

VII. BOŽÍ PŘÍZEŇ SE VRACÍ

Bůh sám zápasil s Baalem. Postavil se proti králi, který lidi omezoval a trápil. Postavil se proti podvodníkům, kteří slibují lidem falešné a nepravdivé věci. Dal za pravdu Elijášovi, který byl ve svém zápase tak sám a opuštěný.

A pak Bůh seslal na zemi déšť. Brzy po skončení zápasu se spustil veliký liják, takže Achab musel rychle zapráhnout a utéci před ním do svého paláce. Období sucha bylo pryč. Celý lid se radoval z Boží dobroty.

MODLITBA

Pane Bože, děkujeme ti, že se o nás staráš, že nás nikdy neopouštíš a že se k tobě můžeme modlit, když nám něco chybí. Děkujeme, že ty nám dáváš dostatek toho, co potřebujeme k životu. Dej, ať netoužíme po věcech, které nám nebo druhým škodí, dej, ať se nikým nenecháme svádět ke zlu. Prošime, i dnes odpovídej na naše prosby a touhy a ukazuj nám, že život v poslušnosti nese dobré ovoce. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Víte, co to znamená „idol“? (pokud jste nezařadili motivaci, můžete otázek využít jako podnětů pro rozhovor)

- Ve starověku slibovali úrodu a blahobyt Baal i jiní bohové prostřednictvím kněží. Kdo slibuje dnes blahobyt, štěstí, pohodu? Prostřednictvím koho?
- Zdálo se vám někdy, že stojíte osamocení – „proti všem“?
- Mají strach jenom děti nebo i dospělí? V jaké situaci?
- Obadjáš byl služebníkem krále podporujícího baalismus a zároveň se tajně staral o pronásledované proroky. Myslíte, že hrál dvojí hru? Neměl raději opustit svůj úřad a přidat se k Elijášovi? Nebo stačilo, když vyřídil Elijášův vzkaz Achabovi?
- Jak se říká vládcům, kteří chtějí lidem nařídít i to, co si mají myslet, čemu věřit, co číst? Vládou dnes v nějakých zemích?
- Existují politikové, kteří by chtěli rozhodovat o všem? Víte o nějakém prezidentovi, který se postupem času změnil v diktátora?
- Může člověk odpovědné postavení a moc změnit k horšímu?
- Kritizoval Eliáš výrokem o kulhání (poskakování) na obě dvě strany (v.21) – nerozhodnost, vypočítavost, názorovou nevyhraněnost, bezcharakternost, lhostejnost, línost, malou tělesnou zdatnost?
- Pamatujete si, proč postavil oltář Hospodinovi praotec Abraham?
- Potřebujeme při bohoslužbách oltář? Mají ho některé církve v kostele?
- Znáte nějaké důkazy Boží existence? Dá se nevěřícímu dokázat, že Bůh existuje? Má to smysl? Bude to pro něj dostatečný důkaz, aby byl ochotný žít podle Boží vůle?

ELIJÁŠ NA CHORÉBU

1Kr 19,1-21

16.1.2005
2. po Zjevení Páně

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 94,14 — Hospodin lid svůj neodvrhne, své dědictví neopustí.

LITURGICKÉ ČTENÍ

1Kr 19,1-5

PÍSNĚ

Svitá novéj den (S 316), Elijáš (BTS 55, S 55), Někdo mě vede za ruku (BTS 22, S 210), Dál přece nejdete sami (S 39), Moc předivná (S 186), Mocný Bože při Kristovu (BTS 46), Nás zavolal jsi Pane (EZD 680)

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– Elijášův propad do beznaděje je protějškem laciné vítězoslavy, do které bychom mohli sklouznout po přečtení oddílu o zápasu na hoře Karmel. Triumf nad Baalovými kněžími není definitivním vítězstvím, zápas o víru lidu není jednoduchá a jednou provždy odbytá záležitost. Elijáš není náboženský superman, vždy stoprocentně přesvědčený o smyslu svého poslání, prožívá údobí těžkých pochybností a beznaděje.

– **Ježabel** – (z jména IZEBEL – Ne-spočinulá, Ne-obyvatelka je slyšet: ta nepřišla, aby našla domov v zemi, darované Hospodinem, ale aby z ní učinila „domov“ Baalovi) aktivně vystupuje – Karmelská událost pro ni nebyla znamením k pokání či pokoře, ale výzvou, aby o to aktivněji – tj. násilněji – prosazovala baalismus.

– **dvoji poselství:** první poselství od královny Ježabel je deprimující, druhé poselství andělovo je povzbuzující. Vystoupení anděla tvoří v textu výrazný předěl, po němž následuje postupná Elijášova rekonvalescence ze stavu zoufalství. Anděl je v tomto smyslu pouze kladným protějškem Ježabelina posla. – Bible se vůbec téměř nikdy nezajímá o andělovu bytost jako takovou nebo jeho zařazení v nebeské

hierarchii, ale o obsah jeho poselství.

– „Ať bohové udělají co chtějí, jestli...“: Tato přísaha neznamena pouze: „Ať se propadnu, jestli...“. V Bibli se vyskytuje často, ale jen dvakrát v ústech ženy. Příkladná Rút se odvolává na Hospodina, že neopustí Noemi. Opačný extrém zaujímá Ježabel, která se odvolává na pohanské bohy.

– Beer-šeba („sedm studní“) – Symbolicky významné a poutní místo od dob praotců (Gn 21,31) nejjihnější svatyně v Palestině (rčení „od Dan až po Beeršebu“).

– pomoc ve správném pořadí: Boží anděl nepřistupuje k Elijášovi s výtka-mi nebo radami (sr. přístup Jóbových přátel), ale poskytuje mu urgentní, „první“ pomoc pro záchranu života. Další pomoc pak nespočívá v okamžité ordinaci správného řešení, ale v tom, že Elijáš dostane nerušenou příležitost k tomu, aby svou situaci samostatně refletoval.

– cesta pouští spolu se všemi průvodními znaky (40 dní, darovaný chléb a voda, cíl na Chorébu) je jakýmsi opakem cesty Izraele do zaslíbené země. Prorokův příběh se v okamžiku nejhlubší krize vrací tam, „kde to všechno začalo“. Událost vyvedení z Egypta se má prorokovi stát obnovující vzpruhou. Zázračná síla pokrmu není tedy v centru pozornosti.

– dějství na Chorébu začíná Boží otázkou: „Co tu děláš?“ Boží svědek smí a má vyslovit bez zastírání celou hloubku své krize. Elijáš formuluje svou odpověď jako životní reflexi: odkud přicházím (horlil jsem...), kde jsem (zůstal jsem sám), kam jdu (nevím, chystají se mě zahubit). Hospodin se neptá, aby byl sám informován, ani proto, aby Elijáše zkoušel, ale dává mu příležitost, aby před Boží tváří otevřeně a bez přetvářky promyslel svou cestu a své poslání.

– **Boží odpověď** nejprve upozorní, jak Bohu naslouchat a co od něj očekávat: nikoli působivé a úspěšné sebe-představování a prosazování, ale **hlas** je důležitý. Nikoli spektakulární výjevy, které bychom mohli divácky a nezávazně komentovat, ale osobní povolání, tichý a přeslechnutelný hlas, na něj můžeme reagovat jen pokorným zahalením zraku a tím pozornějším, nerušeným nasloucháním (srv. Elijášův meditativní postoj při čekání na déšť).

– **nový Boží úkol pro proroka** – jde po stopách Elijášova stěžování, ale opačným směrem. Řešení nespočívá v útěku z každodenních zápasů. Tváří v tvář Boží přítomnosti se ukáže nová cesta do každodenních zápasů.

– **pomazání Chazaele a Jehú** – prorocká kompetence uprostřed mocenské sféry nechce jednoduše prosazovat nadvládu Božích svědků nad ostatními. Elijáš plní svůj úkol uprostřed světa, kdy byl král pokládán za téměř (a často úplně) božskou autoritu. Prorocké poslání pomazat nové krále v cizí a vlastní zemi dosvědčuje svrchovanost Božího nároku i v oblasti moci. Prorok nemá přímý zájem o účast na vládnutí, jeho svědectví a činy však mocným připomínají, či autorita platí i nad nimi.

– **Boží plány** znovu nabývají konkrétní podobu. Prorok však **samostatně mění jejich pořadí**. Nejprve vyhledává Elišu, a ten pomáže Chazaele. Teprve Elišův zák pak pomáže za krále Jehúa. – Boží svědek není loutka jednající podle diktátu, ale člověk, který potřebuje

především spolehlivého pomocníka. Eliša, jeden ze zmíněných sedmi tisíc nenápadných pěšáků, v textu dostává přednost před králi a vojevůdci, kteří „dělají dějiny“.

– **povolání Eliši** – je zobrazeno nejméně dvěma symbolickými úkony. Plášť je odznakem výjimečné prorocké moci. (Elijáš do něj zahalil svou tvář, když stál na Chorébu před Hospodinem). Oběť býků na rozlámaném pluhu svědčí o tom, že rozhodnutí je nevratné (srv. Ježíšovo povolání učedníků – Mk 1,16nn). – K životní změně patří radost: zde hostina vystrojená pro lid. – Radikalitě rozhodnutí nepřekáží rozloučení s živými rodiči, na rozdíl od pohřbu (Mt 8,22).

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– Boží blízkost neztělesňuje ani zemětřesení ani oheň (obvyklé atributy pohanských náboženství), ale lehce přeslechnutelný „hlas jemný tichý“. Nebojte se dětem zdůraznit, že víra se ve své nejhlubší poloze neopírá o Boží „všemoc“, projevující se řaděm přírodních živlů, ale o naslouchání křehkým a předem nezajištěným Božím zaslíbením.

– především závěrečná část – příkaz pomazat nového krále – svádí k frázi typu *vidíte, jak Pán Bůh nakonec všechno řídí*. Nezapomente proto dětem zdůraznit, že celý příběh je svědectvím víry a víře. Ve vyprávění nejde o popis Božího řízení, ale **vyznání víry**: ten, kdo se Božím slovem nechá oslovit a zmocnit, může pak svým svědectvím zasahovat i do oblasti, která je na první pohled vyhrazena jen vladařům. Chybí-li tento vyznavačský základ, svádí to věřící lidi a církve buď k uzavřenosti a demonizování moci (*politika je špinavá věc*), k poklonkování mocným nebo ke snaze najít i pro sebe přímý podíl na moci (tzv. klerikalismus). Elijášův prorocký postoj se nebojí kriticky mocné oslovit, zároveň však nehledá u vladařů záštitu nebo podíl na vládě.

– Hospodinovo pověření mluví i o „meči pro Elišu“ (v. 17). Myslí se tu na palácový převrat, který vojevůdce

Jehů z prorokova pověření provedl (2Kr 9 a 10). Bible to nevidí jako univerzální řešení, ale jako konkrétní pověření pro výjimečnou situaci, kdy je potřeba naléhavě skoncovat s poměry naplněnými nelidskostí a nevěrou Hospodinu. Lze se proti tyranovi postavit i násilím? Kalvín a Bonhoeffer měli za to, že v krajní situaci ano. Je ovšem poctivě říci, že např. prorok Ozeáš vidí Jehův palácový převrat značně problematicky (viz Oz 1,4-5).

3. METODICKÉ POKYNY:

Děti mohou nakreslit, kdy se cítily samy, na začátku jako motivační uvedení, na které navážete příběhem o Elijášovi, který se také cítil sám. Po vyprávění se potom pokusí sestavit z písmenek, co lidé od Boha ve své nouzi většinou očekávají („rychlý a zářný zásah“) a jak Bůh jedná a vyvádí ze zoufalství („tichým hlasem potvrzuje poslání a ukazuje druhý“).

4. POMŮCKY:

Ukázka pouštní krajiny, hora Choréb, obrázek země po přírodních katastrofách, následcích války; Obrázek člověka, který vyhledává samotu (k modlitbě, meditaci, úkryt ze strachu); Flanelograf II – postava Elijáše

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Co vám za poslední týden/měsíc utkvělo jako nejvýraznější slovo, poselství, hláška? (Křik maminky, pochvala paní učitelky, vtip spolužáka, vyprávění z nedělní školy...?)

Pomocí rozhovoru o této otázce můžete zmapovat, jaká slova a poselství nás ovlivňují. Jsou spíš hlasitá, agresivní – nebo nenápadná, „tichá“?

Už jste se někdy ve strachu před něčím schovávali? Byli jste dlouho sami? Cítili jste se bezbranní a bez pomoci?

Uvedenou motivaci v rozhovoru s dětmi konkretizujte podle jejich vlastních zkušeností. Jinak asi budou reagovat děti mladší, jinak starší. Jejich

zkušenosti rozhodně nezesměšňujte ani nekritizujte. Už v úvodním rozhovoru mohou děti poznat to, co Elijáš na Chorébu – tváří v tvář příběhům Boha Izraele a jeho svědků je možné vyslovit svou bezradnost, únavu. Vůbec nevádí, pokud se ukáže, že v určitých situacích je pocit úzkosti z osamění, bezmoci, beznaděje svým způsobem namístě. Není nutno ho kritizovat, spíš se ptát, zda-li i v tak zapeklitě pomoci nemůže přijít pomoc, nová šance, nové vidění věci. K Elijášovi takové ujištění a pozvání přišlo – a on se přitom hned nevzpamatoval hned napoprvé.

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

- a) poznámky a osnova pro **mladší** věk:
- Využijete-li navržené motivace, jaké poselství v nás „pracuje“, můžete se pak v dalším vyprávění soustředit především na motiv „poselství a hlasu“:*
- I. V Elijášovi nejvíc zapracovaly hlasné výhrůžky Jezábel
 - II. Elijáš slyší pozvání od Božího posla (hlas tichý, jemný zašeptal „jen vstaň a pojď“)
 - III. Elijáš zjišťuje: hlas bouře, vichru, zemětřesení nejsou hlasem Božím
 - IV. Novou silu Elijáš načerpal z tichého hlasu Božího pověření a ujištění o věrnosti

- b) poznámky a osnova pro **starší** věk:

Soustřeďte se na základní osnovu příběhu, ta sama už je zvěstná. Jednotlivé body osnovy nerozvádějte příliš široce, spíše se pokuste ve vyprávění ještě zvýraznit kontrastnost jednotlivých situací.

- I. Motivace
- II. Elijášova smrtelná únava a vyprahlost
- III. Sycení a pozvání k cestě pouští na Choréb
- IV. Boží otázky a Elijášova odpověď
- V. Boží odpověď pro Elijáše – rozhodující je naslouchání tichému hlasu
- VI. Elijáš přijímá pověření k další službě
- VII. Eliáš přijímá prorocké pověření

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ

Představte si někoho, kdo je uznávanou hlavou jedné klukovské party. Ale pak se ve vedlejší vesnici utvoří parta jiná, nepřátelská. Dojde k tomu, že tu první partu postupně všichni opustí a připojí se k té druhé. A ten vedoucí je najednou sám, a přitom nikomu nic špatného neudělal. Zůstal sám, je opuštěný a všichni kluci se mu jen posmívají.

Ještě více osamělý byl Elijáš. Nic zlého neudělal. Právě naopak, chtěl jen zachránit lid před modlářstvím, a přesto byl pronásledován. Skoro všichni ho opustili. Vypadalo to, že ani Bůh není na jeho straně. Trápilo ho, že poslouchat Boha se tak nevyplácí.

II. ELIJÁŠOVA ÚNAVA A ZOUFALSTVÍ

Brzy po Elijášově „vítězství“ nad Baalovými proroky na hoře Karmelu musel prorok opět utíkat. Jezábel nedokázala uznat, že prorok měl pravdu. Neuvěřila, že Hospodin je pravý Bůh. Ani Elijášovy činy ji nepřesvědčily. Za každou cenu chtěla proroka zabít.

Na proroka to dolehlo tak těžce, že začal pochybovat o svém poslání. Bojovat s modlami a lidskou nevěrou, má takový zápas vůbec nějakou šanci? Není to zcela beznadějný? Je vůbec možné přesvědčit lidi, že Hospodin je jediný Pán i dárce všeho dobrého? Už dost dlouho je na útěku, už se dost snažil. Proč právě on musí podstupovat a vydržet všechno to pronásledování? Co z toho má, že riskuje život? Mnoho toho vytrpěl, ale nevidí, že by v zemi něco změnil. Jaký to mělo smysl, že se pustil do sporu s králem, s Baalovými proroky a snad celým světem? Byl smutný a zoufalý. A tak odešel pryč, za hranice izraelské země a odtud pak zcela sám ještě dál do pouště. Chtěl už jen v pokoji zemřít. Posadil se pod trnitý keř a usnul.

III. ELIJÁŠOVO VIDĚNÍ A CESTA NA CHORÉB

V noci měl Elijáš vidění. Dotkl se ho anděl, nepřemlouval ho, ani neutěšoval. Jen mu přikázal, aby se najedl chleba a napil vody. Potom Elijáš opět usnul. Ještě jednou ho anděl probudil, aby se znovu posilnil, protože Bůh ho posílá na dlouhou cestu. Posílen tímto pokrmem vydal se Elijáš na čtyřicetidenní cestu pouští k Boží hoře Chorébu.

To bylo pro Izraelce moc významné místo. Pouští kolem Chorébu prošel izraelský lid tehdy, když vycházel z Egypta do izraelské země. Zde s nimi Hospodin uzavřel smlouvu. Zde se setkal Mojžíš

s Pánem Bohem a přijal od něho Boží zákon, podle kterého měli všichni Izraelci žít. Na cestě pouští se z neposlušného lidu stal nový Boží lid.

Elijáš se má vrátit na toto místo, aby poznal, že Bůh je dobrý a že stále vede svůj lid. Když se setká s Bohem, získá novou sílu a odvalu a stane se z něj nový člověk.

IV. HOSPODIN JE „TICHÝ A JEMNÝ“

Často si Boha představujeme jako bytost, která je největší, nejsilnější a nejhroživější. Činí samé zázraky, ve všem nad nás vyniká. Vládne nad vším ohromným – nad zemětřesením, větrnou smrští i ničivým ohněm.

Elijášovi se ukázal sám Bůh. Bůh, který je vznešený a svatý. Doprovázely ho úkazy na nebi. Nejprve zadul vítr tak silný, že se bortily skály. Potom přešlo zemětřesení. Nakonec oheň. Nic z toho se však nemůže s Hospodinem porovnávat. On je Pánem nad vším, co je ve světě. Ale je jiný, než jak si ho představujeme. Nepodobá se větrné smrští, která ohrožuje lidské životy, ani ničivému zemětřesení. Je dobrý k člověku. Zve nás k sobě. Neohlušuje nás ani nepřekřičuje. Boží hlas je tichý a jemný. Nechává pro nás prostor před svou tváří.

Elijáš dostal příležitost, aby Bohu řekl, co ho trápí. Řekl, že udělal vše pro to, aby v Izraeli platilo Boží slovo. Vypráví Bohu, jak Hospodinovi proroci byli povražděni a Hospodinovy oltáře poškozeny. Nakonec zůstal sám. Všechno jeho úsilí vyšlo nadarmo. Jeho život je v ohrožení.

V. ELIJÁŠ JE POSLÁN ZPĚT DO IZRAELE

Bůh pozorně naslouchal Elijášovi, proč je tak slabý a nešťastný. Avšak nelitoval ho, ani mu nevyjádřil svůj soucit. Ale i když je nejchůr, Hospodin drží nad svými lidmi ochrannou ruku. Ukázal Elijášovi, že ví o jeho trápení a že ho neopustí. A hned ho také pověřil dalším úkolem a poslal ho do dalšího nebezpečí. Se zvláštním posláním se má vrátit zpět do Achabova království.

Předtím se Elijáš cítil tak sám, snad jako poslední Hospodinův služebník. Není však sám. Hospodin mu zaslubuje, že lidí věrných Bohu je a bude v Izraeli velmi mnoho. „Zachovám v Izraeli sedm tisíc, všechny ty, kteří se nesklonili před Baalem.“ Elijáš si už nemusí zoufat, na těžký úkol není sám. Hospodin vyslechl jeho trápení a postará se, aby jeho dílo nevyšlo nadarmo. Ti, kteří poslouchají Boha, nikdy nejsou sami.

VI. ACHABŮV DŮM BUDE ROZVRÁCEN

Zlí králové se obvykle nechtějí vzdát vlády. Ani Achab po všech těch událostech nepřenechá svou vládu někomu lepšímu. Bůh však ví, co všechno udělal, kolik zla napáchal. Nenechá ho, aby všechny věrné Boží lidi povraždil. Nedopustí, aby jeho lid Izrael úplně odpadl od víry. I ti nejmocnější králové mají omezenou moc, Boží dílo na zemi nezničí.

Ještě chvíli bude Achab vládnout, ale dny jeho vlády jsou sečteny. Hospodin si vyhlédl jiného krále. A také už si povolal nového proroka. Takový je ten Elijášův úkol, proto musí zpět do izraelské země: Má pomazat nového krále a nového proroka. Nový král odstraní Achaba a ujme se vlády. A Eliša, nový prorok, bude všude s Elijášem a bude se od něho učit moudrosti a poslušnosti.

MODLITBA

Děkujeme ti, Pane Bože, že nám nasloucháš. Tobě můžeme vše svěřit. Jen tobě můžeme říci o všem, co nás trápí a svazuje. Prosíme, dávej nám jistotu, že jsi s námi a že nás slyšíš. Pomáhej nám, když je nám zle, když se cítíme sami a opuštěni. Dávej nám novou sílu a nové úkoly. Dej, ať dokážeme pomáhat dobrému ve světě. Ukazuj nám, že je na světě dost dobrých lidí a že tvůj lid není opuštěn. Prosíme, opatruj celý náš svět. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Kterí králové, panovníci a vladaři pronásledovali a pronásledují „pro-roky“?
- Hodí se pro Elijášovu situaci rčení „kdo s mečem zachází, taky mečem schází“?
- Co nám lépe svědčí o Bohu – mimořádné přírodní aj. události, nebo lidé poučení biblickou zvěstí?
- Víte, co to znamená, když někdo řekne „jsem na dně“? Jak takovému člověku pomoci?
- Už jste se setkali s tím, že o nějaké katastrofě (vichřice, povodeň, hladomor, válka) lidé řekli „to je Boží řízení“? Řekl by to po událostech na Chorébu prorok Elijáš?
- Znáte někoho, kdo o sobě říká, že je křesťanský politik? Je na jeho rozhodování poznat jeho víra?
- Jedná někdo z politiků nebo náboženských osobností jako Elijáš?
- Znáte někoho, kdo by opustil nebo zničil všechno, co má? Srovnajte Elišovo jednání s báji o Přemyslu Oráčovi.

NÁBOTOVA VINICE

1Kr 21,1-29

23.1.2005
3. po Zjevení Páně

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 51,6 — Proti tobě samému jsem zhřešil, spáchal jsem, co je zlé ve tvých očích.

LITURGICKÉ ČTENÍ

Dt 8,7-14

PÍSNĚ

Svitá novej den (S 316); Odpust' (BTS 43; S 233); Můj Pán všechny svolá (BTS 92; S 193); Bůh je zástita má (S 23); Ó Pane můj (S 228); Hřichy tvý (S 79); Sem pohleď, Bože, z nebes svých (EZ 418).

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI:

– **Nábot a jeho vinice:** vinice je **dědictví po otcích**, kteří ji dostali za Jozua jako díl zaslíbené země (viz Jozue 14 – 17, srv. též Ž 16,6). Toto dědictví je viditelným svědectvím o podílu na zemi Bohem darované. Nábot tedy nejedná jako tvrdohlavý sedlák, který se odmítá vzdát kousku meze, ale jako ten, kdo si Božích darů a zaslíbení cení nad královské nabídky i totalitní hrozby. Vztah víry k dědictví, darovanému Bohem, nalézáme i ve zvěsti apoštolů (např. Sk 20,32; Ef 1,18; 5,5; 1.Pt 1,4). Umožňuje vyjádřit, jak se nám dostává podílu na budoucnosti Kristem otevřené, i varovat, abychom se této budoucnosti předčasně a krátkozrače nezřekli.

– **spád příběhu** poté, co Jezabel vezme Achabův problém do svých rukou, dosvědčuje, že královnin svévolný plán vychází bez jakýchkoliv zádrhelů. Tak jak královna v dopise rozkáže (v.9b-10) se také bez námitky a bez prodlení stane (v. 12– 14). Bezproblémová realizace svévolného plánu ukazuje zvrácenost pohanského vztahu k moci: ten, kdo je „nejvyšší“, si může dělat co chce a nikdo mu v tom nezabrání. Takováto zvrácená moc se teď tedy ukázala nad Izraelem (v.7).

– **půst** byl vyhlášen v době nouze, před významnými událostmi a když

bylo potřeba očistit lid od provinění. Jezabel zneužívá řádů Božího lidu – jsou ji dobré jen k tomu, aby prosadila osobní prospěch krále.

– **falešní svědkové** – nezbytnost dvou svědků měla být ochranou proti soudní krivdě (Nu 35,30 Dt 17,6). Můžete si s dětmi připomenout, v kterých příbězích je tohoto ustanovení ještě zneužito.

– **prorokovo kázání** zazní ve chvíli, kdy se celá záležitost zdála být přivedena k úspěšnému konci. Prorok označuje viníka – krále Achaba. V jeho jménu (v.8) byl zinscenován proces s Nábotem, on je tedy vrahem. Při vyprávění menším dětem zdůrazněte, že prorok na rozdíl od jezeelských městských radních nemlčí, ale krále kritizuje.

– **Bůh nezasahuje uprostřed děje** – lidský plán a zlovolná inscenace už byly dovedeny do úspěšného konce. Bible netvrdí, že se vše děje za Božího řízení, pod Božím patronátem. Člověk má svobodu a prostor pro realizaci svých rozhodnutí – a také za ně nese odpovědnost. Prorocké slovo staví ovšem i krále pod autoritu Božího soudu, odkrývá zhoubnou povahu jejich rozhodnutí, motivace i důsledky. Co tedy proběhlo jako úspěšně realizovaný běžný akt mocenské svévole, představuje v prorokově pohledu těžkou vinu. (Můžete s dětmi vzpomínat, v kterém

příběhu je to podobně, viz 2Sa 11-12)

– **slovo o zlu – (v.21) neznamená, že Hospodin** je odpovědný za jakékoli zlo. Biblický svědek se však odvažuje vidět konec Achabova rodu a Jezábel jako naplnění Božího soudu. Král, který chtěl svou moc i osud Izraele zajistit modlářstvím, svěolí a bezprávím, nemá budoucnost.

– **Achabova kající reakce** dosvědčuje, že prorocké slovo soudu nerýsuje před člověkem nezvratitelný osud, ale zní jako varovaná a kritická výzva.

2. ÚSKALÍ TEXTU:

– **Nábot by neměl zůstat jen figurkou**, kterou nechal Bůh prostě padnout. Stojí po boku jiným biblickým likvidovaným spravedlivým, jako byl Ábel (Gn 4) či Uriáš (2 Sa 11). Platí o nich „ještě mluví, ač zemřel“ (Žd 11,4). Nevydávají ovšem jen svědectví proti svým násilnickým soupeřům, mluví jejich spravedlnost, jejich zápas o věrnost, jejich porozumění Boží věci. Na příběhy takovýchto svědků vrhá nové světlo Ježíšovo „Blažoslavení pronásledovaní pro spravedlnost.“ Tento Nábotův příspěvek by neměl kvůli všem Achabovým a Jezábeliným hanebnostem a intrikám zaniknout.

– **nezastírat Achabovu odpovědnost**. I když dábelský plán, jak zničit Nábotu, pochází z hlavy Jezábel, zůstává hlavní odpovědnost na králi. On je ručitelem spravedlnosti a dodržování zákona Hospodinova (Dt 17,18nn). Proto také závěr kapitoly (v.25 – 26) připomíná Achabovu odpovědnost za všechno zlé, co se během jeho vlády dělo.

– nesnažte se vylíčit **intriky Jezábel** jako něco naprosto ojedinělého. Její promyšlený plán na justiční vraždu Hospodinova spravedlivého jako by byl opsán od krále Davida, když likvidoval Uriáše Chetejského, aby definitivně získal jeho manželku Batšebu (2Sa 11). Hrůznost jejího počínání je hrůznost moci, která zbožšťuje sebe sama.

3. METODICKÉ POKYNY K OBRÁZKŮM:

K tomu, aby děti mohly obrázek podle zadání dokreslit, potřebují příběh znát. Použijete ho tedy až po vyprávění. Obrázky vám ukáží, jak bylo vaše vyprávění srozumitelné. Společně si je ukažte a mluvíte o nich spolu – zda se děti shodují; kdo podle nich nese z uvedených možností největší vinu za Nábotovu smrt; dovedly by je podle toho seřadit? Tento rozhovor potom můžete dále rozvést: o jaká přikázání se v příběhu tedy jedná; připomíná vám to nějaké situace z naší historie a přítomnosti, kdo na nich nese vinu?

4. POMŮCKY:

Obrázek některého z nevině odsouzených; obrázek procesu; obrázek krále, královny, proroka.

Některé momenty z vyprávění (např. dialogy Achaba a Nátana, proces, Eliášovo kázání) lze dobře zdramatizovat. Zkuste s dětmi připravit scénář, nechat je vypracovat „obžalobu“, „obhajobu“, prorockou řeč určenou Achabovi

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Otázka pro **mladší** školní věk:

Ve výkladních skříních obchodů je mnoho lákavých hraček. Jak rádi byste je měli doma! Můžete mít všechno, co se nám zalíbí? Co vám říkají rodiče, když vaše velká přání nechtějí splnit? Je něco důležitějšího než věci, které bychom chtěli?

Tuto motivaci užíjte zejména, když máte skupinu menších dětí, které o závidění a dychtivosti po nevlastním nedokážou ještě přemýšlet abstraktně.

Otázka pro **starší** školní věk:

Už jste chtěli něčeho dosáhnout za každou cenu? Co to bylo? Sprádali jste plán, jak té věci dosáhnout? Překážel vám při tom nějaký člověk? Jak jste tuto překážku zvládli?

Tato motivace pomůže objasnit, jak lehce se v našem pohledu stane druhý člověk konkurentem, kterého nám není líto odstranit.

6. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ:

- a) poznámky a osnova pro **mladší** školní věk:
- I. Motivace
 - II. Král Achab potřebuje Nábotovu vinici
 - III. Nábót brání vydat rodové dědictví
 - IV. Jezábel zneužívá královskou moc
 - V. Elijáš odhaluje Achabovu vinu
- b) poznámky a osnova pro **střední a starší** školní věk:
- I. Motivace
 - II. Král Achab stojí o Nábotovu vinici
 - III. Nábót odmítá vydat rodové dědictví. Motiv jeho postoje – účast na dědictví.
 - IV. Achabovo znechucení
 - V. Jezábel králi předvádí, jak „správně pohansky“ využít královské moci
 - VI. Inscenovaný proces: falešný svědkové a rozsudek nad Nábodem. Překážka je odstraněna
 - VII. Elijáš je poslán za Achabem se slovem soudu
 - VIII. Achabovo pokání

VYPRÁVĚNÍ**I. MOTIVACE**

Slyšeli jste někdy o honu na čarodějnice (film Angelika, Kladivo na čarodějnice) nebo o politických procesech v 50. letech? Procesy s čaroději a čarodějkami byly vedeny proto, aby se lidé (jejich žalobci nebo i soudci) obohatili majetkem odsouzených. V procesech s politickými vězni šlo zase o to zbavit se jinak smýšlejícího člověka. Vždycky však jistá skupina lidí chtěla odstranit nepohodlné spoluobčany, často i vynuceným přiznáním nebo na základě falešného svědectví. – Není to však nic nového, takové věci se daly i v minulosti. A také v době, kdy byl izraelským králem Achab.

II. KRÁL ACHAB STOJÍ O NÁBOTOVU VINICI

Nábót Jizreelský měl po svých předcích vinici vedle letního sídla samařského krále Achaba. Jednoho dne přišel král za Nábodem s nabídkou, že jeho vinici odkoupí. Pozemek, na kterém vinice stála, by se Achabovi hodil pro zelinářskou zahradu. Byl ochoten se s Nábodem patřičně vyrovnat. Vyměnit ten kousek půdy za jiný, nebo prostě pozemek za dobrou cenu koupit.

III. NÁBÓT ODMÍTÁ VYDAT RODOVÉ DĚDICTVÍ

Asi to taky znáte. Kamarád či spolužačka má něco, co by se vám hodilo. Chcete to za něco vyměnit, ale neuspějete. On nebo ona má už své představy, jak s věcí naloží. Vyměnit za žádnou cenu nechce. Co tedy? Jak na to má člověk reagovat? Může si člověk ve své svobodě vzít, co chce? Kde je hranice naší svobody? Má pro nás Bible nějakou směrovku, jak se v této situaci zachovat? (V nějakém přikázání v desateru?)

Král Achab přichází se slušnou nabídkou. Nábót může na tom kousku země pěkně vydělat. Jenže vinice je pro něj více než jen

půda, kus země. Vnímá ji jako dědictví po předcích a zároveň jako Boží dar. To je přece země, kterou nám dal Hospodin. A to se nevyměňuje ani neprodává. Za žádnou cenu. Ani kdyby to chtěl sám král.

Je v našich dějinách nějaká osoba, která stála za svým přesvědčením a hodnotami i za cenu smrti?

IV. ACHABOVO ZNECHUCENÍ A JEZÁBELIN PLÁN NA ZÍSKÁNÍ NÁBOTOVY VINICE

Král Achab nepochodil. Přišel domů a nebyla s ním řeč. Takové plány s tím pozemkem měl! Ani jíst mu nechutnalo. Všimla si toho jeho manželka Jezábel a začala vyzvídat, co se stalo. Král Achab se jí se svým neúspěchem a znechucením svěřil. Co byste udělali na jejím místě? Víte, jak člověka utěšit, co říct?

Jezábel vzala celou věc do svých rukou. Copak nejsi král? Tobě že bude někdo odporovat? Jen to nech na mně, já ti k tomu pozemku dopomůžu. Král Achab nic nenamítal a nechal Jezábel volné pole působnosti. A ta začala rychle jednat.

Slyšeli jste někdy přísloví – účel světi prostředky? Co to znamená? Jezábel se přesně tímhle řídila. Bylo jí jedno, jakým způsobem to bude, hlavně když dostane, co chce. Jménem svého manžela poslala dopisy představitelům města, aby vyhlásili půst. Pak aby na Nábota nastrčili dva ničemníky, kteří proti němu vynesou křivé svědectví o jeho bezbožném chování v době půstu.

Víte, proč měli být ničemníci dva?

V. ZINSCENOVANÝ PROCES S NÁBOTE M A JEHO SMRT

Jak Jezábel jménem manžela rozkázala, tak se také stalo. Nábót byl křivě nařčen, falešnými svědky usvědčen a odsouzen k smrti ukamenováním! Vše šlo hladce, nikdo nic nenamítal, nikdo neprotestoval. Netrvalo dlouho a Nábót byl po smrti.

Bylo to v pořádku, že se Nábót nikdo nezastal? Mají se plnit všechny příkazy mocných, byť byly jakékoliv? Omlouvá rčení: rozkaz je rozkaz? Mohou ti, co mají moc, všechno, nebo i pro ně platí nějaká pravidla?

VI. PROROK ELIJÁŠ PŘINÁŠÍ ACHABOVI SLOVA SOUDU

Když už se zdá, že je na vše pozdě – Nábót je mrtev a Achab dostal, po čem toužil – přichází ke králi prorok Elijáš se slovy soudu. „Toto praví Hospodin: Zavraždil jsi a teď si zabíráš.“ Prorok odkrývá zhoubnou povahu činu, ukazuje na mocenskou svěvolu a předpovídá, že takovéto jednání nemá budoucnost a vede do záhuby – smrti.

Neměl Bůh poslat proroka dřív? Neměl vstoupit do příběhu už předtím a Nábota zachránit? Bůh není loutkář a lidé jeho loutky. Bůh nechává člověku svobodu v jednání. Prikázáními ho směřuje, jak se rozhodnout, a vede ho k odpovědnosti za jeho činy.

Prorok Eliáš nemlčí k tomu, co se stalo. Nebojí se říci pravdu do očí ani králi. Staví Achaba pod světlo Božích zákonů. I když ten zruďný plán vyšel, i když to prošlo snadno a třeba i v tajnosti, na hrůznosti mu nic neubírá.

Svědectví těch, co zemřeli ve věci pravých hodnot, stojí proti jejich násilníkům. Stávají se ostatním příkladem. (Ábel, Hus, Palach)

VII. ACHABOVO POKÁNÍ

Myslíte, že se lidé mohou napravit? Už se vám stalo, že jste vyvedli něco nepěkného a někdo na to poukázal? Nechalo vás to chladnými, nebo se ve vás hnulo svědomí? Nezměnilo to pak následně vaše chování?

Král Achab byl postaven před pravdu o sobě a o činu, ke kterému zavdal podnět. Zhrozil se toho, co udělal, a uvědomil si svou vinu. Ta ho vedla ke změně jeho života – k pokání. Achab si změnou svého chování Boha opět získal na svou stranu a ten ho zlého konce ušetřil.

Myslíte si, že jsou také lidé bez viny, nebo každý má zač se kát? Znáte i nějakou jinou biblickou osobu, která také použila intrik, aby získala, co patřilo sousedovi, i za cenu jeho smrti a kterou pak také prorokovo slovo přivedlo k pokání? Prorocké slovo soudu nerýsuje nezvratitelný osud. Zní jako varování a záleží jen na člověku, jestli se varování naplní, nebo ne.

MODLITBA

Pane Bože, přiznáváme, že v našem srdci se občas objeví touha po věcech, které patří někomu jinému. Někdy dokonce vymýšlíme plány, jak toho dosáhnout. Ty sám vidíš do našich srdcí, čteš naše myšlenky a víš, že mnohdy nejsou zrovna čisté. Prosíme tě, ochraňuj nás, abychom se nikdy nesnížili ke špatnostem, ctili majetek, svobodu a životy druhých. Nechť pamatujeme na tvá prikázání a rozhodujeme se podle nich. A kdybychom na své cestě selhali, dej Pane, ať nás tvé Slovo vede k nápravě. Amen

PODNĚTY PRO ROZHOVOR

- Byl Nábót tvrdohlavý sedlák? Neměl se zachovat chytře a výhodně zpeněžit svůj pozemek? Víte, co bylo motivem jeho neústupnosti?
- Srovnejte příběh s Ježíšovým podobenstvím o zlých vinařích: Jak dopadl Nábót? Komu je podobný Achab?

20 NÁBOTOVA VINICE

- Víte, že zelenina není ve SZ vůbec příkladem „zdravé výživy“? (Najděte si Nu 11, 5 – zde stojí zelenina v protikladu k maně)
- Napadlo vás, že tento příběh úzce souvisí s 9. přikázáním?
- Zkuste s dětmi přijít na to, která přikázání Achab a Jezábel porušili
- Víte, čemu se říká zinscenovaný proces? Znáte jména obětí inscenovaných procesů z naší nedávné národní historie?
- Mohli si vykonavatelé soudu s Nábodem uklidnit svědomí tím, že jednají na rozkaz krále?
- Mělo násilí během tzv. združstevňování vesnice nějaké podobné rysy s přístupem Jezábel a Achaba?
- Nepřišel prorok pozdě? Neměl zasáhnout spíš během procesu?
- Má cenu připomínat projevy bezpráví, když už jeho obětem nemůžeme pomoci?
- Víte o někom ze svého okolí, komu bylo ukřivděno a koho se nikdo nezastal?
- Dějí se takové věci okolo vás, ve škole a pod. – nebo je to jen záležitost „vysoké politiky“?

12. David znovu králem (Jan Keřkovský)	3
13. Šalomounova moudrost a sláva (J.Keřkovský)	9
14. Stavba a posvěcení chrámu (Hana Pfannová)	16
15. Království se rozděluje (Hana Pfannová)	22
16. Izrael a Juda propadají modlářství (J.Trusina)	29
V I. Proroctví o Mesiáši (Radka Včelná)	36
V II. Klanění mudrců (Pavel Pokorný)	44
17. Prorok Elijáš (Pavel Pokorný)	51
18. Elijášův zápas na Karmelu (Filip Susa)	58
19. Eliáš na Chorébu (Filip Susa)	65
20. Nábotova vinice (Martina Šeráková)	71

POZVÁNÍ NA CESTU

2003-2005

2. díl ze 4 dílů 2. ročníku dvouletého cyklu

Pomůcka pro učitele Nedělní školy a náboženství

Vydává poradní odbor pro práci s dětmi
při Synodní radě Českobratrské církve evangelické

Autor obálky Zdeněk Šorm, grafická úprava Marie Stolařová
Tiskne Sprint servis Praha